kara kızıl

NOTLAR

anarşist komünist dergi

eylül - ekim - kasım 2005

sayı 1 fiyatı: 2,5 YTL

konu: sınıf mücadelesi

kara kızıl NOTLAR
anarsist komünist dergi eylül-ekim-kasım 2005

Entelijensiya ve Sınıf Mücadelesi 2-9
Arthur J. Miller

Anarşizm ve Sınıf Analizi 10-15
Ender Yılmaz

Türkiye'deki Emek Hareketine Anarşist Bir Bakış 16-22
Zafer Onat

Sınıf Kavramına Bakışta Tarihsel Farklılık 23-26
Benercisu

"Bir Tartışma: Sınıf" (27-55)

What we belive 28-33
Class War Federation

Bitmemiş Mesele... Sınıf Savaşının Politikası 34-36
Subversion

Anti-kapitalist Mücadele İçin Sınıf Çözümlemesi 37-46
Antagonizm Collective

Sınıf Kompozisyonu Üzerine Bir Tartışma Metni 47-53
Kolinko

İşçicilik 54-55
Antagonizm Collective

Önsöz: "Bolşevikler ve İşçi Denetimi 1917'den 1921'e Devlet ve Karşı Devrim" 56-64
Maurice Brinton

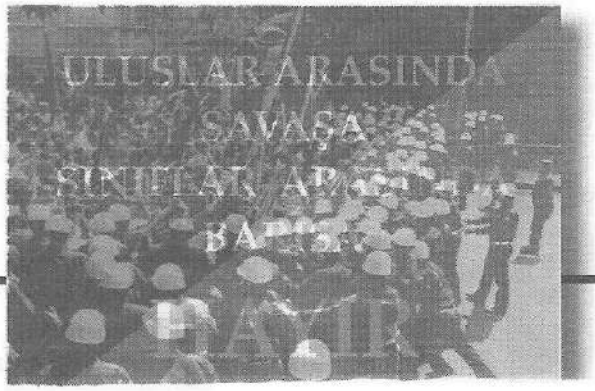

Özgürlük mücadelesinde ön açıcı bir araç olarak sınıf kavramı ve bu bağlamda süregelen tartışmalar büyük öneme sahip. Elbette anarşizm açısından da "sınıf" her zaman tartışılan ve güncel verilerle tartışılmaya devam edecek bir olgu olarak karşımızda duruyor. Gerek bu olguyu tanımlamak ve sınırlarını çizmek, gerekse sahiplendiğimiz mücadele geleneğinin önemli bir kısmını oluşturan emekçi sınıfların kendi yaşamlarına sahip çıkmak için tarih boyunca sürdürdükleri mücadeleleri değerlendirmeye çalışmak, temel amaçlarımızdan biri.

Tarihin sonunun geldiği söylemin her yerde dillendirildiği günümüz konjonktüründe devrimin hala mümkün olduğunu savunan ve bunun için mücadele eden her grup için bu tartışmaları tekrar tekrar yapmak bir zorunluluk. Doğrudan emekçilerin, ezilenlerin tarihsel mücadelele deneyimlerinden, statükonun eleştirisinden çıkan ve insanlığın büyük bir çoğunluğunun ihitiyacı olan toplumsal devrimin özneleri olarak sınıf kavramını tartışmak ve tanımlamak büyük önem taşıyor. Bu bağlamda ayakları yerek basan, günü ve içinde bulunduğu şartları gören gerçekçi bir çözümleme yapmak mücadele pratiğinin de seyrini belirleyecektir. Politik önderlik kavramı çerçevesinde yaşanan deneyimlerin ve bugün söz konusu olan reformist eğilimin de ışığında sınıfın bağımısız ve devrimci mücadelesini savunan bakış açısından tüm bunları değerlendirmeye çalışacağız.

Kara Kızıl Notlar
1.Sayı - Eylül, Ekim, Kasım 2005
Fiyatı: 2.5 YTL (2.500.000 TL)

İmtiyaz Sahibi: Cem Gök
Sorumlu Yazı İşleri Müdürü: İ. Emre Kovankaya
İletişim Adresi: Rıhtım cad. İskele sok. No: 3/1 D:4 Kadıköy/İstanbul
Basıldığı Matbaa: Özdemir Matbaa/İstanbul
E-Posta: karakizilnotlar@yahoo.com
İnternet adresi: www.anarsistkomunizm.org/kkn

Bu yayındaki tüm yazılar istenilen herkes tarafından kullanılabilir, çoğaltılabilir, izin almadan iktibas edilebilir

Entelijensiya ve Sınıf Mücadelesi

Arthur J. Miller

Binbir zahmetli işlerle uğraşan ve kamburlaşmış bir sırtın karşılığında hayatta kalmaktan fazlasını elde etmeyen tarım işçileri, çağdaş emek analizlerinde kendilerinden niye hiç bahsedilmediğine şaşırıyorlar. Tüm gün ayakta olan, sıkıntı dolu anların bir an önce bitmesini dileyen, ama her geçen saatte de eziyetleri artan genç 'fast food' restoranı çalışanları, kimilerinin bahsettiği 'güzel günlerin' kendileri için ne zaman başlayacağını merak ediyor olmalılar. Makine gibi daktilo yazmak için eğitilen, elleri ve bileklerinden ağrılar çeken büro işçileri, insanların niye kendilerinin çok iyi durumda olduğunu düşündüklerini anlayamıyorlar. Yerin altında derin, karanlık kuyunun birinde toplumsal düzenin işlemeye devam edebilmesi için gerekli olan bir takım mineralleri çıkarmaya uğraşan madenciler, bazılarının ağzından eksik etmediği çağdaş amerikan işçisinin muhteşem yaşam koşullarının nerede olduğunu düşünüyor olmalılar. Sürekli hızlanmaları beklenen, adeta insani sınırları aşmaları istenen bant (assembly line) işçileri, bazı insanların onlardan artık bu ülkede hiç kalmadığını söyleyen insanlara hayret ediyorlar. Her köşesinde dikkat edilmesi gereken bir tehlikenin var olduğu tersanelerde çile dolduran tersane işçileri, Amerika'da sanayinin artık mavi yakalı olmadığını söyleyenlere ne desinler peki. Madem öyle, o zaman neden biz tersane işçileri hala eziyet çekiyoruz?

Bu ülkenin her köşesindeki işçiler kapitalist düzenin emek sömürüsünü birebir yaşıyorlar. Bu onların gerçekliği ve kaderi, ama onların varlığını yok sayanlar var. Söylenen şu: sınıf artık toplumun çözümlenmesi açısından önemli bir kavram değil! Bunu gidin de bir maaş gününden öbür maaş gününe tabaklarına yiyecek koyabilmek için didinip duranlara anlatın. Amerikan işçi sınıfının durumunun iyi olduğunu söyleyenler var, bunu gidin tıbbi sigorta kapsamında olmayan, ihtiyaç duyduğunda bile tıbbi yardım alamayan ya da almak için büyük borç altına giren milyonlarca işçiye anlatın. Çalışma koşullarının iyileştiğini söyleyenler var, bunu her yıl yaralanan ve ölen tüm o işçilere anlatın. Gerçek şu ki eskiyen pek çok fabrika ve işyerinde yeni makine alınmıyor ve eski makineler bozulana kadar kullanılıyor ve bunun sonucunda genellikle bir işçi yaralanıyor veya ölüyor, yani kimi endüstrilerde koşullar eskisinden de beter durumda. Günümüzdeki ücretlerin şu ana kadarki

en yüksek ücretler olduğunu söyleyenler var. Bunu sefalet ücretlerine çalışan milyonlara ve Reagan'ın (Clinton'dan önceki eski A.B.D. başkanı) ilk yıllarında çok şeylerini yitiren ve o kaybettiklerini geri kazanamamış olanlara anlatın. Sınıf mücadelesinin geçmişte kalmış bir şey olduğunu ve artık gereğinin kalmadığını söyleyenler var. Bu yalan, tüm işçilerin daha iyi bir ücret, sağlık hizmeti hakkı, daha iyi çalışma koşulları için ve patronları sırtımızdan atma ve parazitler tarafından kemirilmediğimiz bir toplum kurma ihtiyacı için her an mücadele etmelerinin zorunlu olduğu gerçeğini yok sayıyor. Entelijensiya sınıfı içinde işçi sınıfı hayatının gerçeklerini görmezden gelen tüm bu argümanları bulmak mümkün.

Orta-sınıfın, işçi sınıfı üzerindeki en yıkıcı etkiye sahip bir kesimi entelijensiya olmuştur.

Sınıflı toplumsal düzenlerin emekçiler/işçiler üzerinde egemenlik kurduğu çağlar boyunca işçi sınıfının sürekli biçimde sömürülmesi açık bir gerçeklik olmuştur. Şu herkes tarafından açık bir şekilde görülebilir; hayatta kalmak için çalışmak zorunda olan diğer bir sınıfın emeğini kontrol eden ve ondan kazanç sağlayan bir sınıf vardır. Ancak bu iki sınıfın arasında bulunan, bu sınıflı sistemi kontrol edemese de, ondan çıkar sağlayan bir ortasınıf vardır. Bundan dolayı onlar da işçi sınıfının kurtuluşunun ve sınıf sisteminin parçalanmasının karşısında dururlar. Orta-sınıfın, işçi sınıfı üzerindeki en yıkıcı etkiye sahip bir kesimi entelijensiya olmuştur.

Her ne kadar bir sınıf olarak entelijensiya, özgürleşme arzusundaki işçi sınıfının mücadele etmek zorunda olduğu devasa bir tarihsel güç olsa da, entelijensiya içinde entelijensiyanın sınıf tahakkümünde oynadığı rolün farkına varmış ve bu tahakkümün üstesinden gelmeye çalışan az sayıda kişi vardır. Örnek olarak işçi sınıfından olan insanların beyinlerini yıkamak ve onlara düzenin düşünce sistemini empoze etmek yerine, onların kendileri adına konuşabilme ve hareket edebilme yeteneklerini kazanmalarına çabalayan kimi öğretmenler verilebilir.

Bu metin yalnızca tek bir işçinin, benim görüşlerine yer vermektedir. Elbette benle hemfikir olan başkaları da olabilir. Hayatım boyunca, gemilerde, madencilik endüstrisinde, tır şoförü olarak, tarım işçisi olarak ve çevre teknisyeni olarak çalıştım. 17 yaşımda çalışan kesime katıldığımdan beri yaklaşık kırk yıldır çalıştığım gibi, etkin bir sınıf savaşçısı da oldum. Çözümlemem, soyut teorilerin dünyasına değil, bu deneyimime dayanmakta.

İçinde yaşadığımız toplumsal düzen hiyerarşik bir sınıflı yapıdır. Sistemi yönetenler altındakilerden bazılarına, düzenin daha az değer verdiği öbür gruplara göre bazı ayrıcalıklar bahşederler. Böylesi ayrıcalıkların verilmesinin amacı, düzeni doğrudan kontrol etmeyen kesimlerin de bir kısmının düzenden çıkar sağlamasını ve dolayısıyla ona destek olmasını sağlamaktır.

Kişinin hiyerarşi içinde nerede konumlanacağı akıl, anlayış, yetenek, beceri ya da maharete dayanmaz. Bundan ziyade, bu bir ayrıcalık sorunudur. Başka bir deyişle, hiyerarşik sistem bazılarına diğerleri üzerinde baskı kurmaları ve onlardan ırk, cinsiyet, sınıf ya da başka yollarla daha fazla olanak sahibi olmaları için ayrıcalıklar verir. Hiyerarşi, yalnızca sınıf gibi sadece tek boyutlu olmaktan çok sınıf, cinsiyet, ırk, din, kültür, milliyetçilik ve benzerleri gibi çok boyutludur.

Bazen bazı etmenler farklı zamanlarda diğerlerinden daha fazla etkiye sahip olurlar. Böylece beyaz, erkek bir işçi egemen sınıfta yer alamazken, Rice (A.B.D. dışişleri bakanı) gibi siyahi bir kadın yer alabilmektedir. Egemen sınıfın bir bölümü devletin, süper zenginlerin çıkarları doğrultusunda yönetilmesine yardım etmeleri için entelijensiyadan toplanır. Rice entellektüeller içindeki konumundan ötürü egemen sınıfın devlet yöneticileri kesimine girebilse de bu kesimin en yükseğine erişmesi sınırlandırılmıştır. Devlet başkanı olmaya çalışsaydı ırk ve cinsiyet gibi etmenlerle karşılaşacaktı ve eğer beyaz bir erkekle yarışsaydı bunun üstesinden gelmek çok daha zor olacaktı. Yani, sistemin çok boyutluluğu egemen sınıfın içerisinde bile geçerlidir.

Çok boyutlu hiyerarşik sistem, kurumsallaşmış baskının özüdür. Fakat insanlar sistemin kültüründen etkilendikleri ve bazı insanlar birbirlerini hiyerarşinin daha üst bir seviyesinde yer almadıkları halde bile ezdikleri için, baskı başka biçimlerde de kendisini gösterir.

Baskı kurma ayrıcalıkları ve olanakları elde etmiş olan kişilerin, ezdikleri kimselerden uzaklaştırılmaları gerektiğini mi söylüyorum? Hayır. Söylediğim şey şu: ezilenler kendilerini ezenlerin ayrıcalıklarına karşı direnç göstermeliler. Dahası egemenler tarafından kendilerine ayrıcalıklar verilenler, bu ayrıcalıkları reddetmeli ve herkesin ayrıcalıklardan ve baskıdan

özgürleşmesi hakkını talep etmelidirler.

Ayrıcalık, ayrıcalığın var olduğunu inkâr ederek reddedilemez. Orta sınıfın, işçi sınıfının üzerinde sınıf ayrıcalıkları vardır. Bu, sınıf düzeninin gerçeğidir. Bu, orta sınıf içerisinde zorluk çeken ya da baskı ve sömürüyle karşılaşmamış insanlar olmadığı anlamına gelmez. Orta sınıf içindeki bazıları sınıflarını inkar ederek ya da kendilerinin de pek çok şeyden muzdarip olduklarını iddia ederek kendilerini haklı çıkarmaya çabalarlar. Bunların haklı çıkarmaya böylesi çabaladıkları şey ise kendi ayrıcalıklarıdır.

Entelijensiya, devletin yönetim kademelerinde yer almaları dolayısıyla egemen sınıfın bir parçası olanları dışında, genel olarak orta sınıf olan entellektüellerin sınıfıdır. Düzenin bir sureti de 'otoritelerin' rolüdür. Her birey kendi otoritelerine sahiptir. Siyasi otorite hükümet, iktisadi otorite kapitalistler ve entellektüel iktisatçılar, yasal otorite mahkemeler, avukatlar ve polisler, dini otorite kilisedir ve bu böyle sürüp gider. Entelijensiya içinde pek çok otorite bulabilirsiniz. Örneğin, tıbbi bir işlemin kabul görmesi için bu işlem yüzlerce yıldır kullanılmakta ve kendisini deneyimle kanıtlamış olsa bile, entelijensiyadan bazı tıbbi otoritelerin onayı şarttır. Entelijensiyanın işçi sınıfı üzerinde baskı kurduğu araçlardan birisi de emek tarihçileri, teorisyenleri ve iktisatçıları gibi onun emek üzerindeki otoriteleridir.

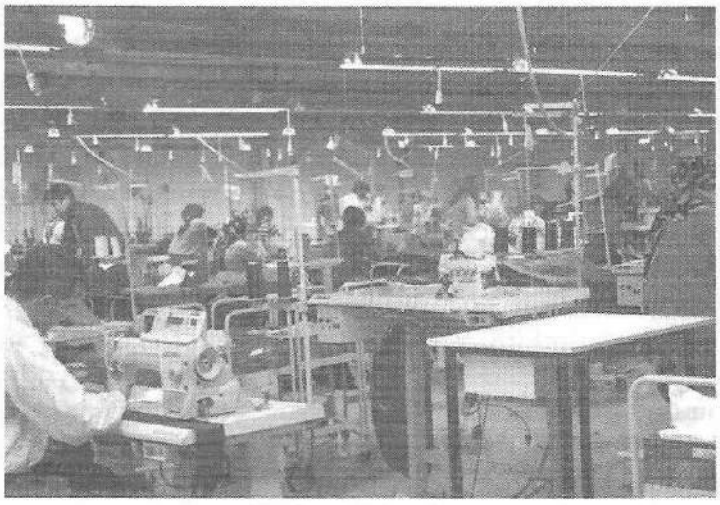

> Entelijensiyanın işçi sınıfı üzerinde kurduğu egemenliğin bir biçimi onların pek az fikre sahip olduğu ve bir parçası olmadıkları insanlar adına konuşuyor olmalarıdır.

Orta sınıfın içinde yöneticiler ve küçük-çaplı kapitalistler gibi birtakım unsurlar vardır. Bu gruplar işçi sınıfının üzerindeki doğrudan rollerinden vazgeçmeden ve böylece de işçi sınıfının bir parçası haline gelmeden onunla ortak bir gayede birleşemezler. Orta-sınıfın içinde ücretli bir kesim de vardır, bu kesim sınıf ayrıcalıklarına sahip olmasından dolayı işçi sınıfından ayrıdır. Çünkü sınıf sadece iktisadi değildir, ayrıcalıklarla da ilgilidir. Bu ayrıcalık orta sınıftan olan ücretlileri, işçi sınıfı değil de orta sınıf yapan şeydir. Orta sınıftan olan ücretliler arasında, işçilerin kontrolünde doğrudan bir rolü olmayan ve çıkarlarının işçilerle birlikte olduğunu görüp sınıf ayrıcalığını reddedenler, orta sınıfın dışına adım atıp işçi sınıfıyla ortak bir mücadelede buluşabilirler.

Beyaz ayrıcalığı, erkek cinsiyeti ayrıcalığı, sınıf ayrıcalığı ve benzeri ayrıcalıklara karşı mücadele en iyi kişisel düzeyde anlaşılır. Bir örnek: Ben birkaç yıldır Yerlilerin mücadelelerine destek için çalışmaktayım. Ne zaman kendi kültürlerini geliştirmeye uğraşan bir Yerli mücadelesi ortaya çıksa, Yerli 'adetlerini' tanımlaması için bir 'otorite', bir antropolog o ya da bu şekilde bulunur (bu Yerli mahkûmların dini hakları için yapılan mücadelelerde de her zaman böyle olur). Bir keresinde "The Wobblies" filminin gösterildiği bir okula gelip gerçek, yaşayan bir Wobbly olarak konuşmam istendi. Film bittiğinde konuştuğu şeye dair çok az şey bilen bir emek tarihi profesörü kırk beş dakika konuştu ve sonra bana konuşmak için beş dakikam olduğunu söyledi. Burada anlamanız için uğraştığım bağlantıyı o anda kurdum. Ayağa kalktım ve şöyle dedim: "Antropologlar Hintliler için neyse, emek tarihçileri de işçiler için odur. Söyledikleri tek bir sözcüğe inanmayın!" Tüm söylediğim ve söylemem gereken buydu.

Entelijensiyanın işçi sınıfı üzerinde kurduğu egemenliğin bir biçimi onların pek az fikre sahip olduğu ve bir parçası olmadıkları insanlar adına konuşuyor olmalarıdır. Emek, çalışma ekonomisi, çalışma koşulları ve işçi sınıfı tarihi üzerine yazılan kitapların çoğunu entelijensiya üyeleri kaleme alıyor. Bunun bir sebebi, entelijensiya kökenli emek otoritelerine, çalışan insanların doğrudan deneyimlerini yansıtan yazılarından daha fazla değer veren tahakküm ve sınıfçılık kültürüdür. Bir işçinin kişisel deneyimlerine dayanan bir kitabı yayımlayabilmesi neredeyse imkansızdır. Ben denedim, iş deneyimlerim üzerine yazdığım

yazıları yayımlamaya istekli hiçbir yayımcı bulamadım. Ama yüksek endoktrinasyon kurumlarının birinden aldığım bir diplomam, ancak sıfır iş deneyimim olsaydı, yazdığım şey hakkında hiçbir fikre sahip olmasam da kitaplarımı yayımlatabilirdim. İşte bu yüzden işçi sınıfı entelijensiyaya kendi tarihini, düşüncelerini öğrenmek için bağımlı hale gelmiştir. Zorla oluşturulmuş bu tip bir kültürel bağımlılık bir tahakküm biçimidir, çünkü kendimizi ifade edebildiğimiz bir sesimizin, sözümüzün olmasının koşullarını elimizden alır.

Ayrıca entelijensiyanın yazdıkları kendi gündemlerine ve çıkarlarına ilişkindir ve onların gündemleri ile emekçi insanların gerçek çıkarları pek az çakışır. Dahası onların yazdığı kitaplar insana sınıf mücadelesi hakkında doğru düzgün bir fikir de vermez, çünkü bu kitaplar tarihteki olayları izole ederler ve bunların başarılı ya da başarısız olduklarını entelijensiya yazarının kendi gündemine bağlı olarak değerlendirirler. Sınıf mücadelesi birbirinden izole edilmiş olaylar olarak görülemez. O mücadelelerin yeni mücadelelere doğru yol verdiği süregiden bir yolculuktur. Bir mücadele entelijensiyaya göre hata olabilir, ancak belki de o mücadele sayesinde bazıları önemli dersler almıştır ve bu yüzden belki daha büyük mücadeleler gelişmiştir. Ayrıca pek çok sebepten ötürü sınıf mücadelesi azalan ve artan etkinliklerin birbirini izlediği dalgalanmalar gösterir, bu yüzden etkinliklerin azaldığı bir dönemde sınıf mücadelesinin artık varolmadığını söylemek yanlıştır. Çünkü bir sonraki köşe dönüldüğünde, bizi geçmiş mücadelelerin sayesinde olgunlaşmış olan yenileri beklemektedir.

Bir keresinde Valdez petrol sızıntısının ardından yapılan bir toplantıya gittim ve bir entelijensiya otoritesinin petrol tankerlerinde nelerin kazaya yol açtığı konusunda yaptığı konuşmayı dinledim. Bu kişi konuştuğu şey hakkında pek az şey biliyordu. Yaptığı tek şey kendi türünden başkalarının konu hakkında söylemiş ve yazmış olduklarını tekrar etmekti. Pek çok tankerde çalıştım ve denizcilik sanayinde yaklaşık 20 yıllık tecrübem var. Orada şunu anlatmaya çalıştım; gemilerde inşa edilen çifte taban yalnızca eğer ki havalandırma sağlanmışsa faydalı olur, ki havalandırma pek azında mevcuttur. Bu yüzden çifte tabanın arasında biriken petrol patlayıcı gazlar çıkarır ve eğer tankerde herhangi bir şey tabanda kıvılcım çıkmasına sebep olursa, tam da petrol kargo tanklarının altında bir patlama olabilir. Bu yüzden dumanları çifte tabanın arasından havalandırmayla atmanız gerekir. Tankerleri çevre açısından daha güvenli hale getirmek için yapılabilecek başka birkaç şeyi de izah etmeye çalıştım. Tankerler petrol çekme teçhizatı taşımazlar ve bu yüzden eğer petrol sızdırırlarsa petrol çekme ekipmanının oraya getirilmesini beklemek zorundadırlar ki bu zamana dek çok miktarda petrol sızmış olur. Petrol sızıntılarının o kadar büyük alanlara yayılmasının bir sebebi de budur. Otorite kılıklı adam otoritesine meydan okuduğum hissine kapıldı ve söylediklerimi dinlemek istemedi. Ve ben otorite olmadığım için de, diğer insanlar beni değil otoriteyi dinlemek istiyorlardı. Hatta bazıları, denizcilik endüstrisinde çalıştığım için benim çevreye ihanet ettiğime karar kıldılar.

Biz emekçi insanların yaşanan her türden sorunlara ilişkin gerçek deneyimden hareket ederek çıkarttığımız pek çok çözüm önerimiz vardır. Ancak bu sınıf sisteminde entelijensiya otoritelerine göre aşağı görüldüğümüz için bizim söylediklerimiz dikkate alınmaz ve sistem bizi yerimizde tutmaya çalışır, bize "haddimizi" bildirir.

Biz emekçi insanların yaşanan her türden sorunlara ilişkin gerçek deneyimden hareket ederek çıkarttığımız pek çok çözüm önerimiz vardır. Ancak bu sınıf sisteminde entelijensiya otoritelerine göre aşağı görüldüğümüz için bizim söylediklerimiz dikkate alınmaz ve sistem bizi yerimizde tutmaya çalışır, bize "haddimizi" bildirir.

Bir entelektüel işçi uzmanı emeğin ve işin doğasına dair işçilerden daha çok şey mi bilir? Hiçbir zaman çalışmadıkları sanayide çalışmanın gündelik gerçekliğini anlayabilirler mi? Üzerine 'çalıştıkları', ahkam kestikleri insanların acılarını, yaşadıkları zorlukları, umutlarını ve arzularını kavrayabilirler mi? Sınıfımızın sorunlarının çözümlenmesi ve ne yapmamız gerektiği sorusu söz konusu olduğunda bu otoritelere güvenebilir miyiz? Size şu soruyu sorayım: eğer arabanızın tamire ihtiyacı varsa onu kime götürürsünüz? Yalnızca teoriden anlayan bir entelijensiya otoritesine mi?

Yoksa arabaları tamir etme konusunda pek çok deneyimi olan işçi sınıfından bir tamirciye mi? İşçi sınıfına ilişkin otorite olduklarını iddia eden entelektüellerin soyut teorileri işçilerin pratik deneyimlerinden daha iyi olsalardı, bu dünyada pek az şey işlerdi, çünkü başkalarının fikirlerini alan ve onları gerçeklik haline getiren şey, işçilerin pratik deneyimleridir. O zaman madem fikirleri gerçek haline getiren biz işçileriz, o zaman neden entelijensiyadan değersiz ve aşağılık olalım? Neden özgürleşmemiz yolunda onlar tarafından yönetilmek, idare edilmek zorunda olalım?

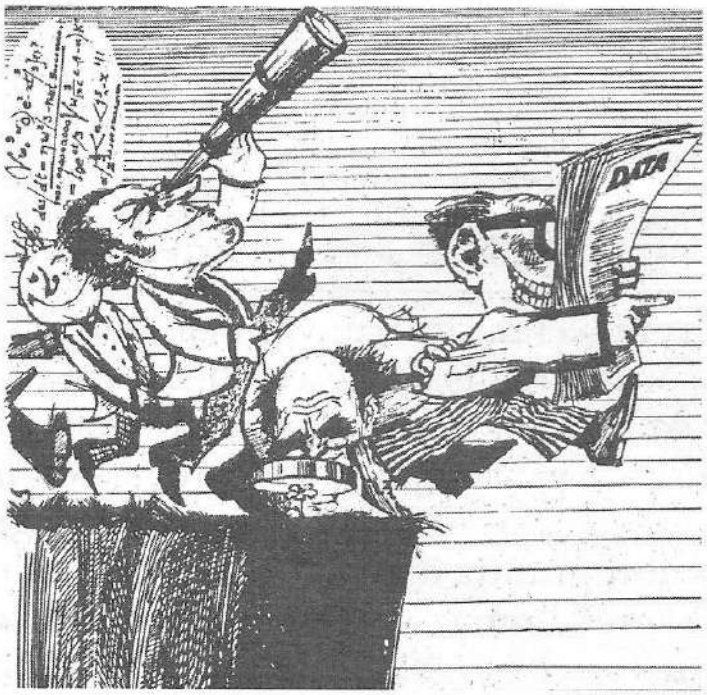

Entelijensiyanın işçi sınıfından üstün olduğu ve onun tarafından izlenmesi gerektiği düşüncesi, kimi zaman işlerin bu kadar kötüye gitmesinin sebebidir de. Size kişisel bir deneyimimi anlatayım. Bir tersane geçici olarak beni işten çıkardığında, bizim gibi –onların deyimiyle- 'yerlerinden olmuş' işçiler için bir program açıldı. Ben çevre teknisyenliği eğitimi almaya karar verdim. Bu eğitim bölgelerin çevresel anlamda incelenmesi, risk altındaki bölgelerin tespiti, endüstriyel sağlık ve güvenlik, petrol dökülmesi durumlarında acil müdahalede bulunma, farklı endüstriyel çevresel planlama biçimleri gibi şeylerle ilgiliydi. Bir işçi olarak sağlam bir endüstriyel deneyime sahiptim, sağlık ve güvenlik gibi işçi konularında bir aktivist ve ekolojist olduğum için daha eğitime başlamadan konuyla ilgili pek çok şey biliyordum. Ve uzun yıllardır politik konularda pek çok yazı yazmış olduğum için doküman ve belge araştırma konusunda da iyiydim. İşte bu sebeplerden bu eğitimi almanın benim için avantajlı olacağını düşünüyordum. Tamamen deneyimsiz olduğum tek saha konuya ilişkin kimi zaman kullanılan jeoloji gibi bazı bilimlerdi, ama onları da becerebileceğimi anladım. Okuldaki insanlar üniversite diplomam olmadığı için beni bu eğitimi almaktan vazgeçirmeye çalıştılar, pek kulak asmadım ama 32 kişilik sınıftaki tek diplomasız insandım. Eğitimi sonuna kadar sürdürdüm, ödevlerden ve sınavlardan tam puan aldım ve sınıfın üçüncüsü oldum.

İş aramaya başlamadan önce Washington Üniversitesinin Çalışma ve Sanayi Bölümünün iş güvenliği üzerine olan tüm seminerlerine katıldım. Bundan sonra çevresel işler yapan şirketlere ve farklı endüstrilerde sağlık ve güvenlik sorumlusu olarak çalışmak için başvurularda bulundum. Üniversite diplomam olmadığı için hiçbirinin beni işe almak istemediğini şaşırarak gördüm. Size bir şey sorayım; eğer güvenliğiniz bir güvenlik personelinin ellerinde olsaydı ya da araştırılması gereken bir bölgeniz olsaydı sadece birkaç kitaptan cümleler öğrenmiş olan diplomalı birine mi güvenirdiniz? Yoksa eğitim almış ve araştırdığı şeyle ilgili olarak ve sorunları çözmeyle ilgili deneyim sahibi birine mi? Boruların eklem yerlerinde kurşun olup olmadığının kontrolü de dahil olmak üzere bir evin incelenmesi söz konusu olduğunda, pek çok kişi kurşun olmasının muhtemel olduğunu not düşecektir. Geçmişte boru tesisatçısı olarak da çalıştım bu yüzden eklemlerde biriken kurşun neye benzer biliyorum ve eklemde kurşun olup olmadığını anlayabilirim. Boruların giriş ve çıkışlarını kontrol ederken neyi aradığımı bilirim çünkü bu işi pek çok kere yaptım. Bir keresinde bir güvenlik personelinin bir vanayı kapatmaya çalıştığını gördüm, tutaç hareket etmediğinde vanayı kilitledi. Esasında tutaç sıkışmıştı ve vana açıktı. Bir vanaya baktığım zaman onun açık mı kapalı olduğunu söyleyebilirim. Kapalı alanlar üzerine aldığım bir seminerde öğretmen yanıcı boruların sızdırma yapıp yapmadığının kontrol edilmesi gerektiğini söyledi. Ona kanuni düzenlemenin damlama testini gerektirdiği zaman ne yapmamız gerektiğini sordum. Damlama testinin ne olduğunu bilmiyordu. Bu yanıcı bir boruda çatlak olup olmadığını anlama testidir. Endüstriyel sistemleri incelediğim zaman problem çıkarması olası mevkileri çıkartabilirim çünkü böylesi pek çok sistem inşa ettim. Böyle pek çok örnek verebilirim, ama ana nokta şu; bu kadar çok endüstriyel çevresel sorunlar ve yaralanmalar olmasının bir sebebi, onları engellemekle sorumlu olanların sadece kitaplarda okudukları sözleri bilmeleri, ancak baktıkları şeyin gerçekliğini

bilmemeleri. Bu sorunun sebebi entelijensiya teorilerinin, emekçi insanların pratik deneyimlerinden daha üstün olduğu mitidir.

Şimdi bana pek çok suçlama yöneltebilirsiniz. Benim entelijensiyaya karşı önyargı olduğumu ya da (işçilerin çoğunun yapabildikleri gibi) okumayı ve yazmayı becerebildiğim için benim de bir entelektüel olduğumu (her ne kadar onların endoktirinasyon sisteminde fazla ilerleyememiş olduğum için –liseyi bitirmedim ve sadece bir tersane işçisiyim- entelijesiya ile hiçbir bağlantım yoksa da) iddia edebilirsiniz. Ya da sırf söylediklerimi haksız çıkarmak için başka bir kulp uydurabilirsiniz işte. Ancak bunlar sadece benim gündeme getirmeye çalıştığım konuları perdelemek, onlar üzerine konuşmamak için olacaktır. Ve bana "neden sadece birlikte iyi geçinemeyelim ki?" diyenlere tek diyeceğim şey, hayır, beni bastırmak, kullanmak için birileri benim sırtıma çıkmaya çalıştıkça, hayır!

Zaman zaman çoğunlukla entelijensiyadan olan bir takım kişiler sınıf mücadelesinin neden işçi sınıfını sınıf sisteminin sömürüsünden kurtaramadığını sorarlar. Pek çok tarihsel sebebi vardır bunun. Bunlardan biri de sırtımıza çıkan bir parazitin, yani entelijensiyanın varlığıdır. Entelijensiya sınıf sisteminin varlığını sürdürmesine bazen bizim kendimizi ifade etmemize fırsat vermeyerek, bazen de bizi bölen sekter kültler yaratarak katkıda bulunur. İsyankar işçilerin çoğu sınıf mücadelesinin temel ilkelerini anlar. Örgütlerimiz ve eylemlerimiz bizim kendi özyönetimimize bırakıldığında, işçilerin çoğu deneyimlerinden yola çıkarak doğrudan eylemler ortaya koyarlar ve birlik olmak için birbirleriyle dayanışma içine girerler. İşler doğrudan bir mücadeleye gelip dayandığında işçiler, ya mücadelenin saflarına katılacaklarını ya da egemen sınıfın yalakası grev kırıcılar konumuna düşeceklerini gayet iyi bilirler

Her ne kadar işçiler örgütlü mücadelenin birbirinden az da olsa farklı biçimlerini bulmuş olsalar da, işçilerin doğrudan mücadeleleri temelde aynıdır ve farklılıklar mücadele açısından sorun yaratmaz. Çünkü dayanışma içersinde kaldıkları sürece farklılıklar, işçilerin özgür örgütlenme ve özgür irade belirleme haklarının ifadesi olarak görülmelidir ve farklılıkların çoğu kaynağını mücadelenin verildiği koşulların farklı olmasından alır.

Entelijensiya sınıf mücadelesinin verildiği yıllar boyunca birçok işçiyi, kendi araçlarıyla kendi başlarına mücadele edemeyeceklerine ve entelijensiya tarafından kontrol edilen sekter bir külte katılmak zorunda olduklarına ikna ettiler. Bu kültlerden en güçlü olanları bir dizi marksist intelijensiya kültüdür.

İşçiler ne zaman kendilerine olan güvenlerini kazanmaktan, kendi özçıkarları uyarınca konuşmak ve hareket etmekten bahsetseler entelijensiya kaygılanmaya başlar. Eğer altlarındaki insanların artık entelijensiyaya kendileri adına düşünmeleri için ihtiyaçları kalmazsa, kim entelijensiyanın peşinden gider ki? Bir çobana ihtiyaç duymadıklarını fark eden koyunlarını kaybeden vaizler nasıl tek başlarına kalıveriyorlarsa...

Kimileri için buna benzer sözler Mao'nun Kültür Devrimini ve onun uyandırdığı korkuyu çağrıştırıyor. Kültür Devrimine yakından bir göz atıldığına görülecektir ki bu olay entelijensiyanın birbirleriyle rekabet halindeki üyelerinin giriştikleri bir iktidar mücadelesidir. Mao bir entelijensiya üyesiydi, işçi sınıfından değildi.

Entelijensiya tarafından yaratılan kişi kültlerinin arasında, en büyük kült olmak için bir rekabet vardır.

İşçiler ne zaman kendilerine olan güvenlerini kazanmaktan, kendi özçıkarları uyarınca konuşmak ve hareket etmekten bahsetseler entelijensiya kaygılanmaya başlar.

Ne yazık ki bu kültlerin birbirleriyle giriştikleri kavgaların askeri olmaları için manipüle edilenler çoğunlukla emekçi insanlardır. Evet gerçekten de bir kültür devrimine ihtiyaç vardır, emekçi insanların kendi kültürlerini egemen sınıfın, orta sınıfın ve özellikle de entelijensiyanın kontrolü altında almaktan geri kurtaracakları bir eyleme ihtiyaç vardır. Ve entelijensiyanın gerçek bir işçi sınıfı kültür devriminden kaygı duyacak pek çok sebebi vardır. Mao'nun kültür devriminde entelijensiyanın bir bölümünün en tepedeki yeri korundu ve geri kalan herkes bastırıldı. Ancak bir işçi sınıfı kültür devrimi entelijensiyadan hiç kimsenin yerleşebileceği ayrıcalıklı bir yer bırakmayacaktır ve o zaman bunların işeyarar bir şeyler öğrenmeleri zorunlu olacak çünkü işçiler artık bunların beslenebilecekleri avları olmaktan çıkacaklar. İşçilerin bizi yönetme peşindeki tüm bu Markslara ve diğer bir takım parazitlere ihtiyacı yok. Kendimiz için kendi

başımıza işleri gayet güzel idare edebiliriz.

İnançlı olanlar kendi tanrılarını sonuna kadar savunacaklardır, çünkü kutsal kişiler hakkında kötü konuşmak olmaz. Bunlara göre benim gibi zındıklar bertaraf edilmelidir. İşçi sınıfının bu peygamberleri dinleyip, onların 'gördükleri' şeyleri yavaş yavaş anlamaları fikri saçmalıktır. Ben diyorum ki, emekçi insanlar onları sömüren bir sınıfın var olduğunu ve kendilerinin de sömürülen bir sınıf olduklarını biliyorlar. Tek yapmaları gereken etraflarına bakmak ve aynı sınıf oyununun baktıkları her yerde oynandığını görmektir! Peygamberler olsa da olmasa da, emekçiler bilir ki onları sömüren taraf bu düzenin devamı için birbirleriyle işbirliği yapmaktadır ve ancak sömürülen taraf da benzer şekilde işbirliğine giderse kendi durumunu iyileştirebilir.

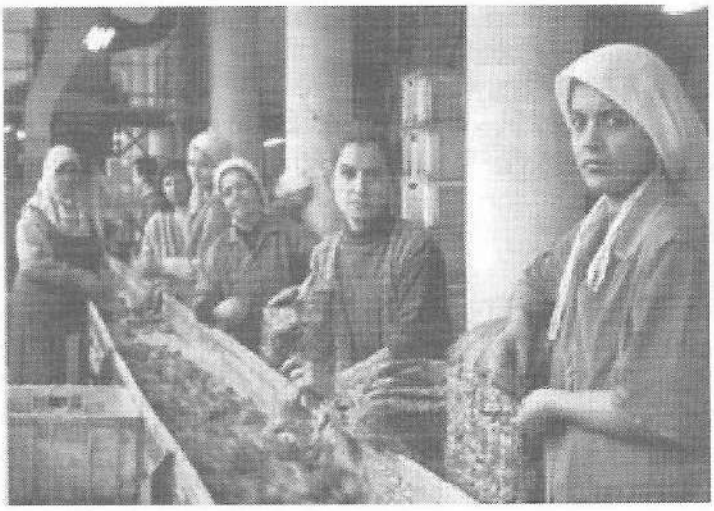

Peygamberlerin varlığı, kaynağını sömürülenlerin sömürüldükleri gerçeğini kendi başlarına görebilme yeteneğinden yoksun oldukları fikrine dayanır. Gerçekte olan bitense ise bu mitleri paramparça eder. Tarih boyunca tüm toplumlarda düşünceleri maddi gerçekliğe dönüştüren şey, sömürülen sınıfın zekası ve yeteneğidir. Bu peygamberler bir sal veya gemi inşa edebilirler mi? Bir maden de çalışabilirler mi? Toplum kullandığı şeyleri üretebilirler mi? Ben, yani zındık, şunu soruyorum, gerçek zeka hangisindedir, teoriler düşleyende mi yoksa maddi gerçekliğin yaratanda mı? Kim gerçekten diğerinden üstündür?

Marksist bilimsel sosyalizme bakalım, gerçeğe uygulandığı tüm girişimlerde vardığı yer neresi oldu? İnsanın varoluşunun daha üstün bir seviyesine mi vardı? Hiç de değil. Vardığı yer kapitalizmin ve sömürünün daha üst bir aşamasından ibarettir. Marksizm düştüğümüz en büyük tarihsel hatalardan biridir. Bu yalancı peygamberi tahtından indirelim.

Ve şimdi bu zındık en rezalet küfrünü işleyecek. Sınıf sisteminin devamını sağlayan şey entelijensiya sınıfının işçi sınıfının işine karışmasıdır. Kapitalistler her zaman davrandıkları gibi davranmaya devam edecek çünkü bu onların doğasından kaynaklanır. Ve bu parazitleri sırtından atmak ve endüstrinin ve belediyelerin doğrudan kontrolünü tüm emekçilerden yana kullanmak üzere eline almak işçi sınıfının ortak çıkarınadır. Entelijensiya kendisinin üstün olduğu yanılsamasından kaynağını alan bir ayrıcalık temelinde var olur. Bu ayrıcalığı korumak, doğrudan onun çıkarınadır. Bunu yapabilmek için enteljensiyanın üyeleri tüm toplumsal teorilerini şu anlayışa göre temellendirirler: peygamberler kendi kültlerini yaratırlar, onlar yücedir ve her şeyi bilendir, izleyicileri yani işçi sınıfı ise çobanını izleyen koyun sürüsüdür.

"Beni izle" der peygamber. Marks, Engels, Lenin, Troçki, Mao, DeLeon ya da her kimse "beni izle, ben seni kurtuluşuna götüreceğim." Her ne kadar yürüyüş koluna yapılan çağrı başlangıçta aynı ihtiyaçtan (sömürünün sona erdirilmesi) kaynağını alsa da, her kol farklı bir peygamberin izinde farklı bir yol izler ve bu kolları birleştirmek imkansız bir iştir çünkü hangi peygamberin diğerlerinden daha kutsal olduğunu kim bilebilir ki? İşçi sınıfının tek bir ortak mücadelede birleşememesinin bir sebebi entelijensiyanın onları bölmesidir ve bu biz işçiler kendimizden başka kimsenin peşinden gitmemeyi öğrenmedikçe böyle sürüp gidecektir.

Entelijensiya işçi sınıfını bölmekten kendini alamaz, çünkü bu onun doğasından kaynaklanır. Eğer kimse size sonuçlarını önemsemeden koşulsuzca tapmıyorsa, kutsal biri olamazsınız. Akreple farenin hikayesindeki gibi. Akrep ve fare bir nehrin kıyısındadır. Akrep fareden onu nehrin karşı tarafında sırtında taşımasını rica eder. Fare akrebe der ki: "eğer taşırsam beni sokarsın". Akrep fare bunu yapmayacağını çünkü yaparsa her ikisinin de boğulup öleceklerini söyler. Fare bunu mantıklı bulur ve bay akrep gibi bir arkadaşının olmasının iyi olacağını düşünerek, akrebi sırtına alır ve karşı kıyıya yüzmeye başlar. Nehrin yarı yolunda akrep fareyi sokar. Fare bunu niye yaptığını şimdi ikisinin de öleceğini söyler akrebe. Akrep der ki: "elimde değil benim doğam bu". Akrep gibi entelijensiyanın da elinde değildir, işçi sınıfını bölmek ve bizi yenilgiye uğratmak onun doğası gereğidir.

Entelijensiyadan kutsal kişilerin işçi sınıfına neden gerçek kurtuluşu getiremeyeceğinin başka bir sebebi kutsal kişilerin sadece teorik soyutlamalar dünyasını bilmeleridir. Yeni bir toplumu kurmak bir ev ya da bir gemi yapmak gibidir ve entelijensiya bu tip bir inşanın gerçekliğine dair pek az pratik bilgiye sahiptir. Gerekli bilgiye sahip olan biz emekçi insanlarız, o zaman neden sırtımıza bizi sokması için entelijensiyayı alalım?

Sözüm yalnızca Marksist kutsal kişilere ve onların kültlerine değil, çünkü anarşizmde bile işçileri kültlere ve kült liderlerine bağımlı kılmayı amaçlayan entelijensiya kültlerine rastlayabilirsiniz. Günümüzün anarşist aleminde, anarşizmin temel fikirleriyle çelişen birçok sayıda entelijensiya kültü bulunmaktadır. Bunu insanların özgür iradelerine sekter bir şekilde saldırarak, özgür iradelerini ifade etmelerine engel olarak, insanların özgür iradelerine dayanan düşüncelerinin o sözde anarşist kültlere uygun olmadıkları için yanlış olduklarını söyleyerek yaparlar. Post-modern, post-solcu, post-yapısalcı, organizasyon karşıtı, post-gerçeklik gibi entelijensiya anarşist kültleri gevezelikleri bunun güzel bir örneğidir. Bunların sınıf mücadeleci anarşistlere yönelttikleri sonu gelmez saldırılar, ne biçimde mücadele edeceklerine kendileri karar vermiş insanların özgür iradelerine yapılan saldırılardır.

Anarşist entelijensiya tarafından yaratılmış başka bir baskıcı unsur anarşist şöhretlerin yaratılmasıdır. Çoğunlukla bu 'şöhretler' entelijensiya sınıfındandırlar. Bu şöhretlerin her osurduğu, derin bir saptama olarak kabul görür ve küçük grupçuklar bu sözlerin her kelimesine taşta yazıyormuş ve yüce bir kavrayışın hayali yüksekliğinden iniyormuşçasına yapışırlar. Bu şöhretlerin bir kısmı çevrelerinde kişisel bir kült kurmaya bizzat çabalar, kimi çabalamaz ve kimi kültler onlar öldükten sonra yaratılır.

Şuna da dikkat çekmek lazım ki, bu anarşist yazarların değindikleri düşünceler ve eylemler, statüye sahip olmayan insanların süregiden mücadelelerinden alınmıştır.

Anarşizm bana göre fikirlerin ve eylemin sürekli bir yolculuğudur. Okumak için çok değerli şeyler yazmış pek çok kişi vardır. Ama bu kişiler bir şöhret haline geldikleri ve sözleri artık değerli olduklarından ötürü değil de bu kişilerin şöhreti sayesinde kabul görmeye başladıklarında, bu sözlerin faydasından söz edemeyiz. Bu durumun başka zararlı sonuçları da vardır. Birincisi, faydalı düşünceler bu şöhretlere olan bağlılık yüzünden kaybolur ve şöhret olma statüsüne erişemeyen kişilerin düşünceleri bastırılır, çünkü bu kişilerin sözleri sözlerin kendisine değil de statülere göre değerlendirilir. Şuna da dikkat çekmek lazım ki, bu anarşist yazarların değindikleri düşünceler ve eylemler, statüye sahip olmayan insanların süregiden mücadelelerinden alınmıştır.

Yeni ve farklı mücadele biçimleri anarşist mücadelenin gelişiminin temel unsurudur, ancak anarşist mücadeleyi kapitalizme ve devlete karşı olmaktan çıkarmak ve mücadeleyi anarşist entelijensiyanın birbiriyle rekabet halindeki kültleri arasındaki bir mücadele haline sokmak karşı devrimcidir ve bir sınıfın diğer bir sınıfı sömürdüğü sınıf sisteminin sürmesini sağlar. Bu durum entelijensiyanın işçi sınıfı üzerinde egemenlik kurması durumudur.

Sınıf mücadelesi sadece ekonomi (ücret sistemi) ile ilişkili olan bir şey değildir; sınıf sistemini parçalamakla da ilgilidir. Diğer şeylerde ne kadar değişiklik yaparsak yapalım, sınıf sistemini parçalamazsak işçi sınıfı sömürü altında olmaya devam edecektir! Sınıf sistemi ancak işçi sınıfının kendisini özgür ve örgütlü bir şekilde ifade edebilmesi ve emekçi insanların (entelijensiya da dahil olmak üzere) üzerlerindeki tüm sınıfları yere çalan kendi kaderlerine hakim olma mücadelelerinde ortaya koydukları doğrudan eylemler yoluyla parçalanabilir. Bu mücadeleye entelijensiyadan olup kendi sınıf statülerini ve ayrıcalıklarını reddeden ve işçi sınıfına katılanlar ortak olabilir. Ama bunlar işçi sınıfını idare etmek için değil, işçilerin kendi düşüncelerine sahip çıkma ve doğrudan çıkarları uyarınca harekete geçebilme gücünü elde edecekleri eğitimsel sürece yardımcı olmak için mücadeleye katılacaklar. Bu gücü kendinde bulacak olan işçi sınıfı, sınıf sistemini parçalayacak ve küçük bir azınlığın ayrıcalıklarla donandığı sistem yerine, herkesin refahı, kendini ifade özgürlüğü ve özyönetime dayalı sınıfsız bir toplum kuracaklardır.

Topyekun direniş ruhuyla

Kaynak:
http://nefac.net/node

Çeviri:
Kara Kızıl Notlar

Anarşizm ve Sınıf Analizi

Ender Yılmaz

Son 20 yıldır Leninist sol gerek bu coğrafyada gerekse dünyanın genelinde sadece pratikte değil, aynı zamanda teoride de bir kâbus yaşıyor. Her biri, tarihin son diyalektik kavgasında burjuvaziye karşı proletaryanın nevi şahsına münhasır öncüleri olma iddiasında olan onlarca örgüt bir kısır döngüye dönüşen pratik ve teorik faaliyetlerini sürdürebilme çabasında. Bu grup-lar için nasıl örgüt artık bir araç değil de bir amaç haline gelmeye başlamışsa, sırf kendisi için var olan bir ritüeller kümesi olarak yaşıyorsa, Marx'ın mirası da radikal bir toplumsal dönüşüme duyulan acil ihtiyaçtan dolayı değil, sırf Marx herhangi bir politikanın meşrulaştırma aracı haline geldiği için, aracı amaç haline getiren bu kısırdöngüyü tamamlamak için, seviliyor. Troçkistinden Maoistine kimi SSCB'yi 1924'ten, kimi 1928'den kimi de 1956'dan sonra 'dönek' sayan gruplar 80'lerin sonundaki çöküşü kendi 'devrimci' Marxizm versiyonlarının bir kehanetinin daha pratikteki kanıtlanışı olarak görseler de SSCB'den sonra kendi 'devrimci' Marxizmleri ancak topallaya topallaya yürüyebiliyor – eğeryürüyebiliyorsatabi.Kitlesini pratikte zaten kaybetmiş olan bu guruplar 80'lerde Andre Gorz'un 'Elveda Proletarya!' demesinden beri bunu teoride de kaybetmemek için çabalıyor. Şimdiye kadar gür bıyıklı, kalın pazulu, eli çekiçli fabrika işçisi etrafında dönen düşünce dünyalarını ve ikonografilerini her grup bir şekilde revize etmeye çalışıyor. Marx'ın kapitalizm analizinin temellerinden – hatta temeli – olan emek-değer teorisi ve özellikle de üretken olan ile olmayan emek arasındaki ayrım, üstündeki tüm analizi çökertmek pahasına bir oraya bir buraya çekiliyor. Marx'tan çok faydalanmış olsa da bu sorunu 1. Enternasyonal'den beri daha farklı bir temelde yanıtlamış olan ve verdiği yanıt Marxizm'in proletaryasıyla birebir örtüşmeyince de lümpenproletaryaya ya da küçük burjuvaziye ait bir ideoloji olmakla itham edilen anarşist gelenek için bu konuyu tekrar incelemek bir zorunluluk.

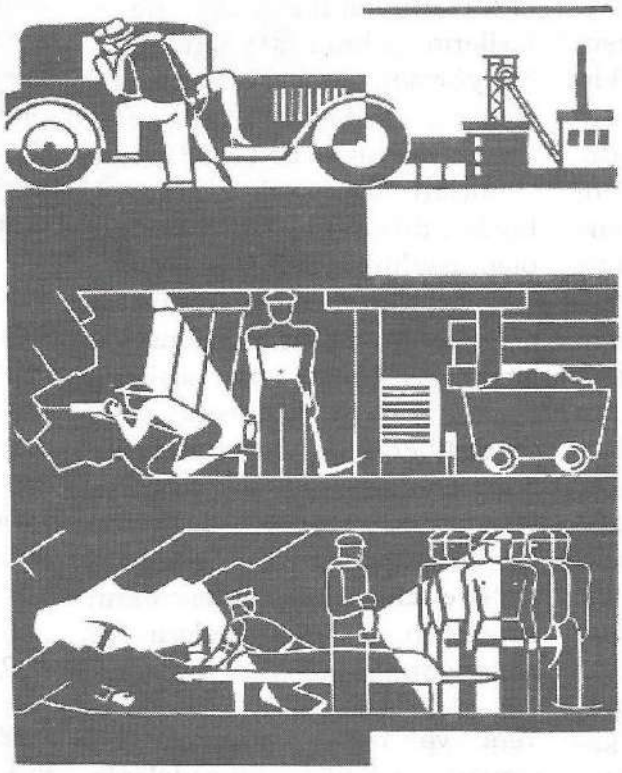

Devrimci özne, dolayısıyla sınıf analizine yönelik incelememize Marxist analizin temelleri olan emek-değer teorisi ve üretken olan ile olmayan emek arasındaki farka değinerek başlayacağız. Buna eleştirel bir bakış getirmeye çalıştıktansonraanarşistgeleneğin Marksist analizle farklılaştığı nok-

talar üzerinden anarşist analizin kurulması izleyecek.

Emek-değer teorisi temel olarak – adından da anlaşılacağı gibi – bir malın değerini belirleyen şeyin onun içerdiği emek miktarı olduğunu ve bir mal içersindeki emek miktarının da zaman cinsinden ölçüldüğünü söyler. Fakat Marx'ın analizinde Adam Smith ve David Ricardo'nunkilerden farklı olarak bir malın değeri onu üreten işçinin emeğinin miktarıyla ölçülmez (bu bireysel emek Marx'ta somut emek olarak adlandırılır). Malın değeri belirleyen, toplumun genelinde o malı üretmek için gerekli olan ortalama emek miktarıdır – bu tür emek Marx tarafından soyut emek olarak adlandırılır ve malın değerinin toplumsal olarak gerekli emek-zaman miktarıyla ölçüldüğü belirtilir. Analizin devamında Marx bir malın piyasada başka bir mal ile değişilebilmesi için iki tür değeri içermesi gerektiğini söyler: kullanım değeri ve değişim değeri. Kullanım değeri, malın niteliğini, yani onu almak isteyen kişi için yararını belirler. Değişim değeri ise malın emek-zaman cinsinden değeridir ve piyasadaki tüm mallar belli bir miktar emek tarafından üretildikleri için değişim değeri malların içerdikleri soyut emek oranlarına göre değişilebilmesini sağlar. Marx bunları anlatırken Aristo'dan bu yana düşünürlerin birbiriyle alakasız iki nesnenin hangi ölçüyle takas edildikleri üzerine kafa yorduklarını belirtir ve tüm nesnelerde ortak olan tek şeyin insan emeği tarafından üretilmeleri olduğunu söyler. Satıcı için elindeki mal bir değişim değeridir, yani onun için bir yararı yoktur, bu malı satmakla onun içindeki emek-zamanı gerçekleştirebilir ve başka bir mal almak için bunu kullanabilir (Burada değişim değerine sahip malları piyasa için üretilmeyen mallardan ayırmak için ilkinin meta olarak adlandırıldığını belirtelim). Alıcı içinse bu mal bir kullanım değeridir ve elindeki değişim değerini bunu almak için harcamak ister. Değerin belirlenmesinde nesnelerin nadirliğine ve alıcının öznelliğine vurgu yapan marjinal değer teorisi kronolojik olarak Marx'ın analizinden daha sonra formüle edildiği için Marx'ın bu yaklaşım üzerine bir yorumu yoktur.

Tıpkı bir masa ya da otomobil gibi işgücü de sahibi – işçi – tarafından bir değişim değeri olarak görülür, yani kendisi için bir yararı yoktur ve işçi onu kapitaliste satarak başka metalar almasını sağlayacak parayı elde eder. Kapitalist içinse işgücü kullanım değerleri üretir ve hammaddenin emek ile dönüştürülerek piyasada alıcı bulmasını sağlar.

Üretken bir işçi bu durumda bu değerlerin her ikisini de üretir: Hem doğada bulunan yararsız bir nesneyi insanlar için yararlı bir hale getirir, hem de ona harcadığı emek miktarı metanın değişimdeki ölçüsü olur. Marx burada ilginç bir noktaya parmak basar: Aslında kapitalizmde işgücünün kendisi de bir metadır. Tıpkı bir masa ya da otomobil gibi işgücü de sahibi – işçi – tarafından bir değişim değeri olarak görülür, yani kendisi için bir yararı yoktur ve işçi onu kapitaliste satarak başka metalar almasını sağlayacak parayı elde eder. Kapitalist içinse işgücü kullanım değerleri üretir ve hammaddenin emek ile dönüştürülerek piyasada alıcı bulmasını sağlar. Bu noktada Marx'ın sınıf analizinin temeli olan sömürü kavramı tanımlanır. Piyasadaki değişim değeri oranlarına göre yapılan takasın aksine kapitalist, işçi ile arasındaki eşitsiz güç ilişkisini kullanarak işçinin ürettiği değişim değerinin bir kısmına el koyar. Örneğin işçi günde 10 saat çalışıyorsa kapitalist ona 6 saatlik çalışmanın bedelini verir ve kalan 4 saat kapitalistin artı-değeri olur. Üretim aşamasında elde edilen bu artı-değer metanın piyasada başka metalarla değiştirilmesi sonucu gerçekleştirilir, yani kapitalistlerin karı bize görünüşte mallar piyasasında gerçekleştiriliyor gibi gelse de aslında üretim sırasında gerçekleştirilir. Artı-değer üzerindeki mücadele sınıf mücadelesinin temelidir. Marx kapitalistin artı-değer miktarını arttırmak için iki tür strateji izlediğini söyler: mutlak artı-değer ve göreli artı-değer. Mutlak artı-değer stratejisi, işçinin çalışma saatlerini arttırmayı amaçlar ve bu sayede el koyulan emek-zaman miktarı da artar. Göreli artı-değer stratejisi ise teknolojik yatırım yapılarak toplumsal olarak gerekli emeğin azaltılmasını ve emeğin üretkenliğinin arttırılmasını, bu sayede mal başına el konulan artı-değerin artışını hedefler.

Üretken olan ve olmayan emek arasındaki ayrımı tanımlarken esas olarak Sungur Savran ve E. Ahmet Tonak'ın (1999) makalesinden faydalanacağız. Üretken emeği incelerken öncelikli olarak genel olarak, yani tüm üretim biçimleri için, üretken olan

emek ile kapitalist üretim tarzına özgü olan üretken emek arasında ayrım yapılır. Genel olarak tüm insan topluluklarının ortak olarak gerçekleştirdiği beş faaliyet vardır: üretim, sirkülasyon, toplumsal düzenin yeniden üretimi, kişisel ve toplumsal tüketim ile dağıtım (gelirlerin dağıtımı gibi). Dağıtım ve tüketim üretici faaliyetler olmadıkları için emek gerektirmezler. Meta formu ile para formu arasındaki bir dizi dönüşümü içeren sirkülasyon ile toplumsal düzenin yeniden üretimi, tıpkı üretim gibi emek gerektirirler. Kapitalizmde, vergi toplamayla uğraşan kamu görevlileri, banka veznedarları ve sigorta şirketleri çalışanları gibi mesleklere sahip kişiler elbette ki emek harcarlar. Fakat Marx'a göre insan toplumu için üretici olan doğada bulunan nesnelerin yararlı formlar almasıdır, yani üretici faaliyet doğa ile toplum arasında bir aracı konumundadır. Dolayısıyla Marx'ın analizinde genel olarak üretken emek toplum için kullanım değerleri üreten emektir.

Kapitalizm için üretken olan emek ise meta ve artı-değer üreten emektir. Bu emek, sermaye için artı-değer ürettiği için onun genişlemesini sağlar. Esasında sermaye artı-değerin çevrilmiş bir hali olduğu için kapitalizmde üretken emek kendi zıddını, yani sermayeyi, üreten emektir ve sermaye ile aynı öze sahip oldukları için birbirileriyle değiştirilebilirler. Artı-değer ise Marx'ta sömürü kavramı açıklanırken belirtildiği gibi doğrudan üretim sürecinde (immediate process of production) elde edilir. Dolayısıyla genel olarak üretken emek kavramı içersindeki, yani kullanım değerleri üreten, bazı faaliyetler sermaye için üretken değildirler. Kendine yeterli köylü aileleri ve genelde kadınlar tarafından gerçekleştirilen ev içi emek metalar üretmedikleri için üretken değildirler. Küçük toprak sahipleri ve zanaatkârlar meta üretirler, fakat piyasaya sundukları ürün işgüçleri değildir, yani sermaye bunlardan artı-değer elde edemez. Benzer şekilde eve iş verilmesi de hammaddeler kapitalist tarafından sağlansa bile kapitalist bir üretim biçimi ihtiva etmediği için (üretim araçlarının özel mülkiyeti kapitaliste ait olmaması vs.) artı-değer üretmez. İşgücünün doğrudan satımı bile artı-değer üretimini garantilemez. Marx, sermaye ile gelirler (revenue) arasında bir ayrım yapar. Daha önce belirtildiği gibi ancak artı-değer üreten işgücü 'sermaye olarak para' ile değiştirilebilir. Bu işgücü sadece kendisine verilen 'sermaye olarak para'yı geri ödemekle kalmaz, aynı zamanda artı-değer de üretir. 'Gelir olarak para' tarafından ödenen işgücü ise kapitalistin özel tüketiminin bir parçasıdır. Kapitalist gelirini ya metalar alarak ya da hayatını kolaylaştırmak için işgücü satın alarak harcar. Kapitalistin tüketimine yönelik olan ev hizmetçiliği, aşçılık, bahçıvanlık, koruma görevliliği gibi mesleklere sahip olanlar sermayenin büyümesini sağlamazlar. Tam tersine sermayenin çıkarı bu giderlerin azaltılmasıdır ki üretime yönelik daha fazla para harcanabilsin. Savran ve Tonak, meta üretimi için gerekli olan ve ücretli emeğin istihdam edildiği üç sektörü (üretim, para sirkülasyonunu ve metaların stoklanmasını veya ulaşımı) incelerken sirkülasyonun genel olarak üretken emeği incelerken belirtildiği gibi doğası gereği üretken olmadığını, üretim ile stoklama ve ulaşımın ise metaların doğrudan üretimi sırasında gerekli oldukları için üretken olduğunu belirtirler. *(bkz. Figür 1)*

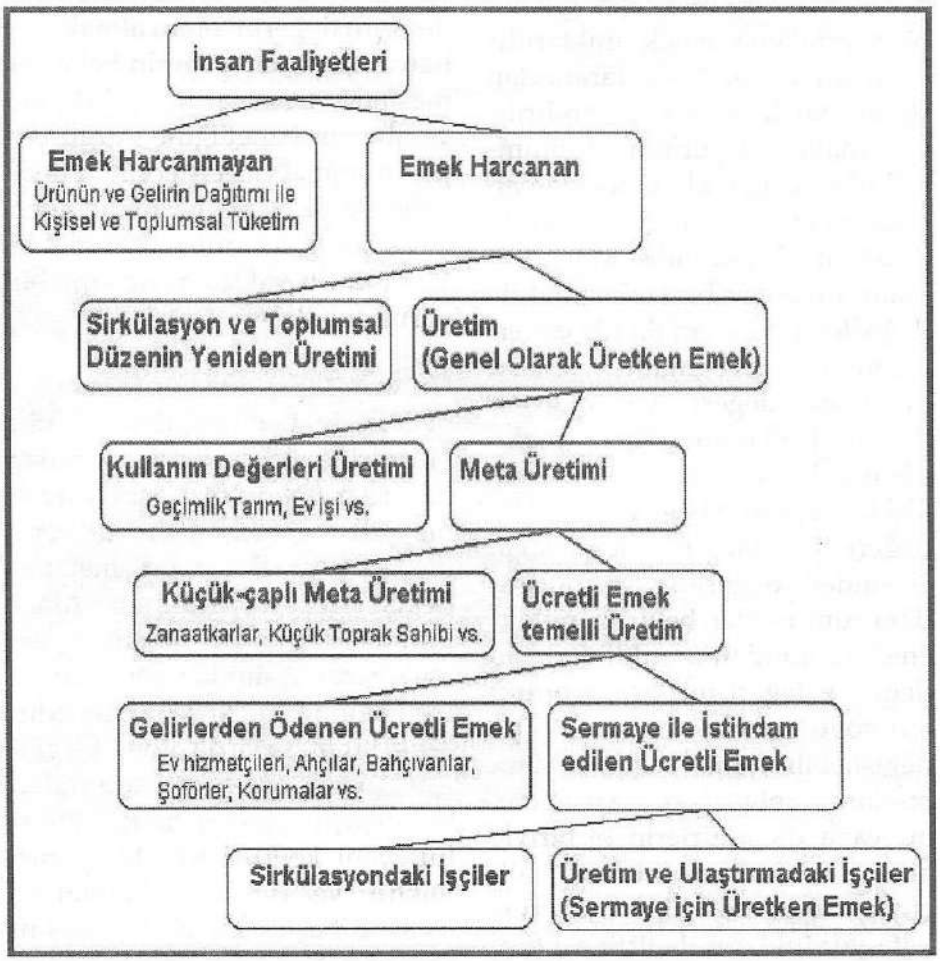

Figür 1. Savran ve Tonak'ın (1999) Üretken olan ve olmayan Emek Ayrımı. Figürleri birleştiren David Harvie (2005).

Son olarak hizmet sektörü ve kamu çalışanlarını değerlendirirler. Hizmet sektöründe çalışanlar 'sermaye olarak para' üzerinden işgüçlerini satıyorlarsa ve bir meta üretiyorlarsa, yani doğanın bir parçasını bir ihtiyacı karşılamak için dönüştürüyorsa ve bu faaliyet genelolaraküretiminbirparçasıysa üretken olarak değerlendirilirler. Kamu çalışanları üç ana başlık altında değerlendirilir: Toplumsal düzenin yeniden üretimi, sosyal hizmetler ile üretim ve ulaşım sektöründeki devlet işletmeleri. İlk gruptaki çalışanlar tanım gereği üretken değildirler, çünkü doğayı insan ihtiyaçlarını karşılayacak şekilde dönüştürme gibi bir amaçları yoktur. Sosyal hizmetlerde çalışanlar ise sektörde emeğin organizasyonuna göre üretken olabilir ya da olmayabilirler. Bu emekçiler kullanım değeri üretirler, fakat işgüçlerini satacakları bir piyasa yoksa, ki örneğin bir çok Batı ülkesinde eğitim ve sağlık gibi sektörler tamamen devlet kontrolündeydiler, sermaye için üretken de değildirler. Üretim ve taşıma sektörlerindeki devlet firmaları ise kapitalist bir piyasada üretim yaptıkları için bunların doğrudan üretim sürecindeki çalışanlarının emekleri üretkendir.

Elbette ki bu değerlendirme üretken emeğe dair değişik yorumlardan sadece birisidir. Fakat gerek diğer yorumlara göre kronolojik olarak bugüne daha yakın bir zamanda yapılmış olmasının verdiği güncellik, gerekse de klasik Marxist düşünüş biçimini iyi bir şekilde yansıttığı için özetleme gereği duyduk. Ortaya çıkan şemada çalışanların büyük kısmının üretken olmayan emek olarak sınıflandırıldığı açıktır. David Harvie (2005) farklı yorumlara göre üretken olan ve olmayan emekçiler arasındaki oranlara örnekler verir: Fred Moseley'e göre ABD ekonomisinde1947–1977 arasında üretken olmayan/üretken işçi oranı %82 artmıştır. 1977'de ödenen maaşların nerdeyse yarısı üretken olmayan çalışanlara ödenmektedir, yani işçiler tarafından üretilen artı-değerin yarısından fazlası üretken olmayan faaliyetlere aktarılıyormuş gibidir. Anwar Shaikh ve Ahmet Tonak, ABD'de üretken olmayan işçi sayısının üretken olanlara oranla hızla arttığını ve 1980'lerde %60'ları bulduğunu belirtir. Sermayenin İkinci Dünya Savaşı'ndan bu yana Marx'ın analizinde üretken olarak tarif ettiği yerler yerine sermaye birikimini yavaşlatacak alanlara giderek artan bir miktarda yatırım yapmasının anlamsızlığı bir yana bu olguya sınıf mücadelesi açısından baktığımızda sermayenin üretken emeğe karşı uyguladığı iki stratejiyi (mutlak ve göreli artı-değer) aynı şekilde üretken olmayan emeğe karşı da uyguladığını görürüz. Örneğin bu coğrafyadaki sınıf hareketinin en önemli dinamiklerinden biri olarak görünmeye başlayan kamu emekçilerinin mücadelesi her iki tür emekçiyi de kapsamaktadır. Oysa üretkenlik ayrımı yapıldığında bu işçilerin yarısı artı-değer üretiyor, diğer yarısı da maaşlarını bu artı-değerden alıyorlar gibi görünmektedir.

> Sınıflar, toplum içersindeki katmanlar değil, insanların içine girdikleri toplumsal üretim ilişkileridir.

Sınıf çoğu zaman karşımıza bir toplumsal eşitsizlik, yani sefalet içindeki bir çoğunluk ile müreffeh bir azınlığın var oluşu gibi gelir. Bu sınıfların görünümüne dair bir gözlemdir, fakat bize neden bir sınıfın diğerine karşı mücadele verdiğini – yani sınıf mücadelesi – açıklayamaz. Sınıflar, toplum içersindeki katmanlar değil, insanların içine girdikleri toplumsal üretim ilişkileridir. Bu ilişkiler bize; eğer emeğimizi satıyorsak bir proleter rolü, satın alınmış işgücü ve üretim araçları üstünde söz söyleyebilme hakkımız varsa bir kapitalist rolü biçer. Üretim hayatımızın büyük bir parçasını oluşturdukça ve başka toplumsal ilişkilerle bu insanlar birbirileriyle ilişkilenmeyince üretim ilişkilerinde elde edilen pozisyonlar sınıfların maddi görünümünü oluştururlar. Bu ilişkiye giren iki taraf da üretimle ortaya çıkan değerde kendi payını arttırmayı isteyeceği, yani iki tarafın çıkarları birbirine zıt olduğu için, sınıf mücadelesi doğar. Bakunin, bu eşitsiz ilişkiler ve sınıf mücadelesi üstünde analizini kurar. Onun vurgusu sınıflı toplumların genelinde insanların büyük bölümünün bir azınlığın sömürü ve tahakkümü altına girmesinedir. Meselenüfusun bu büyük kısmının tarihsel bir iktidar bloğu ile girdiği özgül sömürü ve tahakküm ilişkilerinin onların düşünüşünü nasıl etkilediği ve iktidara göreceli yararlarından öte onu yıkabilme potansiyelleridir.

Marxist tez ise çift yönlü bir vurgu yapmaya çalışır: hem sınıf mücadelesi, hem de üretici güçlerin - geri çevrilemeyen ve durmayan – gelişmesi ile üretim ilişkilerinin çelişkileri aynı anda tarihin motoru olarak tanımlanmaya çalışılır. Sonuç kendisini çoğu zaman materyalizm adı altında uç bir yapısalcılıkta konumlandırmasıdır. Tarih, bir tür teknolojik belirlenimcilik ile anlaşılmaya başlanınca ilk olarak emekçi sınıfların mücadeleleri ve bundan çıkan deneyimler ikinci plana itilir, sonra da bu teknolojik belirlenimciliğin kavramsallaştırıcıları, yani entelektüeller, devrimci öznenin tek temsilcisi, ve zamanla parti kendi-

sini sınıfa ikame edince devrimci öznenin kendisi oluverirler. Bu hayali dünyada entelektüeller hariç her emekçi kırılmaz bir ideolojik hegemonya altında yaşar. Hegemonya o kadar ağırdır ki deneyimlerimiz bile çarpıtılır, ekonomik ve politik olarak ikiye ayrılan mücadelelerden emekçi sınıf asla politik olanına geçemez, çünkü bu geçişin tek yolu entelektüeller tarafından üretilen 'sosyal-demokrat' ya da 'komünist' bilinçtir. Sınıfın politik kabiliyetine dair körlüğün anlamlı bir örneği Lenin'in 1905'te ilk defa karşısına çıkan İşçi Sovyetleri karşındaki şaşkınlığı ve bunların Sosyal-Demokrat Parti'nin kontrolü altında olmadıkça yararsız olacaklarını savunmasıdır. Emekçi sınıfın kendiliğinden verdiği geniş tepkiler yığını sahte veya yanlış bilinç, eğer şanslıysalar ilkel bilinç, olarak sınıflandırılır, diğer yandan da sınıfın çıkarları, sınıf hareketinden bağımsız olarak tarihin mutlak bilincine erişmeye başarmış Marx ve Lenin gibi ulu kişilerin yazılarına indirgenir. Bu düşünüş biçiminin son noktası da bu kişilerin söylemlerinin yekpare doktrinler oluşturduğunun ve bunların metinleri okunarak 'bilimsel' bir bakış açısı edinilebileceğidir. Bu, pratikte kendisini bilimselliğini toplumsal gerçekliğin incelenmesinden çok metin okumaya dayandırmak olarak gösterir. Lenin, politik örgütlenme üzerine yazdığı klasikleşen yapıtı Ne Yapmalı'da bu düşünce tarzını iyi bir şekilde özetler:

"İşçiler arasında sosyal-demokrat bilincin olamayacağını söyledik. Bu bilinç onlara dışardan getirilmeliydi. Bütün ülkelerin tarihi göstermektedir ki, işçi sınıfı, salt kendi çabasıyla sadece sendika bilincini, yani sendikalar içerisinde birleşmenin, işverenlere karşı mücadele etmenin ve hükümeti gerekli iş yasalarını çıkarmaya zorlamanın vb. gerekli olduğu inancını geliştirebilir. Oysa sosyalizm teorisi, mülk sahibi sınıfların iyi eğitim görmüş temsilcileri tarafından, aydınlar tarafından geliştirilen, felsefi, tarihsel ve iktisadi teorilerden doğup gelişmiştir. Toplumsal konumlarıyla, modern bilimsel sosyalizmin kurucuları Marx ve Engels de, burjuva aydın tabakasına mensupturlar. Tam aynı yolda, Rusya'da sosyal-demokrasinin teorik öğretisi, işçi sınıfı hareketinin kendiliğinden gelişmesinden tamamen bağımsız olarak doğmuştur; devrimci sosyalist aydın tabaka arasındaki düşünce gelişmesinin doğal ve kaçınılmaz bir sonucu olarak doğmuştur." (Lenin, y.y.)

Marx'ın sosyalist bir devrimin imkânına yönelik tahlili, özellikle de 1848 devrimci dalgasının yenilgisinden sonra, ilk olarak kapitalizmin zamanla kendi dışındaki üretim tarzlarını temizleyerek iktidar bloğunun sadece sermayenin çeşitli fraksiyonlarını kapsar hale gelmesinin gerekli olduğu ve bunu takiben üretici güçlerin gelişiminin zamanla kapitalist üretim ilişkileriyle çelişkiye gireceği için bir yanda burjuvazi diğer yanda proletaryanın olduğu bir arenada son kavgaların oynanmaya başlayacağı idi. Devrimci hareket içersinde bir teorisyenden çok bir eylemci olarak öne çıkan Bakunin, Marx'ın tahlilinin bu iki özelliğine de kuşkuyla yaklaşmıştır. Bakunin için devrim Marx'ın öne sürdüğü üretici güçler ile üretim ilişkileri arasındaki çelişki gibi yapısal nedenlerden çok devrimci örgütün gücü, emekçi sınıfların iktidardan özerk hareket etme kabiliyetleri, iktidar bloğunun eşgüdüm içersinde hareket edip edememesi gibi öznel nedenlere dayanır. Dolayısıyla sosyalist devrim beklenmesi gereken yüz yıllık bir olgunlaşma sürecinin sonucu olmaktan çok her zaman gerçekleşebilir bir hal alır. Elbette ki yapısal ve öznel nedenler birbirinden bağımsız saf karşıtlar değildirler: Üretim ilişkileriyle üretici güçler arasındaki çelişki 'rasyonel' bireylerin seçimlerinden de çıkarılacağı gibi iktidar bloğunun sağlamlığı yapısal nedenlere de dayanabilir. İkinci olarak kapitalizmin diğer üretim biçimlerini temizlemesi devrimin ön koşulu olmaktan çıkar. Bakunin toplumsal devrimi saf bir kapitalizme karşı değil, feodal ve hatta köleci üretim tarzlarıyla eklemlenmiş 19. yüzyıl kapitalizmine karşı düşünüyordu. Yani devrimin öznesi yaşamlarını kendi emeklerini ya da onun ürünlerini satarak geçinen ve bir iktidar bloğuyla girdikleri eşitsiz güç ilişkileri dolayısıyla onun ekonomik gelişimini sağlamalarına rağmen kendileri devamlı olarak kendi emeklerini harcamak zorunda kalan sınıflardır.

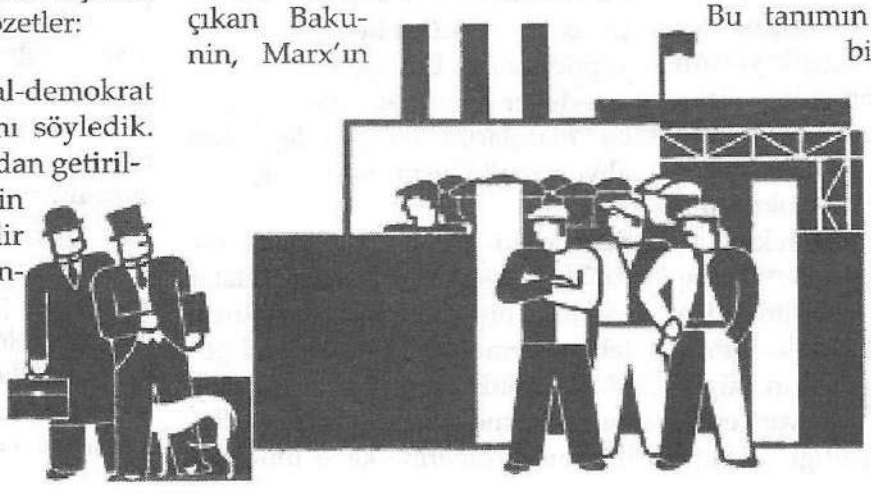

Bu tanımın yetersiz kaldığı bir nokta kapitaliste emeğini satarak yaşayan, fakat genelde orta sınıf olarak adlandırılan sınıfsal konumlardır. Sosyolog Erik Olin Wright (1985) bu konumlara dair

dört çeşit sınıflandırma çabası olduğunu belirtiyor: (1) Gerçeklik ile kutuplaşmış sınıflar teorisi arasındaki fark sadece görünüştedir, gerçekte kapitalist toplumlar kutuplaşmıştır. (2) Burjuvaziye ve proletaryaya ait olmayan bu konumlar 'yeni' küçük burjuvaziyi oluşturur. (3) Bu konumlar 'profesyonel-yönetici sınıf olarak da adlandırılan yeni bir sınıftırlar. (4) Bunlar herhangi bir sınıfın içersinde yer almadıkları için 'orta tabaka' olarakadlandırılmalıdırlar. Wrightbu tanımlamaların olumlu ve olumsuz yönlerini değerlendirdikten sonra daha açıklayıcı bir kavram ortaya atmaktadır: 'Sınıf ilişkileri içersinde çelişkili konumlar'. Bu tez esas olarak kapitalist sınıfı tanımlayan mülkiyet edinme ve onu kullanma hakkının yapısının bölünmez ve kısmen devredilmez olmadığı, yani mülkiyetin sahipliği ile mülkiyet üzerinde karar verebilme hakkının zamanla birbirinden ayrılması üzerine kuruluyor. Wright (2005), çelişkili konumlara yol açtığını söylediği iki ayrıcı kavram ortaya atıyor: Otorite ve vasıf.

Otorite ayrımı örneğin müdür ve yöneticilerin tıpkı kapitalistler gibi üretim araçları ve işçinin emeği üzerinde – ki bu da satın alınmış bir metadır – söz söyleme hakkına sahip olmasını ifade ediyor. Yöneticiler, işçileri alıp kovabildikleri, teknolojik yatırımlar veya emek süreci üzerinde karar verici yetkilere sahip oldukları için sınıf ilişkileri içersinde bir kapitalist pozisyonu almaktadırlar. Fakat bunun yanında kapitalist gibi üretim araçlarını satma ve gelirlerini de şahsi tüketimlerine harcamak gibi hakları yoktur ve tıpkı işçiler gibi işten atılabilirler. Bu onların tam ters bir pozisyona, yani işçi pozisyonuna düşmelerine neden olur.

Diğer kavram vasıftır: Vasıflı işçiler, proleterlerin aksine emeklerinin tüm kontrolünü kapitaliste bırakmazlar ve sınırlı bir çerçevede de olsa emek sürecini denetim altında tutabilirler. Otorite kavramı, bir kısım ücretli çalışanın nasıl sınıf ilişkileri içersinde kapitalist konumuna düştüklerini açıklasa da vasıf kavramı işçilerin sadece nasıl 'daha az proleter' olduklarını açıklamaktadır. Tarihçi Robert Brenner ile Mark Glick (1991) Taylorizm ve Fordizm'in vasıflı işçiler üzerine etkileri şöyle değerlendirmektedirler: "[M]akinelerinkullanılmasısadece artan işçi girdileri ortaya çıkarma değil, sıkça - işçi girdileri ne olursa olsun - verimliliği arttırma amaçlı olduğu için mekanizasyon sık sık yeni vasıflara gereksinim doğurur ve hatta bunun yanında yönetimin denetiminde bir zayıflamayı de beraberinde getirebilir. Kapitalist üretim tarzı, diğer her şey aynı olduğunda, insanlar yerine üretici güçte, teknik ilerlemede, makinelerde bir artış gerçekleştirme yönünde sistematik bir eğilim taşır. Bunun nedeni özgür emek göz önünde tutulursa kapitalistler 'insani sermaye'ye yaptıkları yatırımların kazançlarını güvence altına almalarının zorluğudur: İşçiler başka bir firmaya geçebilirler. Diğer bir neden de bir kural olarak vasıflı işçilerin daha zor sömürülmesidir." Dolayısıyla vasıf hem kapitalizmin sürekli olarak yok etmeye çalıştığı bir şeydir, yani bu özellik üzerinden yapılan 'işçi aristokrasisi' kavramsallaştırmalar uzun ömürlü değildir, hem de bu işçiler kendi emeklerinin sömürüsüne karşı daha hırçındırlar. Dolayısıyla vasıf kavramı üretim ilişkilerinde zıt pozisyonu dile getirmez, tersine çoğu zaman sınıfın en mücadeleci katmanlarını oluşturur.

Sonuç olarak sınıfları oluşturan üretim ve pazar ilişkilerini her zaman daha geniş bir toplumsal ilişkiler ağının parçası olarak görmeliyiz. Bu toplumsal ilişkiler ağının sınıflara ait eşitsiz siyasal güçlerle yüklü olması ve sınıflı toplumların üretim tarzlarının yapısı; toplumsal sömürüyü, tahakkümü ve hem yönetenler, hem de yönetilenler için sınıflararası ittifaklar kurulumunu gündeme getirir. Sınıf mücadelesi, emekçileri yarının iktidar partisine yöneltmesi açısından, yani Leninist manada ekonomik eylemden politik eyleme bir geçiş olarak, değil, bizzat bugün için kurucu niteliktedir. Biz anarşist-komünistlere göre, insan ırkının yönetici gücü bir grubun elinde toplayan devlet aygıtı olmaksızın kendi yasalarını koyabilmesi, yani akla, vicdana ve doğaya dayanan bir insan topluluğunun kurulabilmesi, ancak ve ancak emekçi sınıfların kendi hayatlarını egemenlerin baskı ve sömürüsünden kurtarabilmek için verdikleri ve verecekleri mücadelelerle olacaktır.

Kaynakça:

[1] Brenner, R. & Glick, M. (1991). The Regulation Approach: Theory and History (Düzenleme Yaklaşımı: Teori ve Tarih). New Left Review, Sayı 188.
[2] Dolgoff, S. (1998). Bakunin: Hayatı, Mücadelesi, Düşünceleri. Kaos Yayınları: İstanbul
[3] Harvie, D. (2005). All Labour Produces Value For Capital And We All Struggle Against Value (Her Emek Sermaye İçin Değer Üretir ve Hepimiz Değere Karşı Mücadele Ediyoruz). The Commoner, Sayı 10.
[4] Lenin, V. İ. (y.y.). Ne Yapmalı? Hareketimizin Canalıcı Sorunları.
[5] Munck, R. (1995). Uluslararası Emek Araştırmaları. Öteki Yayınevi: Ankara
[6] Savran, S. & Tonak, E.A. (1999). Productive And Unproductive Labour: An Attempt At Clarification And Classification (Üretken Olan Ve Olmayan Emek: Bir Aydınlatma ve Sınıflandırma Girişimi). Capital & Class, Sayı 68, 113-152.
[7[Wright, E.O. (1985). Classes (Sınıflar).
[8] Wright, E.O. (2005). Foundations of a Neo-Marxist Class Analysis (Neo-Marxist bir Sınıf Analizinin Temelleri). If Class is the Question, What is the Answer? Six Approaches to Class Analysis (Eğer Soru Sınıfsa Cevap Nedir? Sınıf Analizine Altı Yaklaşım) içersinde.

Türkiye'deki Emek Hareketlerine Anarşist Bir Bakış

Zafer Onat

Bu coğrafyadaki emek hareketi ile yine bu coğrafyadaki anarşizmin hala tanışmamış olduğu bu dönemde iki olguyu yanyana getirip tahlil etmek oldukça zor. Fakat özellikle günümüz gibi sınıf mücadelesinin bittiği söylemlerinin her yerde duyulduğu ve bu söylemin günümüz anarşizmi içinde genel kabul gördüğü düşünüldüğünde bu iş mutlak bir önem kazanıyor. Biz toplumcu anarşistler olarak marjinal bir hareket olmaktan çıkıp, toplumsal bir gerçeklik kazanmak istiyorsak sınıf gerçeğini görmek, geçmiş birikimlerden de yararlanarak bu konuda doğru tahliller yapmak zorundayız.

Sınıfın öznel koşulları, sınıfın devrimci potansiyelinin ortadan kalktığını göstermez. Birileri kabul etse de etmese de, istese de istemese de sınıflı toplum var oldukça, bu sınıflar arasında çelişki ve bu çelişkinin doğurduğu savaş var olmaya devam edecek. Mesele sınıfın devrimci ve özgürlükçü bir nitelik kazanıp kazanamayacağı, kaderini, bir daha kimseye teslim etmemek üzere, eline alıp, kendi geleceğini çizebilip çizemeyeceğidir.

"Anarşizm kelimesinin" bir kısım "dostları" ve "düşmanları"nın iddia ettiği gibi anarşizm sınıf gerçeğinden habersiz bir küçük burjuva ideolojisi olarak değil sanayi devrimi ile birlikte bir işçi ideolojisi olarak ortaya çıkmış, özellikle Avrupa ve Güney Amerika'da işçi sınıfının en yoksul kesimleri içinde oldukça geniş kitlelere ilham kaynağı olmuştur. Bugün tüm dünyada marksistler tarafından da sahiplenilen 1 Mayıs'ın işçi bayramı olmasına yol açan ünlü Haymarket olaylarının baş aktörleri ve olayların ardından idam edilenler anarşistti. I. Enternasyonel içindeki iki büyük akımdan biri olarak anarşistler enternasyonel'den sonra ve hatta Sovyet devriminin Bolşevik diktatörlüğüne dönüşmesinden sonra da uzun süre güçlerini ve etki alanlarını koruduar. Anarko Sendikalistler tarafından 25 Aralık 1922'de Berlin'de toplanan Uluslararası Sendikalist Kongre'de; 200.000 üyeye sahip olan Federacion Obrera Regional Argentina ile Arjantin, 20.000 üyeli

İspanya Devrimi'nde CNT militanı kadınlar

Industrial Workers of the World ile Şili, 600 üyeli Union of Syndicalist Propaganda ile Danimarka, 120.000 üyeli Freie Arbeiter Union ile Almanya, 22.500 üyeli National Arbeids Sekretariat ile Hollanda; 500.000 üyeli Unione Sindicale Italiana ile İtalya, 30.000 üyeli Confederacion General de Trabajadores ile Meksika, 20.000 üyeli Norsk Syndikalistik Federasjon ile Norveç, 15.000 üyeli Confederacao do Trabalho ile Portekiz, 32.000 üyeli Sveriges Arbetares Centralorganisation ile İsveç katıldı.

İspanya iç savaşı sırasında Franko rejimine karşı savaşan anarko-sendikalist CNT, Franko rejiminin yıkılmasından sonra yeniden kuruldu ve bugün hala İspanya'daki en büyük sendika durumunda. Sendikalizmin içinde barındırdığı sorunları bir kenara bırakırsak söz konusu örnekler geniş kitlelerin anarşizmin savunduğu özgürlükçü komünist anlayışı ve örgütlenme tarzını benimseyebileceğinin, ondan etkilenerek hareket edebileceğinin bir göstergesi olmuştur. Kuşkusuz söz konusu sendikalist akımlar dışında da anarşizm geniş kitleler arasında taraftar buldu. Bunun en önemli örneklerinden biri Sovyet devrimi sırasında Ukrayna'da burjuvaziye karşı mücadele eden ve kurtarılmış geniş bir bölge yaratarak, köylülerin kendi kararlarını aldığı ve uyguladığı kongrelerin örgütlenmesine, özgürlükçü ve özyönetimci deneyimlerin yaşanmasına ön ayak olan mahnovist harekettir. Bu konuda bir diğer önemli örnek ise yine İspanya iç savaşında çok etkin olan, anarşist militanların örgütü FAI'dir. Bu iki örnek de komünist ilkeler çerçevesinde ve sınıf mücadelesi perspektifiyle oluşmuş örgütlerdir.

Anarşizm de, marksizm de sınıf mücadelesini temel alan akımlar olmakla beraber iki akımın sınıf tanımları ve sınıfa yükledikleri misyon arasında belirli farklar vardır. Bu farklar konusundaki tartışmalara derinlemesine girmeden şunu belirtmek gerekir ki, biz pek çok akımdan farklı olarak yalnızca işçi sınıfını değil, köylüleri, memurları, işsizleri ve seyyar satıcılık gibi geçici, güvencesiz işlerde çalışanları da devrimci özne olarak sayıyor ve bunları "emekçi sınıflar" kavramıyla tanımlıyoruz. Aslında bu saptama marksizm ve anarşizmin sınıf kavramları arasındaki belirli bir farka da işaret ediyor. Marksizmin savunduğu işçi sınıfı kavramı kamu emekçilerini, topraksız ve küçük toprak sahibi köylüleri, seyyar satıcılık gibi güvencesiz işler yapan kesimleri tanımlamakta yetersiz kalıyor. Bu çerçevede, tüm dünyada olduğu gibi, bu coğrafyalardaki mücadele tarihinde büyük öneme sahip olan işçi eylemliliklerinin yanı sıra kamu emekçilerinin ve köylülerin mücadele deneyimlerini ve bunların özgürlükçülük, doğrudanlık, özyönetimcilik gibi kavramlarla ilişkilerini değerlendirmek anarşizmin bu sınıflarla kuracağı ilişki açısından referans kaynağı olacak ve bu konuda çizmemiz gereken çerçeveye, mücadele perspektifimize dair ipuçları verecektir.

Anarşizm de, marksizm de sınıf mücadelesini temel alan akımlar olmakla beraber iki akımın sınıf tanımları ve sınıfa yükledikleri misyon arasında belirli farklar vardır.

Türkiye'de işçi sınıfının tarihi

Lonca örgütlerinin hakim olduğu Osmanlı'da sanayinin ve işçi sınıfının ortaya çıkması 19. yy'ın ortalarını bulmuştur. Osmanlı'nın ilk sanayi işletmesi olarak adlandırılan 1835 yılında İstanbul Kadırga'da kurulan Feshane'dir. Üretim sektörünün ve işçi sınıfının gelişmesiyle birlikte makine kırma gibi çeşitli bireysel eylemlerin yaşandığı ilk dönemin ardından bir süre sonra işçiler tepkilerini grevlerle ortaya koymaya başlamışlardır. Osmalıdaki ilk grev olduğu düşünülen 1872 tarihinde İstanbul'daki Beyoğlu Telgrafhane işçilerinin grevinin ardından 1908'e kadar ücretlerin verilmemesi, geç verilmesi veya artırılması gibi ekonomik sebeplerle irili ufaklı pek çok grev gerçekleştirilmiştir. 1908 yılında ise bir grev dalgası patlak vermiş ve işçi sınıfı bu grevlerden pek çok kazanım elde etmiştir. 1909'da çıkarılan Tatil-i Eşgal Kanunu (Grev Kanunu) bu işçi grevlerinin önünü önemli oranda kesmiştir. Bu tarihten sonra çeşitli grevler gerçekleştiyse de patlak veren savaşın da etkisiyle bunların etkisi oldukça sınırlı kalmıştır.

Cumhuriyet döneminin ilk yıllarında başlayan sınıf hareketleri ciddi baskılarla karşı karşıya kalmıştır. Takriri Sükun Kanunu ile örgütlenmenin önüne önemli engeller konmuş, 1938 yılında çıkarılan Cemiyetler Kanunu ile aile, cemaat, ırk, cins ve sınıf esasına dayanan cemiyetlerin kurulması yasaklanmış ve sendikalaşma hakkı ortadan kaldırılmıştır. Cumhuriyetten önceki dönemde işçi sınıfının ekonomik talepler ekseninde sürdürdüğü mücadele hattının yerini, sendika ve grev hakkı, 1 Mayıs'ın işçi bayramı olarak tanınması, 8 saatli işgünü gibi taleplerin de eklendiği bir mücadele anlayışı almıştır. Tüm yasal ve fiili kısıtlamalara rağmen ikinci dünya savaşına kadar işçi sınıfı

çeşitli eylemlerle mücadelesini sürdürmüş, ancak bu mücadeleler cılız ve etkisiz kalmıştır.

İkinci dünya savaşından sonra sendikalaşma hakkı gibi sınırlı bazı hakların kanunlarla tanınmasıyla beraber, sendikalar yine kanunlarla çok sıkı yasaklara tabi tutulmuş, tamamen işlevsizleştirilmişlerdir. Yoğun mücadeleler sonucunda sendika kurma hakkının tanınmasıyla o zamana kadar fiili olarak gerçekleşen grevler ve örgütlenme çabaları sıkı yasaklarla devletin denetimine girmiştir. 1948 yılında itibaren 73 işçi sendikası kurulmuş ve 1952 yılında da bu sendikalar Türkiye İşçi Sendikaları Konfederasyonu (Türk-İş) çatısı altında birleşmişlerdir. Ancak grev ya da toplu sözleşme yapmak gibi yetkileri dahi olmayan bu sendikalar tam anlamıyla sınıfı dizginleme işlevi görmüştür. 1961 yılına kadar olan süre boyunca oldukça az sayıda grev ve işçi mitingi düzenlenirken, var olanlar eylemler de militanlıktan uzaktı.

1961 ise sınıf mücadeleleri açısından yoğun ve militan bir eylemlilik sürecinin başlangıcıydı. İnkar edilemeyecek gerçek 1961 Anayasasının getirdiği görece özgürlük ortamının örgütlenmenin önünü açmasının bu süreçte etkisi olduğudur. Ancak yıllardır süren kötü koşullar, ekonominin bozulması, işten çıkartmaların artması bu hareketlenmenin asıl dinamiğiydi. 1930'larda 200 bin civarında olan işçi sayısı, 1950'lerde 500 bine, 1963'te ise 2 milyon 745 bine ulaştı. Türkiye'nin hızlı bir kapitalistleşme sürecine girdiği 1964-1965 yılları hareketlenmenin de iyiden iyiye arttığı, her ay bir kaç iş yerinde grevin başladığı, işçi eylemlerinin yoğunlaştığı dönem oldu aynı zamanda.

31 Ocak 1966'da başlayan, Paşabahçe fabrikasında çalışan 2200 işçinin katıldığı grev barındırdığı pek çok deneyim açısından önemli bir örnektir. TİSK'le Türk-iş yönetimi arasında yapılan görüşmelerin ardından 21 Mart'ta işçilerin aleyhine pek çok düzenleme barındıran bir protokol imzalandı. Ancak işçiler ve Kristal-iş sendikası bu protokolü kabul etmeyerek, daha sonra fabrikaya gelen Türk-iş yöneticilerini tartakladılar. 28 Mart'ta ise Türk-iş genel merkezi TİSK'le varılan anlaşma sonucu grevin bitirilmesini istedi. Karara uymayacağını açıklayan Kristal-iş ve grevci işçilere Türk-iş'e bağlı diğer pek çok sendikadan da destek geldi. Grevle dayanışmak için kurulan komite DİSK'i kuracak çekirdeğin öncülü durumundaydı. Grev daha sonra zorla ve çeşitli yıldırma politikalarıyla bastırılsa da yaşanan bu örnek sendika bürokrasisinin uzlaşmacı tavrına karşın tabandan yükselecek ve karar alacak bir sınıf hareketinin tek çözüm olduğunun göstergesidir.

DİSK'in kuruluşu bu hareketlenmenin doğal sonucu olarak değerlendirilebilir.

Devrimci İşçi Sendikaları Konfederasyonu (DİSK)'in kurulduğu 1967 yılına girildiğinde örgütlü işçi sayısında büyük artış olmuştu. Hemen hemen her ay bir yerlerde grev başlıyor, pek çok yerde işçi eylemleri düzenleniyordu. DİSK'in kuruluşu bu hareketlenmenin doğal sonucu olarak değerlendirilebilir. Türk-iş uzlaşmacı tavrı ile işçi sınıfının militanlaşan ve siyasal bir nitelik kazanan karakterini karşılamakta yetersiz kalmıştı. Yukarıdaki örnekte olduğu gibi pek çok grevin ardından Türk-iş'e bağlı sendikacılarla işçiler karşı karşıya gelmişti.

DİSK'in kuruluşunun tüm toplumda artan hareketlenmenin yükselişinde önemli bir etkisi olmuştur. Bu gerek egemen sınıfı, gerekse egemen sınıfla iş birliği içinde olan Türk-iş yönetimini rahatsız etmişti. Türk-iş'e bağlı sendikacı bir milletvekili olan Abdullah Baştürk ve dört arkadaşının teklifinin büyük etkisi olan 275 sayılı Sendikalar Kanunu ile ilgili değişiklik tasarısıyla DİSK'in tasfiye edilmesi ve Türk-iş'in tek sendika olarak kalması amaçlanmıştır. Kanunun gerekçesi olarak "Uygulamada görülen aksaklıkların giderilmesi güçlü sendikacılığın gerçekleştirilmek istenmesi" gösterilmiştir. Bu tasarıyı engellemek için 15-16

Haziran'da İstanbul ve İzmit'te büyük yürüyüşler düzenlendi. 15 Haziran'da yapılan yürüyüşe 113 işyerinden çıkan 70 bin kadar işçi katıldı. 16 Haziran'da ise 150 bin işçi yürüdü. Türk-iş'e bağlı işçilerin de katıldığı olaylar sonunda 3 işçi, 1 polis ve 1 esnaf öldü, sıkıyönetim ilan edildi. Tüm bu olaylara rağmen tasarı 12 Ağustos'ta meclisten geçerek kanunlaştı. Ancak daha sonra Anayasa Mahkemesi kararıyla yasa iptal edildi. Dönemin işçi hareketlenmesinden doruk noktası olan olaylar DİSK yönetiminin merkezi kararının etkisinden çok şubelerin etkisiyle başlamış ve kendiliğinden işyerlerinden çıkarak yürümeye başlayan işçilerin sayısı yanından geçtikleri işyerlerinden işçilerin de katılmasıyla çığ gibi büyümüştür.

Giderek büyüyen toplumsal hareketlenmenin ve özellikle yükselen emek hareketinin karşısına çıkan 12 Mart darbesi ve bu dönemde uygulanan yoğun baskı ve şiddet bir süre etkili olduysa da bu etki uzun sürmedi. Sıkıyönetimin uygulamalarının sürdüğü 1973'e kadarki dönemde dahi pek çok eylemlilik gerçekleşti. 1974 sonrasında ise işçi mücadeleleri eski dinamikliğini yeniden kazandı. "Faşizme İhtar", DGM'nin kaldırılması gibi siyasal içeriklere de sahip olan işçi eylemliliklerinde artış oldu. Tüm bu olaylarla beraber sivil faşizm tüm toplumun üzerinde karabasan gibi geziniyordu. Düzenlenen grevlerdeki işçiler saldırıya uğruyor, evler, işyerleri basılıyordu. Bu dönemde yaşanan doruk noktası ise Türkiye'deki en büyük kitle gösterisi olan 1977 1 Mayıs'ıydı. Taksim meydanında 500 binden fazla kişinin toplandığı mitinge yapılan saldırı sonucu 35 kişi yaşamını yitirdi.

Bu çalkantılı ortam içinde kapitalizm 1970'den beri pençeleştiği krizden çıkış yolu arıyordu. Türkiye'de o dönemin üst düzey bürokratlarından olan Turgut Özal'ın öncülüğünde Dünya Bankası ile yapılan görüşmeler sonucu 24 Ocak kararları olarak anılan liberalleşme harekâtı gündeme geldi. Ancak bunun çalkantılı bir ortamda gerçekleştirilmesi zordu. Egemenlerin yaşadığı tüm bu "sorunların" çözümü 12 Eylül Askeri Darbesi oldu. Darbe sonrasında yaşanan olağanüstü dönemin ardından Turgut Özal'ın başkanlığında "olağan" bir hükümet kuruldu. Liberal politikalar, uygulanmalarının önünde bir engel kalmayınca hız kazandı.

12 Eylül sonrasında toplumsal dinamikler önemli ölçüde güç kaybettiler. Darbenin ardından ilk grev 2 Ekim 1984'de Yıldırım ve Desan Tersane işçileri tarafından düzenlendi. Bundan sonra irili ufaklı pek çok eylemlilik gerçekleştiyse de işçi hareketinin sıçrama noktası 1989 yılındaki bahar eylemleri oldu. Bu; yaklaşık 1,5 milyon işçiyi kapsayan bir eylemlilik süreci olarak 80 sonrasının en önemli işçi hareketiydi. Ancak 1991'deki Zonguldak maden işçilerinin grevi gibi dönem dönem yaşanan kalkışmalar bir kenara bırakılırsa 12 Eylül'den bugüne kadar gelen sürede toplumun geneline hakim olan politik durgunluk işçi sınıfının mücadelesi için de geçerli oldu.

Türkiye'de o dönemin üst düzey bürokratlarından olan Turgut Özal'ın öncülüğünde Dünya Bankası ile yapılan görüşmeler sonucu 24 Ocak kararları olarak anılan liberalleşme harekâtı gündeme geldi. Ancak bunun çalkantılı bir ortamda gerçekleştirilmesi zordu.

Türkiye'de Özyönetim Deneyimleri

Bu noktada Türkiye işçi sınıfının kendi kaderine tam anlamıyla sahip çıktığı özyönetim deneyimlerine de kısaca değinmek gerekir. Türkiye'de bilinen ilk işçi denetimi pratiği 1923'de İstanbul'daki mürettipler (dizgici) grevinde gerçekleşmiştir. Fazla bir birikim bırakmamış olan bu pratik-

ten sonra gerçekleşen bir diğer pratik ise Çorum'daki Alpagut Linyit Madenleri'nde yaşandı. 1920 yılında kurulan işletme 1969 yılının ortalarına gelindiğinde üretimsiz ve borçlarını ödeyemez hale gelmişti. Zaten çok düşük ücretlerle çalışmak zorunda olan Alpagut işçileri 73 gündür ücretlerini alamamaları üzerine 13 Haziran'da işletmeye el koydular. 1968 yılında yine ücretlerinin ödenmediği gerekçesiyle düzenlenen 13 günlük grev başarısızlıkla sonuçlanmış ve işçiler ikinci eylemlerinde bu deneyimleriyle hareket etmişlerdi. 786 işçi tarafından oluşturulan Genel Kurul vasıtasıyla doğrudan demokrasinin işlediği bir karar alma mekanizmasının yaratıldığı, pratik işlerinse kendi aralarından seçtikleri işçi konseyince yürütüldüğü deneyim 35 gün sürdü. İşçi konseyinin faaliyetleri bütün işçilerin katılımıyla oluşan genel kurul tarafından denetleniyordu. İşçiler arasındaki her tür ayrıcalık ortadan kaldırıldı. Üretim yüzde 50 oranında artmıştı. Satışların doğrudan doğruya yapılması için satış komiteleri oluşturuldu. Üretim masrafları için gereken pay düştükten sonra işçiler önceden birikmiş borçları oranından kendilerine düşen payı alıyorlardı. Tüm bu yaşanan gelişmeler bir süre sonra siyasi iktidarı korkutmuştu. En sonunda 17 Temmuz'da jandarmanın düzenlediği bir operasyonla işçiler işletmeden çıkartıldı. Özyönetim deneyiminin ardından süren 5 aylık direniş sonucunda işçilerin pek çok talebi yerine getirildi. Ancak asıl önemli nokta kendiliğinden gelişen bu özyönetim deneyimi işçilerin ortak ve özgür iradesiyle neler yapabileceğine dair çok önemli bir örnek olarak tarihe yazıldı.

Bir başka özyönetim deneyimi, Alpagut kadar uzun süreli ve etkili olmasa da 1970 Haziran ayında Günterm Kazan Fabrikasında yaşandı. Ücretlerin ödenmemesi üzerine yönetime işçiler tarafından el konuldu ve "patronsuz üretim" söylemiyle üretim işçilerin denetiminde bir süre devam etti. Bir başka örnek ise 1977'de, öncesinde yaşanan grevin ve sendikacıların silahlı saldırıya uğraması gibi olayların ardından Aşkale maden ocağında yaşandı. Ekim 1977'de madenin zarar ettiği gerekçesiyle kapatıldığının açıklanması üzerine işçiler ocağı işgal edip üretimi sürdürdüler. 380 işçi, işçi konseyleri ve komiteler aracılığıyla Aralık ayına kadar 4 bin ton kömür ürettiler. Son iki deneyim Alpaguttan farklı olarak DİSK'e bağlı sendikalar aracılığıyla ve siyasal yönlendirmeyle gerçekleşti.

> Bir bütün olarak bu deneyimler, genel olarak patronlara ve direniş zamanlarında da sendika bürokratlarının "yönlendirmelerine" muhtaç olduğu söylenen işçilerin yalnız üretim araçlarını kullanmaya değil üretim alanlarını ve dağıtımı örgütlemeye de muktedir olduklarının bir göstergesi olmuştur.

Bir bütün olarak bu deneyimler, genel olarak patronlara ve direniş zamanlarında da sendika bürokratlarının "yönlendirmelerine" muhtaç olduğu söylenen işçilerin yalnız üretim araçlarını kullanmaya değil üretim alanlarını ve dağıtımı örgütlemeye de muktedir olduklarının bir göstergesi olmuştur. Kuşkusuz bu tür deneyimler ancak genel bir hareketlilik ortamı içinde ve dayanışmayla gerçekleşebilmiştir ve bundan sonrada ancak böyle olabileceğini söylemek güç değil.

Bu noktada üretim ve sömürü düzenindeki konumları gereği işçi sayılmasalar bile işçiler kadar önemli sayılabilecek ve bu coğrafyaların mücadele tarihi açısında birikim yaratabilmiş olan köylü ve memurların mücadelelerini incelemek gerekir. Aslında nihai çıkarları ortak olan tüm emekçi sınıflar, belirli taleplerinin örtüşmediği durumlarda ayrışmışlardır. Ancak tüm bu kesimleri birleştiren noktayı, yani kapitalist sömürünün cenderesi altında ezildiklerini, patronların ve devletin büyük baskılarına maruz kaldıklarını unutmamalıyız. İşçiler gibi memurların, köylülerin, seyyar satıcılar ve diğer tüm emekçi sınıfların bir yandan kapitalizmin yeniden üretim sürecinde hayati konuma sahip olduklarını, bir yandan da farklı biçimlerde de olsa sömürüldüklerini gözden kaçırmamalıyız.

Kamu Emekçileri ve Köylü Hareketleri

12 Eylül öncesinde Türkiye'de Kamu emekçilerinin dinamik bir mücadele verdiklerinden bahsetmek güçtür. 1961 sonrasında TÖS (Türkiye Öğretmenler Sendikası) gibi dernek statüsündeki örgütlenmelere gidildiyse de bunların yarattığı ivme dönemin işçi hareketleriyle kıyaslandığında zayıftı. 12 Mart sonrasında bir süre kesintiye uğrayan bu hareket çeşitli iş kollarında kurulan örgütlenmelerle benzer bir biçimde devam etti. Ancak gerçek anlamda bir memur hareketinin ancak 1989 sonrasında başladığından

söz edebiliriz. Bunun bir sebebi bu tarihte başlayan örgütlenme çabaları sonrasında oluşan mücadelenin kitlesel ve sürekli olması ve bir diğeri de özellikle 1993 sonrasında sürdürülen mücadelenin oldukça kararlı ve ses getirici olmasıdır. Kitleselliğin bu döneme kadar sağlanamaması büyük oranda, (özellikle 1950'lerden önce) okumuş ve dolayısıyla nitelikli olan insan sayısının azlığından dolayı memurların sahip olduğu ayrıcalıklı konuma bağlıdır. 1950'den sonra okula gitme oranının artmasıyla beraber bu ayrıcalık yavaş yavaş ortadan kalkmaya başladıysa da, 1960 sonrası kapitalistleşme sürecinin hızlanması nitelikli iş gücü ihtiyacını arttırmış 1970'lere kadar bu olgu farklı düzeylerde devam etmiştir. 1960-80 arasında bu mücadelenin yükselememesine bir sebep olarak da, o dönemden önce herhangi bir mücadele birikimi yaratılmamış olması ve bu dönemin bir nevi deneyim kazanmakla geçmesi gösterilebilir.

Her şeyi silip süpüren 12 Eylül'ün etkilerinden yavaş yavaş kurtulunmaya başlandığı ve işçi hareketinin de ivme kazandığı 1989 sonrasının bu hareketin var olması için uygun bir zaman olduğu söylenebilir. Kamu emekçilerinin mücadelesinin ilk dönemi örgütlenme sorunuyla geçmiştir. Memur sendikalarının fiilen kurulmuş olduğu ve kitleselleştiği 1991 sonrasında ise giderek yükselen mücadeledeki temel talep "Grevli, Toplu sözleşmeli Sendika hakkı"ydı. Bu dönemde onbinlerce insanın katıldığı ve polisle çatışmaların yaşandığı kitlesel gösteriler düzenleniyordu. 1994'e gelindiğinde sendikal haklarının verilmemesinin yanı sıra ve maaşlara yapılan düşük zamlara da karşı mücadele edilmeye başlandı. Yaşam standartları giderek düşen memurlar bir süre sonra işçilerle rekabet halinde değil, dayanışma içinde olan bir sınıf olarak var oldu. Bugün yaşadığımız orta sınıfın tasfiyesi sürecinde memurlar önemli bir devrimci potansiyel olarak karşımızda duruyorlar ve yaşadığımız durgunluk döneminde pek çok zaman işçi sınıfından daha militan ve kararlı tavır alabiliyorlar. 1989 ya da 1996 gibi hareketli dönemlerde en önemli dinamiklerden biri olmaları pek çok şeyin göstergesi.

Bu coğrafyadaki köylü hareketleri de önemli mücadele deneyimlerine sahip. 1968 Samsun ve Trabzon'da, 1978-79 yıllarında Giresun ve Ordu yörelerinde yapılan "Fındıkta Sömürüye Son" mitingleri, 1970 yılının yazında Giresun, Ordu, Fatsa, Bulancak, Tirebolu, Espiye, ve Vakfıkebir'de tefeci-tüccar sömürüsüne karşı fındık üreticilerinin düzenlediği mitingler, 1971 yılının başında Eşme'de ve Alaçam'da düzenlenen tütün mitingleri, Bursa'da Zeytin üreticisinden, süt üreticisine pek çok sektörde çalışan köylülerin yaşadıklarıçokbüyük sorunları dile getirmek için 1996 Nisan ayı boyunca sürdürdükleri eylemler bu konuda önemli bir kaç örnek. Bu büyük eylemliliklerin yanı sıra özellikle 1967-1971 yılları arasında yoğunlaşan biçimde büyük toprak ağalarına, tüccarlara ya da hazineye ait arazileri işgal etmek gibi radikal deneyimler de yaşandı. Bu konuda yaşanan deneyimlerden Tokat Uzunburun köylülerinin hazine topraklarını işgali, Elmalı köylülerinin toprak ağalarına ait toprakları işgali, Odabaşı, Gölpına, Beyceli, Karamık, Değirmenözü köylülerinin toprak işgalleri örnek olarak verilebilir. Ayrıca Fatsa'da Fikri Sönmez'in belediye başkanı olmasıyla başlayıp devletin nokta operasyonuyla sona eren özyönetim deneyimini de anmak gerekir. Tüm bu deneyimler köylülerin de yeri geldiğinde devrimci tavır takınabildiklerinin ve kendi yaşamlarını ellerine alabildiklerinin bu coğrafyadan göstergeleri.

Sonuç

"Sınıfın devrimci potansiyelinin ortadan kalktığı" "Tarihin sonunun geldiği" gibi söylemlerle yaratılan ideolojik dezenformasyona karşı verilecek en iyi cevap sınıfın kendi pratikleri olacaktır. Mücadele tarihleri boyunca bir öncüye ya da lidere ihtiyaç duymadan yarattığı deneyimler ve bugün hala yeni deneyimlerin yaratılıyor olması, bize devrimin hala mümkün olduğuna, sınıfın özgürlükçü bir toplum yaratacak güce sahip olduğuna dair umut veriyor.

Yaşadığımız coğrafyadaki anarşistler için bu tartışmalar diğer pek çok ülkeden farklı olarak henüz yeni. Sınıf perspektifli, toplumcu bir anarşizm için, yaşanan emek mücadeleleri ve bu mücadeleler içinde açığa çıkan özgürlükçü ve devrimci potansiyel bu coğrafyadaki tek referans sayılabilir. Bu referanslar içerisinden sahiplenebileceğimiz ve deneyimler kazanacağımız pek çok örnek söz konusu. Gerçek anlamda mücadele etmeye başlamadan önce özgürlükçü ve devrimci anlayışa sahip bir sınıf mücadelesinin nasıl yaratılabileceğini tartışmak bizim önümüzü görmemizi sağlayacaktır. Bir diğer önemli nokta ise pek çok akım tarafından farklı algılanan ve yorumlanan sınıf ve sınıf mücadelesi kavramlarını güncel ve ampirik verilerle tekrar tekrar tartışmak ve bu incelemenin inemediği derinlikte analiz etmek bir zorunluluk. Ancak her şeyin ötesinde yapmamız gereken işçilerden, memurlara, köylülerden, yakın zamanda yaptıkları eylemlerle gündeme gelen seyyar satıcılar gibi kesimlere ve yeni ortaya çıkan üretim biçimleriyle yaşamlarını sürdüren emekçilerin sahip olduğu büyük gücü görmek ve emek ve sermaye cephesinde emeğin yanında yerimizi almaktır.

Kaynaklar:

[1] ROCKER, Rudolf. Anarko Sendikalizm, Kaos Yay., 2000
[2] ARŞİNOV, Peter. Mahnovşçina, Kaos Yay., 1998
[3] D. Qataert & E. J. Zürcher. Osmanlı'dan Cumhuriyet Türkiye'sine İşçiler, İletişim yay., 1998
[4] YARAŞIR, Volkan. Sokata Politika, Gendaş A.Ş., 2002
[5] ŞEN, Sedat. İşçi Sınıfı Eylemleri ve Devrimimiz, Diyalektik yay., 1993
[6] ÇELİK, Nuri. İş Hukuku Dersleri, Beta Basım A.Ş., 2004
[7] OĞUZ, Hasan. 1980 Sonrası İşçi Hareketinde Durum, Scala yay., 1995
[8] http://www.kesk.org.tr
[9] http://www.halkevleri.org.tr

Sınıf Kavramına Bakışta Tarihsel Farklılık

Benercisu

Sınıf sözcüğü Fransızcaya 14.yy, İngilizceye 16yy.'da girer. Her ikisi de Latince classıs sözcüğünden gelir ve classıs sözcüğü yurttaşları, servete göre ayıran çeşitli kategorileri belirtir. 18yy. sonlarından itibaren İngiltere'de daha sonra da 19yy.'da diğer Avrupa ülkelerinde sınıf sözcüğü farklı bir anlama bürünür. Toplumsal ayrım ve ilişkileri farklı düşünmenin bir şekli olur. Sosyolojik ve siyasal düşüncenin önemli bir kavramı haline gelen modern toplumsal sınıf kavramının tarihi böylece başlar. Bu anlamda sınıf; tarihsel olarak belirlenmiş bir üretim düzeni içindeki konumlarına ve üretim araçlarıyla olan ilişkilerine, toplumsal rollerine ve toplumsal gelirden aldıkları payın büyüklüğüne göre birbirinden ayrılan geniş insan gruplarıdır. Sınıf olmak için her bireyin ayrı ayrı ortak çıkarları olması gerekir. Bireyler kendi çıkarlarını korurken sınıfın çıkarlarını da korumuş olurlar. Tarih boyunca tüm toplumlar için geçerli olan tabakalaşma Marx'la beraber toplumsal sınıflar (işçi sınıfı ve burjuvazi) olarak kavramsallaştırılır.

Marx'da sınıf kavramının özgünlüğü; sınıfların tarihsel anlamda saptanması ve özellikle de gelecekte oynayacakları rolün aydınlatılmış olmasında yatar. Marx'ın kendi deyimiyle getirdiği yenilik şu olmuştur:

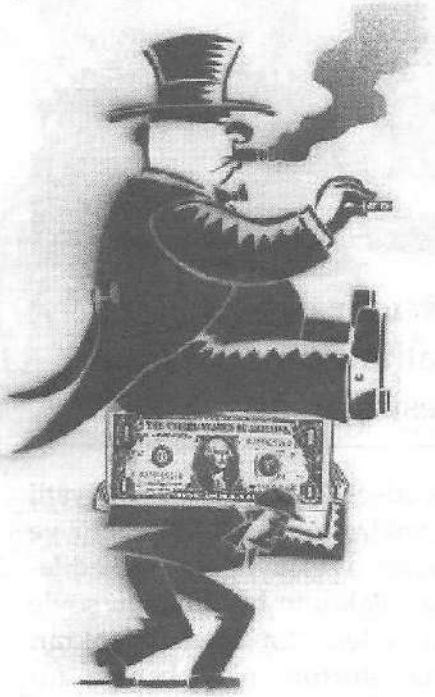

1) Sınıfların varlığı, sadece üretimin belli tarihsel gelişim evrelerine bağlıdır.
2) Sınıf mücadelesi zorunlu olarak proleterya diktatörlüğüne varır.
3) Bu diktatörlük de; tüm sınıfların ortadan kalkmasından ve sınıfsız topluma geçişten ibarettir.

Sınıfla çoğu zaman sınıfın içindeki katmanlar karıştırılır. Proleterya tek bir işçi sınıfını anlatmaktadır ve Marx proleterya içindeki katmanları modern sanayii proleteryası (devrimci proleterya) ve lümpen proleterya (yararsızlar) olarak ayırır. Belirtmekte yarar var, yazının amacı marksizm tartışması açmak değildir. Ancak anarşist komünistlerle marksist komünistlerin nerde ayrıldığı merak konusudur. Tam bu noktada hem sınıf kavramı marksizmi anmadan geçilemeyeceği için hem de proleterya denilince akla marksist yorumu geldiğinden marksistlerle anarşist komünistlerin proleteryaya yaklaşımlarındaki farklılığı kısaca koyarak tanımlamaya gidilecektir.

Anarşistkomünistleri marksistlerden ayıran tarihsel farklılıklar

. Devlet eleştirisi
. Tarihsel materyalist kavrayışın

oluşturduğu sınıf mücadelesinin zorunlu olarak "proleterya diktatörlüğü"ne ulaşacağı tezinin reddi
. Proleterya tanımı
. Devrimci proleteryaya yönelik farklı yaklaşım

Devlet eleştirisi:

Kapitalizmi devlet eleştirisi olarak sadece günümüz anarşistleri kurar. Marksistler ise ekonomi-politiğe indirgenmiş kapitalizm tahlilleriyle devleti önemsizleştirme eğilimindedirler. Kapitalizmi her ne kadar ekonomik sınıflar karakterize etsede kapitalizm bir iktidar modelidir.

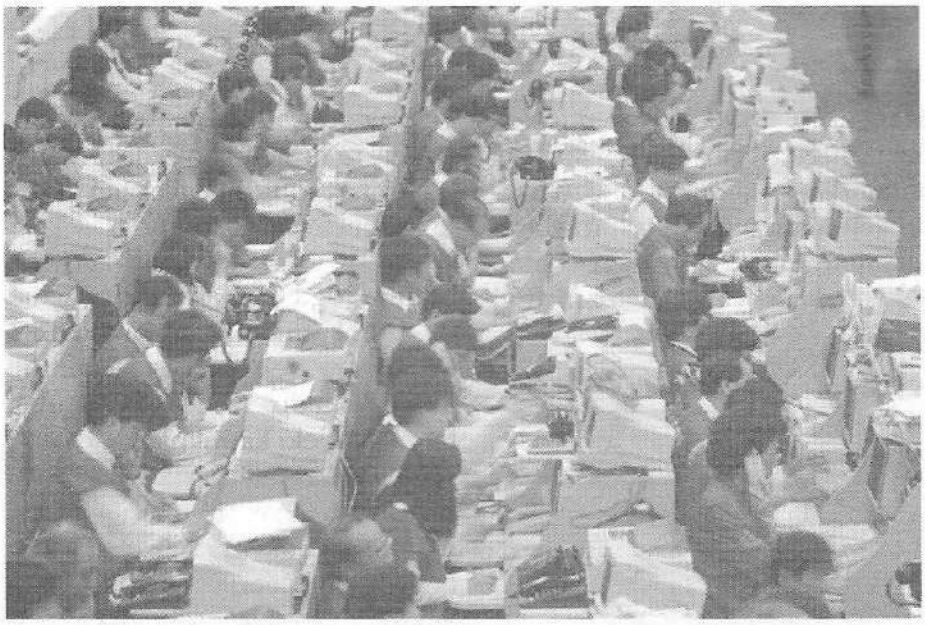

Biz devrimden basit bir iktidar değişikliğini değil, sınıfların ortadan kalkmasını, iktidarın (devlet) yok edilmesini anlarız.

Devlet eleştirisi taşımayan bir kapitalizm tahlili ortadan kaldırdığı sınıfların yerine yenilerini her ne kadar iyi niyetli olursa olsun yaratmaya mahkumdur. Devlet örgütlü bir tahakküm aracıdır, bir sınıfın bir başka sınıf üzerindeki tahakkümüdür. Bu yüzden lağvedilmelidir.

Proleterya diktatörlüğü:

Proleterya diktatörlüğü ezilen işçi yığınlarının "devrim"le yönetici bir azınlığa dönüşmesidir. Bu ise devrimden ziyade bir hükümet değişikliğini andırır. Yönetici sınıf her ne kadar işçilerden oluşsa da artık işçi değil yöneticidir. Devleti temsil etmektedir ve kendi sınıfına yabancılaşmıştır. Marx'ın proleterya diktatörlüğünü tarihsel bir zorunluluk olarak görmesi, iktidarı önemsizleştirme eğiliminin bir ürünüdür. Reformizmi küçük burjuva devrimciliği olarak eleştiren bir kavrayışın, devletin sönümlenmesine giden yolun proleterya diktatörlüğünden geçeceğini söylemesi tutarsızlık içerir. Bunla birlikte proleterya diktatörlüğünün kendi kendini yok edeceği tezi fazlaca iyi niyetli bir yaklaşım olarak kalacaktır ve devrim iyi niyetlere terkedilemez. Bakunin bu durumu şöyle ifade eder: "En içten demokratı tahta oturtun, eğer hemen inmezse, kesinlikle hainleşecektir." Biz devrimden basit bir iktidar değişikliğini değil, sınıfların ortadan kalkmasını, iktidarın (devlet) yok edilmesini anlarız. Bu diktatörlük gariptir ki yeni bir yönetici sınıf üreterek, proleterya diktatörlüğü adı altında bizzat proleterleri ezecek bir aygıta dönüşecektir ve tarih anarşist komünistlerin bu tezini Ekim devrimiyle şüpheye yer bırakmayacak şekilde kanıtlamıştır.

Proleterya tanımı ve devrimci proleterya :

Marx proleterya kavramsallaştırmasında üretim araçlarıyla kurulan özgünlüğe bakar. Bu yüzden memurları proleter olarak tanımlamaz. Anarşist komünistler I. Enternasyonal'den beri "en alttakiler" kavramını esas alarak Marx'ın lümpen proleter olarak tanımladığı ve devrimci proleterya olarak görmediği tüm bu kesimlerin proleter olduğunu ve bizzat devrimci proleteryayı da bunların oluşturduğunu söylemektedir. Örneğin; hizmet üretenler, memurlar, ev kadınları (evlerdeki fabrikalarda) ağır işçilik konumlarıyla günde 14-15 saate varan çalışma süreleriyle, (çamaşır yıkayan, çocuk büyüten, yemek yapan , salça, turşu, reçel, tarhana vs. üreten) milyonlarca kadın vs. proleter değildir de nedir? Ev kadınları kapitalizmin hiyerarşik varoluşuyla en altta kalmış proleteryanın ayrıcalıklardan yoksun kesimini tarif eder. Erkek-kadına, türk-kürte, heteroseksüel-eşcinsel kimliğe göre ayrıcalık sahibidir. Kapitalist iktidar değişik sömürü biçimleri yaratarak bunların kaynağı olan temel çelişkinin (sınıflar ve iktidarın) üstünü örter. Ataerki kapitalizmden önce de vardı. Ancak ataerkinden tahakküm doğmadı, tahakkümden ataerki doğdu. "Cinsel ayrımcılığa son", "etnik ayrımcılığa, cinsiyetçi işbölümüne son" talepleri proleteryanın talepleridir. Proleteryanın talepleri yalnızca ekonomik taleplerle sınırlandırılamaz.

Cinsiyetçi işbölümü sadece özel

alanda değil kamusal alanda da varlığını sürdürür. Bu ise kapitalizme özgü bir durum değildir. Sovyetlerde bile devrim sonrasında kamusal alanda oluşturulmuş ortak çamaşırhane ve bulaşıkhanelerde çalışanların büyük çoğunluğunu kadınlar oluşturmaktadır. Çünkü devlet hiyerarşisi ve iş bölümü varlığını sürdürmektedir. Devrimden sonra feministlerin söylediği gibi kadınlar özgürleşmemiştir ama emekçiler özgürleşmiş midir? Proleterya diktatörlüğü ortaya ayrıcalıkları olan bürokrat yeni bir sınıf yaratmıştır. Emekçiler tuvalete giderken bile izin istemektedir. Trajik olan bunun "Emekçi Cumhuriyeti" adı altında yaşanıyor olmasıdır.

Burda yeri gelmişken birkaç şey söylemekte yarar var. Yıllardır feminist mücadeleyle "işçi sınıfı" mücadelesi bu yüzden barışamamıştır. Kadınlar sınıf mücadelesinden uzaklaşmış haklı olarak yeni özgürleşme dinamikleri aramaya yönelmiştir. Marksist kamp kadının ezilmişliğini kapitalizme bağlarken feminist kamp da kadının ezilmişliğini ataerkine kurmuştur. Aslında sadece kadın mücadelesi değil, birçok yeni sosyal hareket benzer dinamiklerle şekillendi (kürt hareketi, kadın hareketi ve eşcinsellerin mücadelesi) ortaya postmodernist, parçaya vurgu yapan bütünü önemsizleştiren marjinalleşmiş mücadele biçimleri çıktı. Parçayı gördüğünü iddia edenler madalyonun bir yüzüyken, bütünü gördüğünü iddia edenler de (iktidar analizinden yoksun kapitalizm analizleriyle) madalyonun diğer yüzünü oluşturdular. Parça-bütün diyalektiği kurulamadı. Proleter kadınlar, kürtler, vs. hala sınıf mücadelesinin zayıf kalmış üzücü bir halkası durumunda.

Proleteryanın bilinci:

Sefalet ve yoksunluğun pratik süreci proleteryanın siyasal yönelimini oluşturur. Sınıf bilincini dev fabrikalara, dev işletmelere kurmak eksiktir. Sadece böyle bir artı faktör, bir işçinin kendi sınıfsal gücünü daha çabuk keşfetmesini sağlar ki bu olmasa da kendisi durumundaki milyonlarla nasıl bir kader

ortaklığı içinde olduğunun bilincindedir. Kollektif çalışma sınıf bilincini kendi başına yaratamaz. Bu sınıf bilincinin bir yanını (güç öğesini) oluşturur. Tek başına ya da küçük işletmelerde çalışan birçok insan yaşadığı sefalet koşullarının ve yoksun kaldıklarının farkındalığıyla sınıf kini dediğimiz şeyi yaşar. Kendini benzerleriyle ortaklaştırma, benzemeyenlerle ayrıştırma süreci sınıf bilincinin ifadesidir.

Bakunin Marx'a şöyle seslenir: "Modern sanayii proleteryasını öncü güç olarak görmek, nitelik bakımından en az toplumsal ve en bireyci olan, "işçi aristokrasisi"nin bir formudur. Tam aksine "proleteryanın çiçeği" "lümpen proleterya" Marx'ın ve Engels'in aşağıladıkları bu ayaktakımıdır. En ezilmiş, en yoksul ve en fazla yabancılaşmış kesim bu kesimdir. Marksistlerin aksine, ben, kent proleteryasının bu tabakasını maalesef, burjuvazinin siyasal ve sosyal önyargıları ile dar özlemleri ve hak iddiaları, içinde bulunduğu görece rahat ve yarı burjuva konumu sayesinde işçilerin en az sosyalist en çok bireyci olan kesimi olarak görüyorum. Devrimci proleterya mahrum bırakılmış, r e d d e d i l m i ş , perişanlığa ve cehalete mahkum edilmiş milyonlardır."

Lümpen proleteryanın "işçi bilinci" taşımadığını söylemek haksızlıktır. Ezilmeyi, aşağılanmayı sömürüyü her gün yaşayan bu kesimler, siyasal eylem yolunda özgürleşmeyi tam da bu pratiklerinden beslenerek yaratırlar. Bu yüzden direnişi çoğu zaman "bilinçli işçi" olarak tanımlanan proleterler değil de taşeron (vasıfsız) işçiler başlatır. Çünkü onlar devrimi istemez, devrime mecburdurlar. Proleteryayı doğru analiz edebilmek için bütünlüklü bir yaklaşım zorunludur. Bu ileri kapitalist ülkelerdeki işçi sınıfının

değişen dinamiklerini (modern sanayii proleteryasının kapitalizme entegrasyonunu içerir) ve üçüncü dünya ülkelerindeki sefalete mahkum edilmiş geniş ezici yığınların nesnel gerçekliğini görebilmekten geçer.

Burjuvaziyle proleterya arasında uzlaşmaz bir çelişki vardır. Bu demektir ki ekonomik çelişkilerle-toplumsal çelişkiler birbirinden ayrı düşünülemez. Toplumsal hiyerarşi gerçek anlamını burada kazanır ve anarşist komünistler proleteryaya yaklaşımda toplumsal hiyerarşideki yeri esas alır, işçici değildir. Toplumsal hiyerarşideki yeri, ekonomik yoksunlukla toplumsal yoksunluğun bütünlüğü ilkesi oluşturur. Aksi halde kürt ezilen kimliğiyle kürt sermayesiyle, ya da kadın kimliğiyle burjuva kadınıyla da aynı örgütlenme içinde olurduk ki bu tam bir teorik karmaşa olurdu.

Bu noktada toplumsal hiyerarşiyi belirlemede kategoriler:

- Ekonomik ölçüt
- ayrıcalıklardan yoksunluk'tur.

Örgütlenme üzerine:

Proleteryanın kendiliğinden bilincinin ürünü olan örgüt için öncülere ihtiyacı yoktur. Hepimiz kendi ezilmişliğimizden yola çıkarak kendi benzerlerimizi bulmak, bulduklarımızla sorunlarımızı paylaşmak ve çözüm üretmek isteriz. Sıkışmışlığı ve çözümsüzlüğü her gün yeniden üreten kapitalist iktidar yaşam damarlarımızı kesmiştir. Bu gerçekliğe ilişkin farkındalık, bizi yaşam damarlarımızı yeniden kazanma yönünde bir bekleyişe değil, aciliyete, şaşmaz bir arayışa ve hazırlığa zorlar. Yapmamız gereken sınıf kardeşlerimizle bu hazırlığa (herkesin elinden geldiğince) bir değer katmasıdır. Katılan değer bireylerin yaşamsal açıdan içinde bulunduğu yakıcılık ölçüsünde gelişecektir. Böyle bir örgütlenme sürecinde, anarşist komünistler ezilen yığınların özgür insiyatifini güvence altına alacak zemin arayışının anahtarı olacaktır.

Son olarak anarşist komünizm sınıfsız toplum savunusudur. Sadece burjuvaziyi ortadan kaldırmayacağız. Proleterya da yıkılacak ve sınıfsız bir toplum yaratılacaktır. Özgür komünist dünyaya giden yolda insanı özgürleştirecek ve doğaya yabancılaşmasını kıracak bir üretim modeli yaratılacaktır.

"Bir Tartışma: Sınıf"

Önümüzdeki beş yazı İngiltere ve Almanya'dan farklı kollektiflerin sınıf çözümlemesi üzerine yazdıkları yazıları "bir tartışma: sınıf" başlığıyla birleştiren bir broşürdür. Verimli, çarpıcı ve derinlikli bir tartışma içerdiğini düşündük. Sınıf çözümlemesi yaparken düşülmesi olası kimi tuzakların ve kolaycılıkların farkına varmamızı sağlayacağı umudundayız.

Neye İnaniyoruz – *Class War Federation*

CWF İngiltere temelli bir anarşist örgüt olup faaliyetleri daha çok Londra'da yayınladıkları bülten etrafında oluşmaktadır. Yazıdan da anlaşılabileceği gibi, CWF her ne kadar sınıf mücadelesi anarşizmini savunsa da kendisini açık bir şekilde anarko-sendikalist veya anarşist-komünist olarak tanımlamamaktadır. Diğer anarşist veya sol komünist gruplar bunu teorik bir zayıflık olarak eleştirebilmektedirler. Ne var ki bu durum, CWF'nin oldukça etkilendiği punk hareketinin ve onun 80'lerdeki ünlü madenciler grevi ile birlikte, sınıf mücadelesini vurgulayan bir dönüşüm içine girmesi durumu düşünüldüğünde anlaşılabilir

Bitmemiş Mesele... 'Sınıf Savaşı Federasyonu'nun Politikası – *Subversion*

Subversion grubu bugün artık var olmayan bir kolektiftir. İngiltere temelli olan Subversion kolektifi kendisini "liberter ve konsey komünisti" eğilimlere sahip bir grup olarak tanımlıyordu. Bu güne kadar kökenleri 68'deki işçi hareketinden İngiltere deki sol komünistlere kadar varan birçok hareketin deneyimlerini ifade eden broşürler basmanın yanı sıra çeşitli mücadelelere katılmışlardır.

Anti-kapitalist Mücadele İçin Sınıf Çözümlemesi ve İşçicilik – *Antagonism Collective*

Bu yazıların her ikisi de antagonism kollektifinin internet sitesinden alınmış olup, kollektifi oluşturan kişilerin onun kuruluşundan önce yazdıkları yazılardandır. Sözü geçen metinlerin alındığı arşiv, antagonizm kollektifi tarafından belirtildiği şekliyle, kendi tarih öncelerini ifade eden metinlerden oluşmaktadır. Politik olarak, farklı adlar altında birçok isimle yeniden basılmış olma olasılığı taşısalar da, metinler genel olarak, Güneydoğu İngiltere'de bulunan anarşist birey ve grupların yazılarıdır. Kökenleri 1988-90 arasında var olan Anarşist Okuma Grubu'ndaki "yaşamtarzı" eğilimden kopan, ve daha sonra Thames Valley Class Struggle Group'u kuran insanlara dayanmaktadır. Birçok grubun yanı sıra, Anarchist Communist Federation (bugünkü Anarchist Federation – İngiltere) ile ilişki içinde olmuşlar (fakat daha sonra onu sekter bulacaklardır) ve konsey komünizminden, İCC'ye (Internationalist Communist Current – sol komünist bir grup) ve Durumcu Enternasyonel'e kadar çok değişik akımlardan etkilenmişlerdir. Bugün ise antagonism kolektifi, sol-komünizm üzerine önemli broşürler yayınlamayı sürdürmenin yanı sıra, biri Lenin'in, sol komünizm bir çocukluk hastalığı adlı kitabına cevap veren, Herman Gorter'in (http://www.geocities.com/CapitolHill/Lobby/3909/raete/gfront.htm) diğeri de Gilles Dauve'nin Komünist Hareketin Güneş Tutulması ve Yeniden Ortaya Çıkışı (http://www.geocities.com/CapitolHill/Lobby/3909/et/index.html) olmak üzere, iki tane Türkçeye de çevirilmiş kitap yayınlamış bulunuyor.

İlk yazı olan Anti-kapitalist Mücadele için Sınıf Analizi, sınıf mücadelesi içerisindeki militanlar ile sınıfa dair bir tanım yapma ve bunu bir diyalog içerisinde geliştirme ihtiyacından doğan bir yazıdır. İkinci yazı olan İşçicilik ise, zaman zaman kendilerinin de düştükleri, aslında sermayenin onu indirgediği durumun çokta uzağına düşmeyen, geleneksel solun, seksist işçi fetişizmini aşmak için yapılan bir girişim olacağı düşünülerek yazılmıştır.

Sınıf Kompozisyonu Üzerine Bir Tartışma Metni – *Kolinko*

Kolinko Almanya temelli (otoriter veya reformist olmayan) komünist bir gruptur. Bugüne kadar özellikle call-center işçileri arasındaki olmak üzere önemli pratik faaliyetler yürütmeye çalışmıştır. Kendisini mücadele içindeki komünist kollektifler olarak tanımlayan Kolinko'nun etkilendiği akımlar, İtalyan otonomizminin kökenini oluşturan "Operaismo" (işçicilik) hareketinden, Bordigizme, anarşizme ve Konsey Komünizmine kadar değişmektedir. Bugün Kolinko, Prol-Position adlı uluslararası bir işçi bülteninin katılımcılarından biridir ve bu bültende mevcut işçi hareketinin durumuna ve bu durumu aşma olanaklarına dair radikal çözümler üretmeye çalışmaktadır. Bunu haricinde Kolinko'nun internet sitesinde grup ile ilgili daha detaylı bilgilere ulaşmayı mümkün kılacak Türkçe yazılar da bulunmaktadır. Bunlar arasında call-center çalışması üzerine bir kaç metinde bulunuyor. (http://www.nadir.org/nadir/initiativ/kolinko/turk/t_index.htm)

Neye İnanıyoruz?

Class War Federation

Neden Sınıf Savaşı?

'Sınıf Savaşı' iktidarı almayı amaçlayan bir diğer parti ya da insanlara ne yapmaları gerektiğini söylemenin yeni bir yolu değildir. Sınıf savaşı, sıradan insanlar itilip kakılmaktan bıkıp direnmeye başlayınca olan şeydir. Eğer he-

pimizin orta sınıfa ait olduğuna veya artık sınıfsız bir toplumda yaşadığımıza dair saçmalıkları yutmuş biriysen, şimdi bu yazıyı okumayı bırakmanın vaktidir. Şiddetli bir şekilde sınıf çizgileri boyunca bölünmüş ve kapitalizm, devlet ve egemen sınıfın hükmettiği bir toplumda yaşıyoruz. Peki bununla neyi kastediyoruz?

Kapitalizm

Kapitalizm, küçük bir sınıfın – kapitalistlerin – çıkarları ve karları için daha büyük bir sınıfın – işçi sınıfının – pahasına işleyen bir ekonomik sistemdir. Bugünkü toplumumuzun tamamı kapitalizmin ihtiyaçlarını karşılamaya yönelmiştir. Bu emeğimizi ihtiyacımız olan mal ve hizmetleri temin edebilmek için para karşılığı sattığımız mekanizmadır ki bu mal ve hizmetleri aslında zaten kendimiz yaratmışızdır! Bununla birlikte emeğimizin ürettiği zenginliğin sadece bir kısmını alırız, kalanı kapitalistin karlarına gider.

Bu kapitalizmin temelidir: Onun işleyebilmesi için pek çok insanın birkaç insan için zenginlik üretmesi gerekir. Batı tipi kapitalizm sık sık serbest piyasaya dayanmakla övülür, oysa bunun manası bizi sömürmeye "serbest" olmasıdır.

Durum "Komünist" ülkelerin "planlı ekonomi"leri için de tamamen aynıdır. Karl Marks kapitalizmin doğal yasalarla işleyen bir makine olduğunu iddia etmişti – öyle değildir. O, bizi soymak için aralarında şiddetle rekabet eden bir gurup insan tarafından yönetilen bir ekonomik sistemdir. Kapitalizm bize bitmeyen bir savaş, kıtlık, durgunluk ve işsizlik döngüsünden başka bir şey sunmaz. Kendi kendisine öleceği kaçınılmaz değildir, krizden krize sallanarak daha yüzyıllar boyunca sürebileceği için yıkılmalıdır.

Devlet

Kapitalizm üretim açısından büyük bir toplumsal organizasyon biçimi olsa da yapamayacağı şeyler de vardır. Kabaca konuşursak toplumun "sosyal" organizasyonunu sağlayamaz ve bu boşluk başka bir şey tarafından doldurulur: Devlet.

Devlet, ufak bir azınlığın toplumun egemen gücü olan kapitalistlerin çıkarları için bizim kalanımıza hükmetmesinin bir aracıdır. Ne kadar ufak bir azınlıktan bahsettiğimiz hakkında bir fikir vermek gerekirse sıkça alıntılanan istatistikleri dile getirebiliriz: Nüfusun %7'si zenginliğin %84'üne sahiptir. Devlet, hükümetin yürütüldüğü bir kurumlar ve yapılar dizisidir: Örneğin parlamento, yerel yönetim, bakanlıklar, kamu hizmetleri, polis, hukuk, eğitim ve kilise. Hükümetin amacı, sınıf çelişkisini

denetim altında tutmak ve toplumun düzgün işleyişi için kapitalistler arasındaki rekabeti kontrol etmektir. Bunu özel mülkiyet yasalarını ve kapitalistlerin alma ve satma haklarını gerektiğinde zorla koruyarak yapar. Bu mülkiyetin arazi, yiyecek, sağlık, seks, fabrikalar, evler ya da akıllarında canlandırabilecekleri herhangi bir şey olması fark etmez.

Ama devlet kapitalizmden önce de vardır ve her zaman için iktidardaki egemen sınıfın çıkarlarına hizmet eden bir denetim ve baskı aracı olagelmiştir. Britanya'da bize her beş yılda bir bizi hangi partinin yöneteceğini "seçme" sansı verilir. Bu, diğer "seçim"ler gibi, şeyleri oy vererek değiştirebileceğimiz yanılsamasını oluşturmak için kullanılan bir hiledir. Aynı zamanda bize sorunlarımız yüzünden politikacıları suçlama şansını verir.

Fakat gerçek şudur ki devlet iktidarı kapitalistlerin elindedir ve memurlar da devlete aittir – kuklaların iplerini o çeker. İktidarın devlette merkezileşmesi her zaman için faşistler ya da Lenin'den esinlenen komünistler gibi ufak gruplara devletin denetimini ele alma fırsatı yaratır. Bu sadece bir patron gurubunu diğeriyle değiştirmek gibi olur, oysa bizim amacımız hepsini süpürmektir.

Sınıf

Kapitalizm sömürüyü ve devlet de baskıyı simgelediği için ürettikleri topumun kapitalizme ve devlete konumlarına göre farklı kategorilere ya da sınıflara bölünmüş olması şaşırtıcı değildir.

Sınıfı tanımlarken genelleştirmeler yapmak zorunda olduğumuzu, her zaman istisnaların olduğunu ve sınıflar içersinde resmi daha da karmaşıklaştıran alt bölümlerin var olduğunu belirtmek zorundayız.

Egemen Sınıf
Nüfusun yaklaşık %5'i

Bazı örnekler: Büyük firmaların sahipleri, büyük toprak sahipleri, hakimler, üst düzey polisler, kilise liderleri ve Kraliyet Ailesi dahil aristokrasi.

Orta Sınıf
Nüfusun yaklaşık %20'si

Bazı örnekler: gazeteciler, doktorlar, öğretmenler, yöneticiler, sosyal hizmet görevlileri, rahipler, ordu subayları ve küçük firma sahipleri.

Çalışan Sınıf
Nüfusun yaklaşık %75'i

Bazı örnekler: Fabrika ve ofis çalışanları, hemşireler, mühendisler, tarım işçileri, subay rütbesi altındaki askerler ve işsizler.

Yukarıdaki rakamları Sınıf Savaşı uydurmamıştır; devletin 1981 nüfus sayımı istatistiklerinden alınmışlardır.

Egemen Sınıf

Genelde sınıf sisteminde yerini belirleyen iki etken vardır: servet ve güç. Egemen sınıf hükmeder, fakat doğrudan yönetmez; bu iş devletin memurlarına ve politikacılara kalmıştır. Vakitlerini sigara dumanı dolu odalarda bizi ezmek için komplolar kurmakla harcamazlar; çoğu zaman buna ihtiyaçları yoktur. Öyleyse bizi nasıl yerimizde tutarlar? Beyazı siyaha, erkeği kadına, işçiyi işçiye karşı kışkırtan eski taktikle: böl ve yönet. Bu her tür sınıf dayanışmasını, kimliğini ve birliğini yıkar – bu olmadan devrim gerçekleşmesi imkânsız bir rüyadır.

Kapitalizm sömürüyü ve devlet de baskıyı simgelediği için ürettikleri topumun kapitalizme ve devlete konumlarına göre farklı kategorilere ya da sınıflara bölünmüş olması şaşırtıcı değildir.

Orta Sınıf

Çalışan sınıf ile egemen sınıf arasında çok nadiren ilişki kurulur. Sınıflar arasındaki ilişkinin büyük kısmı orta sınıf ile çalışan sınıf arasında gerçekleşir. Orta sınıf, kapitalist toplumun işlemesi için gerekli işlevleri yerine getiren pek çok alt bölüm ve tabakadan oluşur. Basitçe söylersek onlar bizi egemen sınıfın isteklerine göre yönetirler.

Orta sınıfın en göze batan rolü işletme ve endüstrinin ekonomik yönetimidir: örneğin işyeri veya fabrika yöneticileri ve muhasebeciler. Onların hizmetleri olmasa kapitalizm hızla çökeceği için bunlar orta sınıfın kodamanlarıdır.

Doğası gereği kapitalizm vahşet ve eşitsizlik ile dolmuştur. Kendi haline bırakıldığında barbarlıkla ya da sınıf devrimiyle son bulacaktır. Her ikisi de egemen sınıf için yararlı sonuçlar değildir, dolayısıyla bu kapitalizme "insancıl bir yüz" – kapitalizmin duyarlı tarafı! – yerleştirilerek engellenmelidir. Orta sınıfın büyük kısmı bu işlevi sağlar: Sınıflı toplumun zayiatlarını gizlemek ve sınıf nefretine karşı onu bazen toplumsal koşullarda ufak bir

değişikliğe kanalize ederek bir tampon işlevi görmek. Ayrıca bedelli olarak – ki hayatımızın her alanında fiili denetimleri vardır – ihtiyacımız olan temel hizmetleri sağlarlar.

Orta sınıfın bu kadar açık olmayan bir rolü de egemen sınıfın düşüncelerinin bizim günlük düşüncelerimiz olmasını sağlayan entelektüel ve kültürel yapıyı inşa etmeleridir. Bazı fikirlerin, klişelerin ve mitlerin sonsuz tekrarı sınıf bilincimizi boğar ve bizi "örnek vatandaş"lara dönüştürür. Bu "tüm siyahlar tembel ve kalın kafalıdır" gibi baştan savma yalanlar olabilecekleri gibi "sınıfsız bir toplumda yaşadığımız" gibi bilmiş saçmalıklar da olabilirler. Bu role örnekler medya, reklâm endüstrisi, eğitim ve dindir.

Kapitalizm yeni pazarlar yaratarak karlarını korumak için devamlı bir yeni fikirler arzına gereksinim duyar. Yaşayabilmek için aynı zamandaevrilmelidirde. Orta sınıf araştırmacılar ve entelektüeller, bunu gerçekleştirmek için gerekli bilgiyi sağlarlar. Bu üniversite profesörlerinden sözde "yeşil" girişimcilere kadar geçerlidir.

Orta sınıfın değişik rollerinden ötürü safları arasında sıklıkla çelişki ve zıtlık olur. Sınıf mücadelesinin yükselişi onları taraf tutmak zorunda bırakır. Genel bir kural olarak tepeye yakın olanlar kaybedecek şeyleri çok olduğu için patronların yanında saflaşırlar. Bizim tarafımıza gelenler bunu ancak bizim belirlediğimiz şartlarda yapmalıdırlar: Bize eşitler olarak katılmalıdırlar, her zamanki gibi liderler olarak değil.

Çalışan Sınıf

Bizim sınıfımızı tanımlamanın en kısa yolu bizim orta sınıftan ve egemen sınıftan olmayan herkes olduğumuzu söylemektir! Bu uyuz bir ukala cevabı değildir. Genel olarak çalışan sınıftaki insanlar emekleriyle yaşarlar ve servet yaratan mülkiyet sahipliği ayırıcı çizgidir: Eğer çalışmaman

için yeterli para ve mülkün varsa çalışan sınıfta değilsindir.

Sınıf kimliğinin bir diğer parçası "toplumsal güç"tür. Çalışan sınıfların gücü yoktur, biz emredileni yapan sınıfız. Biz yaptıklarımızla değil, bize yapılanlarla tanımlanırız. Fakat bu bizim güçsüz olduğumuz anlamına gelmez. Devlet bizi yerimizde tutmak için büyük miktarda para ve enerji harcar. Aynı zamanda çalışmamız gündelik ekonomik faaliyetin merkezinde olduğu için her şey bizim "oyunu oynamak isteyip istemediğimize" bağlıdır.

Sınıf çok tartışmalı bir kavramdır. Egemen sınıf hayatta kalmak için bu konuyu hasıraltı etmelidir. Eğer halkın büyük kısmı sınıflı toplumun yaptıkları hakkında açık bir fikre sahip olursa toplumsal denetim imkânsızlaşır ve egemen sınıfın ayrıcalıklı konumundan düşer.

Kapitalizm geliştikçe ve sınıflı toplum insanların hayatlarının bir parçası oldukça egemen sınıf sınıf bilincini boğmayı ve hatta çalışan sınıftan insanların kendilerini kapitalizmle özdeşleştirmelerini gerekli bulmuştur. Hepimizin orta sınıftan olduğuna ve sınıfsız bir toplumda yaşadığımıza dair mitler gülünç ve çelişkili ifadelerdir. Bunlar sınıf çelişkisinden kurtulmak ve yanlış bir eşitlik fikri yaratmak isteyen orta sınıf gazetecilerin, reklamcı ve politikacıların atıp tutmalarıdır.

"Tüketim toplumu"nun yükselişi ve kredilerin kolayca alınabilmesiyle birlikte artan sayıda emekçi insan ev, araba, yurtdışında tatil gibi şeylere sahip olmaya başlamıştır. Fakat bu servet artışı toplumsal güç artışını beraberinde getirmez. Sonuçta bu ekstra mallar senin çalışmalarına bağlıdır. İşini kaybettiğin ve ödemeleri zamanında yapamadığın gün hepsi onları almayı sağlayan kolay kredi ile birlikte camdan uçup gider. Diğer yandan sen birkaç ekstra mal sahibi olabilirken zaten zengin ve güçlü olan egemen sınıfın serveti inanılmaz bir şekilde artar. Gerçek, ha-

yat tarzlarımızdaki yanıltıcı iyileşmeler değil, servetin ve gücün dağılımındaki büyük eşitsizliktir.

Geleneksel ağır endüstrilerin azalmasıyla birlikte çalışan sınıfın eski imajı özellikle 1980'lerde çarpıcı bir şekilde değişti. Onun yerinde daha fazla beyaz yakalı işçi, yükselen hizmet sektörü, ileri teknoloji ve yarım zamanlı istihdam var. Fakat emek piyasasının çeşitlenmesinden çalışan sınıfın yok olduğunu çıkarmak gülünçtür. Yok olmadı, sadece orta sınıf politikacılar ve medya işçi tulumu ile kumaş şapka giymez ve işte elleri kirletmezsen seni çalışan sınıftan saymaz. İşte bu kadar kalın kafalılar!

Sınıflı toplumun sonu ancak sınıf devrimiyle gerçekleşebilir. Bunun nedeni çalışan sınıf olarak bizlerin, açık çoğunluk olduğumuz ve devrimin gerçekleştirilmesinden çıkarımız, buna motivasyonumuz ve yeteneğimiz olduğu için toplumun tümden dönüşümünü sağlayabilecek tek toplumsal grup olmamızdır. Tarih bize çalışan sınıfın devrimci kapasitesini pek çok defa göstermiştir, bunun gelecekte de böyle olmaması için iyi bir neden yoktur.

Sınıf Mücadelesi

Daha önce söylediğimiz gibi eğer bu toplumun ne kadar boktan olduğunun farkındaysanız yapabileceğiniz üç şey vardır:

1) Orta sınıfa ya da egemen sınıfa mensupsanız devrimin size kaybettireceği çok şey olduğu için hiçbir şey yapmazsınız;
2) Sinik bir "kimin umurunda" tutumu alır, her zaman işlerin böyle yürüyeceğine inanır ve kafanızı kuma gömersiniz;
3) İşlerin değişmek zorunda olduğuna ve bunun için örgütlenmek ve saldırıya geçmek gerektiğine inanırsınız.

Üçüncü seçeneği seçmeniz ne kadar değişiklik istediğinize bağlıdır. Bazı insanlar toplumu İşçi Partisi'ne oy vererek, CND'ye [ç.n. – Nükleer Silahsızlanma Kampanyası] katılarak, vejetaryen olarak ya da Yeşil Parti'ye katılarak değiştirebileceklerine inanır. Bir Yeşil olmak ya da CND'nin vejetaryen bir üyesi olmakta bir sorun yoktur, ama bunun toplumun tüm işleyişini değiştireceğine inanmak için oldukça saf olmak gerekir. Aynısı okulu bırakarak veya bir tür "alternatif hayat tarzı" benimseyerek toplumu değiştirdiklerine inanlar için de geçerlidir. Devlet milyonlarca insanın aylak gezmesini ve Kızılderili çadırlarında kalmasını umursamaz, hatta onların bu şekilde davranmalarını kendisine bir tehlike oluşturmadıkları için tercih de edebilir. Diğerleri de İşçi Partisi'ne oy vererek değişim yaratabileceklerini düşünür. Sınıf Savaşı, "bir İşçi Partisi hükümeti beklemek" ya da İşçi Partisi ördek dolu bir havuz kadar devrimci olduğu için Sosyalist Belediyeler seçmek gibi gevezelikler etmez. Onların siyasi düşünce ve hedefleri sadece kapitalizmin yumuşak bir türevidir. Aynı zamanda çalışan sınıfın sesi olarak kendisini gösterdiği için olumsuz ve yıkıcı bir etkisi de vardır. Gerçekte o "radikal bilinçleri"ni kulelere garip Latin Amerikalı özgürlük savaşçılarının isimlerini verip Hampstead ve Holland Park'taki evlerinde verdikleri partilerde Nikaragua kahvesi içen her türden şişmiş ve yozlaşmış sendika yöneticileri ile asalak ve kariyerist bürokratlardan farkı olmayan yeni moda solcu kamu görevlisi kılıklı insanlar tarafından yönetilir.

Bir Yeşil olmak ya da CND'nin vejetaryen bir üyesi olmakta bir sorun yoktur, ama bunun toplumun tüm işleyişini değiştireceğine inanmak için oldukça saf olmak gerekir.

Bazı insanlar ise Sosyalist İşçi Partisi ve Militant gibi sol gruplara katırlar. Onlar toplumu değiştirmek ve en azından bazıları bu değişimi devrim yoluyla yapmak ister. Sınıf Savaşı da buna inanır, fakat bu grupların devrimin nasıl geleceğine ve sonrasında kimin tarafından ne tip bir toplum kurulacağına dair fikirleri bizim düşündüklerimiz ve istediklerimizden temelden farklıdır.

Öncelikle Sınıf Savaşı iktidarı almak isteyen bir diğer "Parti" değildir. Patronların yerine ne kadar "ilerici ve radikal" olsalar da yeni patronlar yerleştirmek istemiyoruz. Onlar "demokratik merkezcilik"ten ve çalışan sınıfın nasıl "önderliği"ne ihtiyaç duyduğundan bahsederler – Şaka gibi! Onlara; Tory'lerden [ç.n. – Muhafazakar Parti] ve İşçi Partisi'nden daha fazla gereksinim duymuyoruz – ONLARIN BİZE İHTİYACI VAR! Biz kapitalizmi onun yerine YENİ bir devlet ve yeni kanunlar yerleştirmek için yıkmak istemiyoruz. Her şeyin ötesinde yeni gruplar ve onlardan ayrılan başka gruplar kuran bu küçük "devrimci" toplulukların sadece orta sınıftan oluşan bir üye profili vardır. Çalışan sınıftan üyeler kısa sürede ayrılırlar. Sonunda İrlanda'daki savaş, eşcinsel hakları, ırkçılık ve cinsiyetçilik karşıtlığı temelli sayısız "cephe örgütü" kura-

rak yeni üyeler toplamaya çalışırlar. Suçluluk duygusu tarafından yönetilen ırkçılık ve cinsiyetçilik karşıtlığı markalarının yarattığı hasarı görmek utanç vericidir. Oysa gerçekte bu garip sol kanat gruplar üyelerinin "Tibet'teki tek ayaklı çay toplayıcıları"nın siyasi önemlerinden dem vurduğu kahvehanelerden çok az farklıdırlar. Gerçek dünya onların yanından geçip giderken...

Solun aksine biz mahalli toplulukları sınıfımız için can alıcı bir öneme sahip olduğunu görüyoruz. Açıkça Madenciler Grevi'nde [ç.n. – İngiliz hükümetinin 20 kömür madenini kapatarak yaklaşık 20 000 işin kaybedilmesine yol açacak hamlesine karşı başlatılan grev. Yaklaşık bir yıl sonra 11 000'den fazla kişinin tutuklanası ve yenilgiyle sona erdi.] olduğu gibi hiçbir büyük endüstriyel savaş kitlesel bir mahalli destek olmadan kazanılamaz. Suç ve diğer anti-sosyal davranışlara, ırkçılık ve cinsiyetçiliğe mahallelerimizin içinden karşı koyulmalıdır; bunu başkalarından bizim için yapmasını bekleyemeyiz. Solun bizden yapmamızı beklediği işte budur: Her şeyi onlara bırakmak ve onların işleri bizim yerimize düzeltmesi. Fakat gerçekte olan ufukta ne zaman bir şeyler görünse yıldırım hızıyla yok olduklarıdır. Bunun iyi bir örneği Oy Kullanma Vergisi'dir [ç.n. – 1988'de yasallaştırılan bu vergi büyük çapta gösteriler ve kitlesel ödememe kampanyaları sonucunda geri püskürtülmüştü]: Onun ıskartaya çıkartılacağını öğrenir öğrenmez sıcak bir patates gibi ellerinden attılar ve büyük olasılıkla Trafalgar Meydanı'nda rahat hayat tarzlarını tehdit eden daha fazla ayaklanma olmadığı için rahatladılar.

Sol için çalışan sınıf emir verilmek için yaşar, çünkü biz kendimizi düşünmek için çok kalın kafalıyızdır. Solun bu ülkedeki yeni ilgi alanları hiç olmadığı kadar orta sınıfın siyasal, ekonomik ve kültürel umutlarını yansıtmaktadır. Trajik bir şekilde bu grupların içersindeki her iyi devrimci de yanıp gitmekte, hayal kırıklığına uğramakta ve harcanmaktadır. Sınıf Savaşı çalışan sınıf adına "devrimci talepler" öne sürmez. Ama mücadeleleri-

miz içindeki devrimci öğelerin üzerinde durup yaygın bir "direniş kültürü" yaratılmasının ihtiyacını görüyoruz. Bu; sınıf mücadelesi, sınıf gururu ve kimliği ile dayanışma, öz-yönetim ve enternasyonalizm değerlerinin yaygınlaşmasıdır. Temel olarak bu siyaseti insanların hayatlarının her alanına getirmektir. Günümüzde kapitalistler hayatlarımızın her alanını işgal etmekteler; karşılığında biz de onun her parçasını tekrar ele geçirmeliyiz. Bu gelişme, her olası devrimci hareketin arkasındaki temel ve enerji olacaktır. Dünyada bunun gerçekleştiği bölgelerde – İspanya, İtalya ve Rusya gibi – gelenekler orijinal hareketler yenildikten sonra kuşaklar boyunca sürmüştür.

Ne Yapıyoruz?

Daha önce dediğimiz gibi Sınıf Savaşı Federasyonu ne her cevaba sahiptir, ne de sahipmiş gibi davranırız. Biz yeni bir "parti" ya da beklemede olan liderler değiliz. Solun geri kalanı gibi sıradan insanları siyasal bir beyne sahip olmadıkları için bizim "üstün" siyasal inançlarımızla eğitilmeleri gereken akılsız moron koyunlar gibi görmeyiz. İnanıyoruz ki sıradan insanlar bizim temel politikalarımıza zaten sahiptir: otoriteye karşı güvensizlik ve ayrıcalıklı elitlere karşı nefret. Propagandamızın rolü bu fikirleri savunmak ve geliştirmektir.

Propagandamız diğer tüm siyasi guruplardan esas itibariyle farklıdır. Sol devletin gücü, adaletsizlik hakkında sızlanıp inlerken, garip 19. yüzyıl entelektüelinin vakti dolmuş yazılarını kopyalayıp karışık teoriler yazarken ve partiyi inşa etmeye odaklanırken, Sınıf Savaşı çalışan sınıftan insanların kendilerine güvenlerini, özerkliklerini, inisiyatif ve dayanışmalarını arttırmaya çalışır.

Her şeyin ne kadar korkunç olduğuna dair sızlanmalar iç karartıcı ve can sıkıcıdır, aynı zamanda reformizmi tetikler (örneğin Yeşil Parti'nin politikaları). Biliyoruz ki ne kadar reform yapılırsa yapılsın egemen sınıf hayatlarımızı doğrudan ve

dolaylı - örneğin kültürel - olarak denetim altında tutar. Hala nerde ve nasıl yaşadığımızı ve çalıştığımızı, büyük oranda nasıl düşündüğümüzü kontrol edeceklerdir. Katıksız fiziksel şiddetin ötesinde egemen sınıf bizi moralimizi bozarak, pasifleştirmeyle, duyarsızlık yaratarak, sınıf kimliğimizi çalarak, bizi bölebilecek her tür önyargıyı besleyerek ve cesaretlendirerek denetim altında tutar. Propagandamız yoluyla buna karşı savaşmaya çalıyoruz.

Sınıf Savaşı'nın temelinde üç merkez fikir vardır: mizah, halkçılık ve şiddet. Bazıları bir metni bu tarzda yazmanın küçümseyici olduğunu söylüyor – bu zırvalık, elbette pek çok emekçi pekâlâ entelektüel materyal de okuyabilir – ve Sınıf Savaşı diğerleri gibi onları da hedefler. Mizah metnin temelidir, öncelikle insanları metni okumaya sevk ettiği için ve ikincil olarak derdimizi anlatmanın en iyi yolu olduğu için. İnsanlar esprili tek satırlık şakaları sever ve siyasi içeriği ile birlikte onu tanıdıklarına anlatırlar. Mizah çok güçlü bir silahtır. Düşmanlarımızı saçma sapan ve güçsüz gösterir.

Siyaset gündelik hayattan ayrı değildir, hayatın kendisidir. Siyasetin sıkıcı ve ciddi olduğunu iddia eden fikir bunu unutmamızı sağladı. Çoğu solcu gazetenin sorunu okumak için sıkıcı ve zor olmalarıdır. İnsanların The Sun okumalarının bir nedeni vardır. Aptal ve cahil oldukları için değil, genelde hafif ve eğlenceli bir tarzı olduğu için. Bu, The Sun'ın saçmalamadığı anlamına gelmez. Bu, eğlenceli ve kolay okunan bir gazete için söylenecek pek çok şey olduğunu ve Sınıf Savaşı'nın eğer insanların okumasını istiyorsak nasıl olması gerektiğini gösterir. Böyle bir gazeteden hoşlanan, pembe diziler ya da sitcomlar izleyen insanlara kalın kafalı denmesi entelektüel bir zırvadır.

Sınıf Savaşı şiddetten çekinmez, pek çok insanın ortak bir düşmana karşı savaşması manasına gelen sınıf şiddetini destekler. Bunun her zaman olduğunu göstermek için gazetemizde direnen insanlara yer veriyoruz, çünkü diğerleri tarafından yok sayılıyor ya da marjinalize ediliyorlar. Aynı zamanda bunun işe yaradığını bilmek insanların devlete ve kapitalizme karşı mücadelelerine güven veriyor. Sonuçta egemen sınıf yuvarlanıp iktidarını bırakmayacaktır – iktidar onların elinden alınmalıdır.

Sınıf Savaşı şiddetten çekinmez, pek çok insanın ortak bir düşmana karşı savaşması manasına gelen sınıf şiddetini destekler.

Ayrıca Sınıf Savaşı'nı okuyan ve inandığımız şeyler hakkında daha kapsamlı bilgi sahibi olmak isteyen insanlar için bir dizi propaganda materyali üretiyoruz – şu anda onlardan birini okuyorsunuz! Teorik dergimiz "Ağır Şeyler" düzenli olarak çıkıyor ve güncel meseleler üstüne Sınıf Savaşı'ndan daha derinlikli incelemeler yapıyor. Bunun yanında sınıfımızın bugünkü durumunu, nasıl bugüne geldiğimizi ve bugünü değiştirmek için geçmişten nasıl yararlanabileceğimizi anlatan Bitmemiş Mesele (ç.n.: bir sonraki yazıda eleştirilen kitap) adlı 200 sayfalık bir kitap ürettik. Burada okuduğunuz her şeye orada daha detaylı değinildi ve ilgilenenlerin okumasını tavsiye ediyoruz.

Biz Sınıf Savaşı'yız

Sınıf Savaşı Federasyonu normal insanlardan oluşur, kaçıklar ya da yalnız solcular değiliz! Siyasetimiz, üniversite profesörlerinin atıp tutmaları değildir, sağduyulu ve açık sözlüdür. Gündelik hayatın ve siyasetin aynı şeyler olduğuna kalpten inanıyoruz. Siyasetiniz gündelik hayatın bir parçası değilse yararsızdır. Siyasal faaliyetlerimiz 30 yaşındaki ev kadınlarına olduğu kadar 40'ındaki bir madenciye ya da bir emekliye de açık olmalıdır.

Sabahın altısının dondurucu soğuğunda fabrika çıkışlarında gazete satışları veya 24 saat faaliyet (bitmek tükenmek bilmeyen toplantılar vs.) talep etmiyoruz. Sınıf Savaşı sol ya da sıradan politikacılar gibi kibirli değildir. Evet, fikirlerimiz var ve arkalarında dürüstçe duruyoruz, ama mükemmel olduğumuzu düşünmüyoruz; bir teori öne sürüp herkes onu harfi harfine yerine getirse her şeyin güzel olacağını ve güneşin hep parlayacağını iddia etmiyoruz. Siyasetimiz hayatlarımızdan ve gerçek dünyadan gelir; bunlar teori değil, ihtiyaçtırlar.

Sınıf Savaşı çalışan insanların siyasal (çünkü olmak zorundalar) olduğunu kabul eden tek "sol kanat" grup değildir – biz bunu sadece solun entelektüel hikâyelerinden daha farklı bir şekilde ifade ediyoruz. Bizimkine benzer grupların var olmasının bir gereklilik olduğuna ve Federasyon içersinde her zaman tartışmalar olması gerektiğine inanıyoruz. Biz bir çalışan sınıf gurubu olduğumuz ve siyasetimiz buradan geldiği için halen siyasallaşmamış olan ya da bizden farklı fikirlere sahip olan emekçilere saygı duymaya ve onlarla çalışmaya açığız.

Çeviri:
Kara Kızıl Notlar

Bitmemiş Mesele... 'Sınıf Savaşı'nın Politikası

Subvertion

Çoktandır beklenen bu kitap, Sınıf Savaşı Federasyonu'nun kendi politikalarına bir düzen getirmeye ve bunları işçi sınıfına açık ve anlaşılır bir dille sunmaya yönelik ciddi ve sevindirici bir çabası.

Subversion, Sınıf Savaşı'nın bu kitapta da vurguladığı bazı önemli politik meselelerde, onunla ortak tavra sahip. Ortaklaştığımız bu noktalar özetle şunlar:

1. İşçi sınıfının takip edeceği bir yol olarak "reformizm"in kesin bir dille reddi ve kapitalizm ile onun devletinin devrimle yıkılmasına bağlılık

2. Kapitalizmin yıkılmasının; her türlü ücret sisteminin, her türlü para ve pazar biçimlerinin tamamen ortadan kaldırılması anlamına geldiğini tasdik

3. İşçi Partisi'nin (ç.n. İngiltere'deki Blair'in başkanı olduğu İşçi Partisi) ve sendikaların temsil ettiği "eski işçi hareketi"nin reddi ve işçi sınıfının bağımsız mücadelesine bağlılık

4. Sınıf mücadelesi bağlamında ırkçılık ve cinsiyetçilik ile savaşmanın gerekliliği

Federasyon da, bizim gibi, devrimci örgütlenmeye dair Leninist görüşleri reddediyor. Örgütlenmeye yaklaşımlarını tanımlarken hâlâ "federalizm" kelimesini kullansalar da bununla kastettikleri kesinlikle geleneksel anarşizmin "her fikir ve yöntem aynı derecede değerlidir" ve "her birey ya da topluluk kendi yolunda gidebilir" yaklaşımı değil.

Örgütlenmeye yaklaşımlarını tanımlarken hâlâ "federalizm" kelimesini kullansalar da bununla kastettikleri kesinlikle geleneksel anarşizmin "her fikir ve yöntem aynı derecede değerlidir" ve "her birey ya da topluluk kendi yolunda gidebilir" yaklaşımı değil.

Bunu demişken, kitapta, geleneksel sol kanat politikalarından ve özellikle de geleneksel anarşizmden miras bazı zayıflıklar var. İlkin, kapitalist sınıf yapılanmaları hakkındaki çözümlemeleri oldukça muğlak. Sınıf tanımını bizim yapacağımız gibi doğrudan "üretim araçlarıyla ilişki" açısından yapmıyor, "Marksist" ve anarşist sınıf tanımlarından bir karışım elde etmeye çalışıyorlar; bunu da bir tarafta "servet ve mülk" sahipliği, diğer tarafta da "sosyal güç"le ilişkilendiriyorlar.

Kapitalizmin temel olarak -kapitalist ya da egemen sınıf, orta sınıf ve işçi sınıfı olmak üzere- üç sınıfa bölündüğünü söylediklerinde buna itiraz etmezdik, ama "orta sınıf"ın büyüklüğü ve önemine dair değerlendirmeleri tamamen hatalı ve bu sınıfları kimlerin oluşturduğuna dair verdikleri örnekler nasıl bir kafa karışıklığı içinde olduklarını açığa vuruyor. Örneğin, aşağı düzeydeki askerlerin işçi sınıfına dâhil olduklarını ama aşağı düzeyden

polislerin olmadıklarını söylüyorlar! Her ikisinin de devletin baskı düzeneğinin birer parçası olmasına rağmen. Bu ayrım, maddi bir tanıma sadık kalmayıp, ideolojik bir sınıf tanımına geri döndüklerini gösteriyor. Öğretmenler ve doktorlar gibi insanları orta sınıfta konumlandırıyor ama devamında bir "devrimsel" süreç anında bunlardan büyük bir kesimin işçi sınıfına katılacağını, işçi sınıfından bazı kesimlerin de kapitalistlerin tarafını tutacağını söylüyorlar. Ancak madem öğretmenlerin ve benzerlerinin işçilere karşı ayırdedici ve uzlaşmaz bir sınıfsal çıkarları var, neden böyle bir şey yapsınlar? Ayrıca "köylülerin", yani küçük toprak sahiplerinin, işçi sınıfından addedilebileceğini, ama küçük işletme sahiplerinin açıktır ki orta sınıftan olduklarını ima ediyorlar. Federasyon, kapitalizmin son 150 yılda nasıl geliştiğinin ve bunun onun sınıf yapılanmalarını nasıl etkilediğinin maddi (materyalist) bir çözümlemesini yapamamış durumda.

Çağdaş kapitalizm, işçi sınıfının uluslararası ölçekte karmaşık bir işbölümüne tabi olması temeli üzerinde yükseliyor.

Çok basitçe açıklarsak, metalar (pazarda alınıp satılan mallar) artık sadece fabrikalarda üretilmiyor, tek bir fabrikanın işçilerinin ortaya koydukları artı-değere el konması sonucu meydana gelmiyor. Metalar artık fabrika, ulaşım, iletişim, eğitim, sağlık, barınma ve diğer alanlardaki işçilerin temsil ettiği bir "kolektif işçi"nin toplumsal ürünü. Örneğin, kapitalizmin erken dönemlerinde kimi pratik nedenlerle öğretmenler üretim sürecinin "dışında"ydılar ve düşük maaşlarına rağmen "orta sınıf"tılar. Bugün tamamen üretim süreciyle bütünleşmiş bir kitle eğitim sistemimiz var ve öğretmenler de kapitalizmin toplumsal ürününün yaratılmasındaki rollerini oynuyorlar. Öğretmenlerin çoğunluğu işçi sınıfına dahil oldu. Bu durum, rollerinin öğretmenleri muhafazakarlığa yönelttiğini ve sınıf bilincine varmalarının önüne engeller çıkardığını inkar etmemizi gerektirmez. Hem bu durum, işçi sınıfının diğer kesimleri için de aynen geçerli. Bu, belli bir hıza kavuştuğunda, öğretmenler ve diğer benzeri işçi topluluklarının devam eden sınıf mücadelesine katılımlarını sağlayacak gerçek bir zemine sahip oldukları anlamına gelir. Bugün bile, son İngiliz madenci grevini aktif olarak desteklemiş olanların arasında muhtemelen "işçi sınıfı" askerlerinden daha fazla öğretmen bulunduğunu söylemek adil olur! Öğretmenlerin ve diğer "profesyonel" işçilerin devrim mücadelesinde yahut kapitalizmin yıkılmasında geleneksel orta sınıftan arta kalan köylüler ile küçük ölçekli işyeri sahipleri ve diğerlerinin oynayacağından fazla rol oynaması kesinlikle daha büyük bir ihtimaldir. Bizim için önemli olan nokta insanların üretim araçlarıyla olan ilişkileridir. Onun içindir ki kendi işinin başında olan birçok doktor "orta sınıf"ken, sadece NHS'de (National Health Service: Ulusal Sağlık Hizmeti) çalışan diğerlerini işçi sınıfından kabul etmek çok daha mantıklı olabilir. Federasyon'un kendisinin de dediği gibi, sınıf çözümlemesinin kendisinde birçok gri alan mevcut ve işçi sınıfının bazı kesimlerinde (özellikle de daha iyi maaş alan kesimlerinde) sınıf geçişleri diğerlerinden daha fazla gerçekleşebilmekte. Yukarılara tırmanma ihtimali işçi sınıfından bazı kesimlerin ideolojisini kötü anlamda etkileyebilirse de bu durum verili bir andaki nesnel sınıfsal konumlarını değiştirmez.

Metalar artık fabrika, ulaşım, iletişim, eğitim, sağlık, barınma ve diğer alanlardaki işçilerin temsil ettiği bir "kolektif işçi"nin toplumsal ürünü. Örneğin, kapitalizmin erken dönemlerinde kimi pratik nedenlerle öğretmenler üretim sürecinin "dışında"ydılar ve düşük maaşlarına rağmen "orta sınıf"tılar.

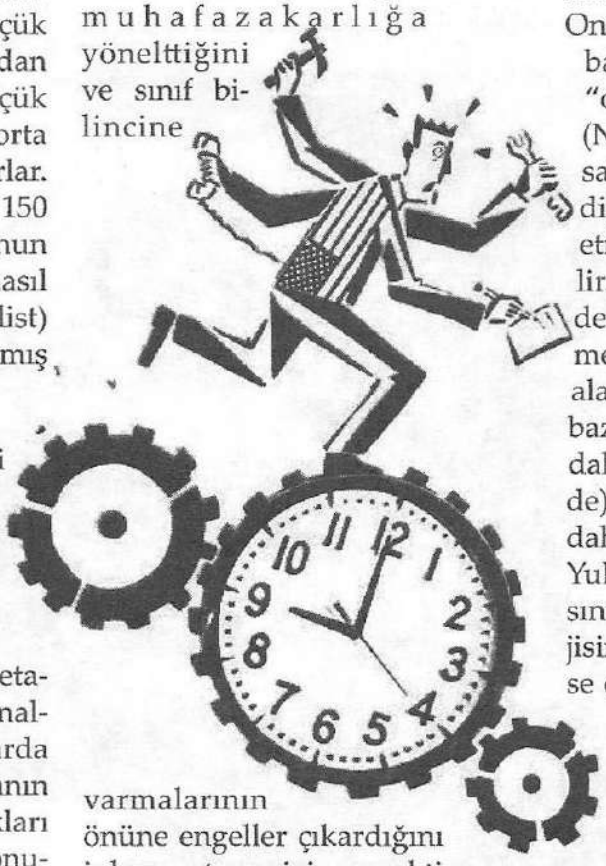

Geleneksel işçi sınıfı –yani ortalama el ve ofis işçileri– arasında radikal, militan ve ortaklaşa bir işçi sınıfı hareketi gelişebilir. Bunun kabulü politik stratejimiz açısından önemlidir. Bu kesimlerden oluşan

hareket, kapitalizmin karşısına ancak ilkin işsizleri ve sonra da çağdaş işçi sınıfının geri kalanını yanını çekebilirse eğer ciddi bir güç olarak çıkabiliriz. Gerçek "orta-sınıf" üyelerinin bir avucundan fazlasının harekete bağlanmasını umamayız çünkü kısa vadede kaybedecekleri kazanacaklarından daha fazla olacaktır.

İkinci olarak, Federasyon'un milliyetçiliğe karşı aşırı derecede kararsız bir tutumu var.

Bir taraftan doğru biçimde "Milliyetçilik işçi sınıfını bölünmüş tutmanın yollarından biridir" derken diğer yandan "...ekseriya baskıcı koşullar altında milliyetçilik işçi sınıfına bir şey verir. Bu "şey" bir kimlik, gurur, bir topluluk hissi ve dayanışmadır..." diyebiliyorlar. Biz işçi sınıfına sahte bir kimlik, sahte bir gurur ve sahte bir dayanışma hissi verdiğini söylerdik.

Kuzey İrlanda gibi yerlerde katolik işçi sınıfınca verilen mücadelelerin birçoğunun salt milliyetçi olmadığını, Federasyon gibi biz de kabul ediyoruz. Ancak bizim işimiz sınıf unsurlarından milliyetçi unsurları teorik ve pratik olarak ayırmaktır, Federasyonun yaptığı gibi birleştirmek değil.

Yazık ki, kitabın güçlü tarafları bile Federasyon grubunun pratiklerine tutarlı bir şekilde taşınmıyor. Bu, sendikalara karşı kafası karışık yaklaşımlarında açıkça görülüyor. İşyeri mücadelesi hakkında düzenli olarak yazan ve konuşan az sayıdaki üyelerinden biri Dave Douglass, ama mücadelesinin yönlerine dair bazı ilginç gözlemlere rağmen hâlâ sonu sendikaları savunmaya varan modası geçmiş bir tutumu teşvik ediyor. (Douglass'ın görüşlerine getirdiği ilginç eleştiriler için Wildcat'in "Sendikaların Dışında ve Karşısında" adlı kitapçığına bakınız)

Aynı oranda tedirgin edici olan şey, Federasyon'un, fikirlerini işçi sınıfına ulaştıracak "doğru formül"ü bulmak için birçok üyesinin harap olmasına neden olan "idealist" eğilimi. Bu, düzenledikleri son "Direniş Toplulukları" toplantısında özellikle belirgindi. Her türlü eleştirel tartışma bilinçli bir biçimde bastırılıyor, onların dediği şekilde "bir şeyler yapmamız" gerektiği söyleniyordu ki bir şeyler yapmaktan anladıkları da yine tipik bir başka solcu "Eylem Günü" gösterisiydi.

Bunlar hiçbir şekilde Federasyon'un bu kitabına dair eleştirilerimizin tamamı değil, ama şimdilik burada bırakalım.

<u>Çeviri:</u>
Kara Kızıl Notlar

Anti-kapitalist Mücadele İçin Sınıf Çözümlemesi

Antagonizm Collective

Bu makale devrimci eylemlilik içerisinde olan birey ve gruplarla iletişime geçmek için bir girişimdir. Şu anki her türlü radikal mücadelenin arkaplanı, katılımcıları tarafından fark edilse de edilmese de bir toplumsal ilişki olan sermayeye saldırıdır. Günümüzün küresel koşullarının yıkımı küresel bir mücadeleyi gerekli kılar; dünya çapındaki bir mücadelenin üzerinde verilebileceği yegâne zemin küresel bir sınıfa odaklanan bir zemindir. Şu an verilmekte olan parçalı mücadelelerin (ücret mücadeleleri, ev ve işyeri işgalleri, çevresel savunma, işin reddedilmesi vs.) tümünün ya da herhangi birinin başarısı proleter mücadelenin genişlemesi ve birleşmesine bağlıdır. Sınıf ilişkilerine ilişkin bir perspektif, kendi başına anlamsız olmakla beraber, mücadelelerimizin verimliliğini son derece arttırır. Bu çözümleme pratik deneyimden çıkarılmıştır. Pratik sonuçlar yaratması umut edilmektedir, bu pratikten ayrı bir teori değildir.

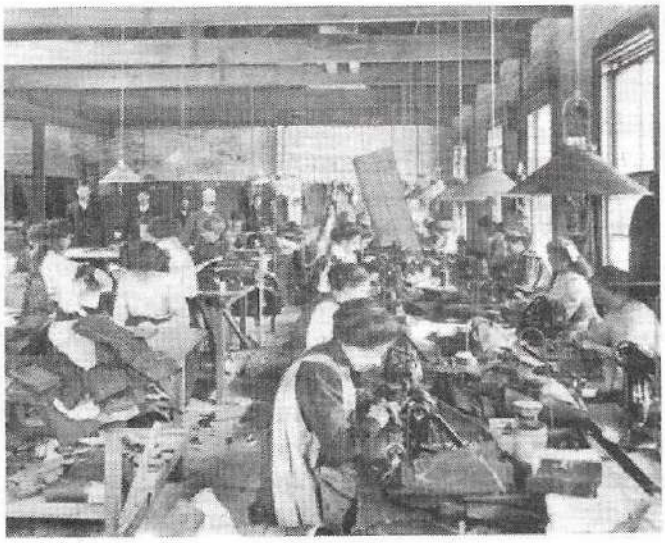

Gördüğüm kadarıyla sınıf çözümlemesine dair görünüşte küçük olan anlaşmazlıkların (örn. öğretmenlerin orta sınıf ya da işçi sınıfından oldukları sorunu), epeyce bir tartışmadan sonra dünyanın nasıl bir yer olduğunda dair çok temel anlaşmazlıklara dayanmakta olduğu anlaşılır. Daha da özelde, gerçeğin doğasına ilişkin anlaşmazlıklara dayanmaktadır bunlar. Bu yüzden çok temel bir düzeyden başlamak zorunludur. Benim dünya görüşüm materyalisttir. Ama materyalizm, idealizm tartışmasına girerek zaman kaybetmek istemiyorum. Bu zıt dünya görüşleri birbirlerinden öylesine ayrıdırlar ki, üzerinden tartışılabilecek ortak bir zemin yoktur. Benim görüşüme göre dünya düşünceler tarafından değil, maddi güçler tarafından şekillendirilir ve yeniden şekillendirilir. Örneğin bu metni okuduktan sonra düşünceleriniz değişebilir veya değişmeyebilir. Eğer bir değişme gerçekleşse bile bu değişim, eylemleriniz ve davranışlarınız da değişmediği sürece tamamen anlamsız olacaktır. Düşünceler bir makaleyi okuyarak değişmez, böyle bir değişim daha geniş bir deneyim bağlamında gerçekleşir. Eğer böyle olmasaydı aynı şeyi okuyan herkes aynı şekilde düşünmeye başlardı ki bunun gerçek dışı olduğunu çok iyi biliyoruz.

Eğer Tanrı Öldüyse, Gerçek Nerede?

Ortaçağ avrupası ve bugünün kimi teokrasileri gibi bazı toplumlarda gerçek toplumun dışından bir yerden kaynağını alır. Bazı önemli tartışmalarda tartışma bir değişmez resmi doğru üzerinden yapılır ve karara vardırılır. Ortaçağ avrupasında bu değişmez doğru İncil'di. "Değişmez doğru"nun hangi özel yorumunun kabul göreceği toplumdaki en güçlü grupların çıkarları tarafından belirlenirdi, ancak önemli anlaşmazlıkların etrafında döndüğü kimi referans noktaları bulunmaktaydı. Ortaçağ'daki devrimci sınıf mücadeleleri öyle görünüyorki karşı sınıf güçleriyle olan bir dini anlaşmazlıkla da örtüşmekteydi. (Örn. Muenster komünü Anabaptistler tarafından yaratılmıştı, Taboritler aynı zamanda kiliseye karşı mücadele eden protestanlardı ve İngiltere içsavaşındaki çeşitli güçlerin kendi dini sektleri vardı.)

Bu durum burjuva devrimi tarafından darmadağın edildi. Tanrı toplumun merkezinden uzaklaştırıldı ve ardında sürekli gelişmekte olan bilim tarafından doldurulamayan bir boşluk bıraktı. Genel olarak kabul gören bir 'doğru'nun bulunmadığı koşullarda birbiriyle çelişen yeni doğrular toplumun çelişkili bölümleri tarafından geliştirildi. Bu durumun en açık olduğu yer sınıf teorisi alanıdır.

Sınıf teorisinin günümüzde geçerli olan kapitalist bir versiyonu sosyolojiye dayanır. Bu yöntemle toplum mesleğe, eğitime ve ücrete göre kategorilendirilir. Bir varyasyonda örneğin kalifiye işçiler C2 olarak kategorilendirilirler. Bu sınıf çözümlemesi özellikle reklam endüstrisinde kullanılır. Satışları arttırmak için reklamlar belli toplumsal grupları hedef alır. Bu tip bir çözümleme politik partiler tarafından da kampanyalarının verimini arttırmak için kullanılır. İngiltere'de C2ler politik uzmanlar tarafından kazanılması gereken hayati bir bölge olarak görülürler. Skalanın altındaki kimseler İşçi partisine, üzerindekiler Muhafazakâr partiye oy vermeye eğilimlidirler. Kalifiye işçiler kampanyalar ve politikalar sayesinde tercih değiştirebilir bir grup olarak ele alınır. Muhafazakârların pek çok politikası bu grubu hedef alır. Sosyolojik sınıf çözümlemesini kullanmaları onların başarılarında önemli bir paya sahiptir. Bu teori bu yüzden doğrudur, yani gerçek dünya ile çakışmaktadır. Ama yalnızca kapitalist güçler için doğrudur. Onların dünya görüşleriyle örtüşmektedir, bize karşı olan stratejilerini planlamada onlar için çok kullanışlıdır. Doğru bir teoridir, ama sadece kapitalist sınıfın kendi iktidarını koruması için doğrudur. Bizim sınıf çözümlemesine olan ihtiyacımız tamamen başka bir sebeptendir. Biz bu toplumu onu yıkmak için anlamak istiyoruz. Bu yüzden bizim teorimiz toplumun ayırt edilebilen tabakalarının bilimsel kategorizasyonuna değil, farklı grupların birbirleriyle, kapitalizmle ve kapitalizme karşı mücadele ile olan aktif ilişkilerine dayanmalıdır.

Tüm uygar toplumlar sınıflı toplumlar olagelmiştir. Bu toplumlardan her biri uygarlığını, kültürünü, teknolojisini bir çoğunluğun bir azınlık tarafından ezilmesi üzerinde kurmuştur.

Tarihte Sınıf

Tüm uygar toplumlar sınıflı toplumlar olagelmiştir. Bu toplumlardan her biri uygarlığını, kültürünü, teknolojisini bir çoğunluğun bir azınlık tarafından ezilmesi üzerinde kurmuştur. İlk uygarlıklar açık bir sınıf gücüne dayanmaktaydılar. Temel üretici sınıf özgür topluluklardan ya da rakip uygarlaşmış toplumlardan kaçırılmış insanlar olan kölelerdi. Zaman içerisinde efendi köle ilişkisi her iki taraf tarafından da normal olarak karşılanmaya başladı ve köleler kendi köleliklerinin yeniden üretilmesine katıldılar, bu yeniden üretime yardımcı oldular.

Daha yakın zamanlarda köle sınıfının yerini köylüler aldı. Köylüler kendi köy topluluklarında yaşadılar. Ama bunlar bu topluluklar uygarlıktan önce (ya da onun dışında) varolan özgür topluluklar değillerdi. Bu topluluklar lord, kilise ve nihayetinde devlet tarafından yönetilirlerdi. Bu güçler topluluğun dışındandı ama onun içinde önemli rol oynadılar. Lord topluluğun koruyucusuydu (örgütlü suçtan başka bir şey olmayan bir savunma sağlıyordu), köylüler onun toprağında haftanın bir günü bu korumanın karşılığı olarak çalışırdı. Bu ilişki de kabul edilir hale geldi ve hem lord hem de köylüler karşılıklı bir haklar ve sorumluluklar düzenini benimsedi.

Önceki tarihsel toplumlar bu günkünden çok farklı sınıf ilişkilerine sahipti. Ama bugünkü ilişkiler de farkına varılabilir nitelikte. İşçilere sık sık ücretli köleler denir, işçiler alınıp satılamasalar ve hukuki olarak özgür de olsalar bu nitelemenin bir gerçekliği var. Günümüzün sınıfsal tahakkümünün atalarımızınkiler ile nasıl bir ilişkisi var? Tüm

sınıfsal tahakküm sistemlerinde ortak olan şey ne?

Bariz olmasına rağmen genel olarak yok sayılan cevap toplumsal iktidarın varlığıdır. Tüm sınıflı toplumlarda alt sınıfın üyelerinin kendi iktidarları (güçleri) şu veya bu şekilde kendilerinden alınmış, kendilerine yabancılaşmıştır. Bu alınan iktidar (güç) egemen sınıf ve onun görevlileri tarafından kullanılır. Antik toplumlarda kölenin iktidarı kendisinden tamamıyla alınmıştır, öyle ki köle bir nesne, alınıp satılan basit bir meta, tekmelenecek bir köpekten ibarettir. Öte yandan köylünün katı sınırlar içerisinde belli bir özerkliğe sahip olmasına müsaade edilmiştir. Bugün çoğunluğun yabancılaşmış olduğu kendi iktidarı özellikle sermayenin görevlileri ve devletin aracıları tarafından kullanılır. Yabancılaştırılmış bu toplumsal iktidarın kullanımı bu iktidarın üzerine uygulandığı yığınlarla aktif bir ilişkidir.

Direnişteki SEKA işçileri

"Marksizm"

Yaşadığımız toplum kapitalist bir toplum ve en belirgin özellikleri ücretli emek, merkezi bir devlet, meta üretimi, sermayenin birikimi. Peki, sınıfın hala toplumdaki iktidar tarafından belirlendiğini söyleyebilir miyiz? Benimsediğim ilk tutarlı sınıf çözümlemesi 4. Enternasyonel'in İngiltere seksiyonu olan Devrimci İşçi Partisi tarafından öne sürülen Troçkist bir versiyondu. Önerdikleri sınıf kuramına göre sınıf pozisyonunu, kişinin sermaye sahip olup olmamasına göre belirlenirdi. Büyük miktarda sermayeye sahip olanlar burjuvazi, az miktarda sahip olanlar küçük burjuvazi, geri kalan da işçi sınıf olarak kabul ediliyordu. Bu teori açıktır ki pek çok açıdan işlevseldir (ki pek çok Marksist grup tarafından da benimsenmekte). Kapitalist toplumda sermayenin mülkiyeti kesinlikle çok belirleyicidir. Ama kuramın ciddi çatlakları da mevcut. En büyük sorun DİP'in Sovyetler Birliği çözümlemesinde açığa çıkmakta. SSCB kapitalizmin ücretli emek, meta üretimi gibi tüm tipik toplumsal ilişkilerini barındırmaktaydı. Ancak sermayeye sahip bir sınıf içermemekteydi. DİP'in tutumu bu yüzden SSCB'nin kapitalist bir sınıfa sahip olmadığı ve bir tür işçi devleti olduğu yönündeydi. Bu tutumun yanlışlığı DİP'in teoriyi yanlış kullanmasından değil teorinin kendisinden kaynaklanıyordu. Bireylerin sınıfsal konumlarını belirleyen tek şeyin onların sermayeye sahip olup olmamaları olduğunu iddia eden bir sınıf çözümlemesi kullanışsız olmaktan da beterdir. Bu çözümleme, her anlamda kapitalist olan bir takım ülkeleri desteklemeye kuramsal dayanak sağlar. Tüm modern toplumlardaki gerçek çatlakları tespit etmekte başarısızdır.

Sermayenin mülkiyeti sınıfın önemli bir belirleyicisi, eğer büyük bir miktarda sermayeye sahipsen kapitalistsindir. Ama bu saptamayı tersine çevirmek yanlış olur. Sermayeye sahip olmamak seni proleter yapmaz. Sovyetler birliği sınıflı bir toplum ve kapitalist bir devletti. Sınıf çelişkisi mülkiyetin mülksüzlüğe karşı olan çelişkisi değil, toplumsal iktidara sahip olmak ile olmamak arasındaki bir çelişkidir. SSCB'nin egemen sınıfı, kapitalist sınıfı ekonomiyi,devleti ve ideolojik aygıtları yöneten üst düzey yöneticilerdi. Sermaye ile emek arasındaki aracı sınıf özellikle, görevleri işyerlerini günlük olarak yönetmek olan alt düzey yöneticilerdi. [1] SSCB'deki sınıf iktidarının biçimlerinin bu şekildeki kavranışı bizi karma olarak nitelendirilen ekonomilerin (İngiliz ekonomisi gibi) incelenmesine getirir. İngiltere'de de kimi endüstrilerde devlet mülkiyeti bulunmaktadır. Elbette ki geleneksel burjuvazi bu işletmelerden (planlama avantajları ya da sübvansiyonlar yoluyla) faydalanmaktadır ancak bu işletmelerin kapitalist olmalarının sebebi onların burjuvazinin çıkarlarının aracılığını yapmaları değildir. Devlet işletmeleri asla sosyalist olarak (kapitalist olmayan anlamında) nitelendirilemezler. Bu ulusal işletmeler artı değer üretmek ve biriktirmek için ücretli emeği kullanırlar, ki bu kapitalist üretim ilişkilerinin özüdür. Bu işletmeleri yöneten bireylerin kendileri kapitalist sınıfın bir parçasıdır. Son olarak özel işletmelere bakalım. Kapitalist bir işletmenin tipik betimlemesi bir kapitalistin sahip olduğu ve doğrudan kendisi tarafından yönetilen bir fabrikadır. Bu hoş

resim yüzyıl evvel gerçekliğini yitirmiştir (ondan öncesi için ne kadar geçerli olduğu da ayrı konu). Özel işletmeler bugün tipik olarak sermaye tarafından bireylerin ve kurumların sahip oldukları hisseler üzerinden kolektif olarak mülk edinilmişlerdir. Burjuvanın kendisi tarafından değil de üst düzey yöneticiler tarafından idare edilirler. Hem açık pazar ekonomilerinde, hem de devlet tarafından kontrol edilen toplumlarda üst düzey yöneticiler kapitalist sınıfa, alt düzey yöneticiler de orta sınıfa dahildir. Açık pazarlı toplumlarda (devlet tarafından kontrol edilen toplumlardan farklı olarak) bu tabakalanmaya özel kapitalistler ve küçük burjuvazi de eklenir. Burjuvazinin, yani sermayenin sahiplerinin egemen sınıf olmalarının sebebi onların zengin, bizim de fakir olmamız değil. Burjuvalar egemen sınıftır çünkü sermayenin mülkiyeti onlara üretici güçler (ki buna değişken sermaye, yani çalışanlar da dahildir) üzerinde kullandıkları belli haklar, yetenekler, güçler verir. Sermayenin mülkiyeti, sınıf iktidarının kapitalizmin belirli varyasyonlarında ortaya çıkan bir türüdür. Kendi karakteristiklerine sahip olmakla beraber, diğer tahakküm biçimleriyle de bazı devamlılıkları barındırır, nasıl ki proleterlerin koşulları da tahakküm altında olma durumunun tarihsel biçimleriyle benzerlikler (ve farklılıklar) taşıyorsa.

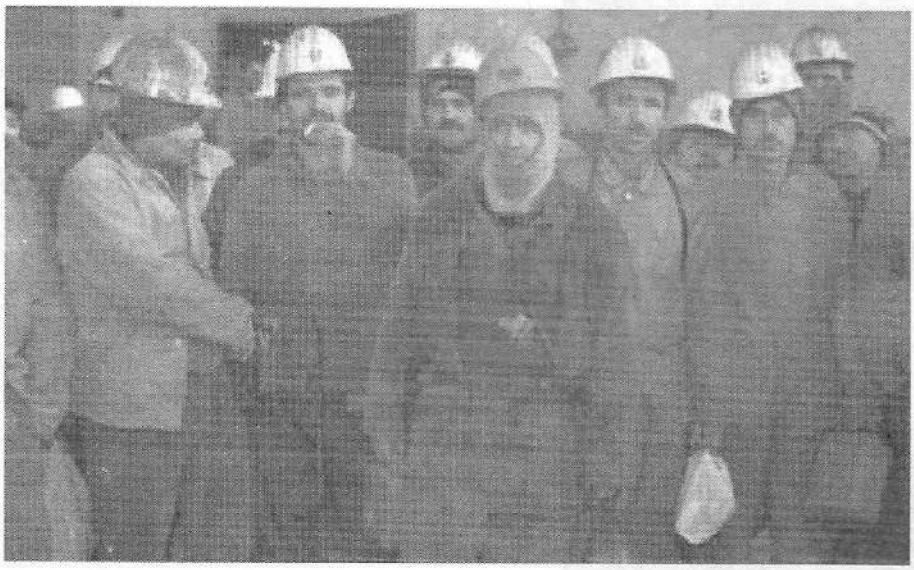

Ücretler

Yanlış sınıf teorilerinden birkaçını daha sayacağım. Kimi zaman sınıfın kişinin alığı ücret tarafından belirlendiği iddia edilir. Şu içinde bulunduğumuz an zenginle fakir arasında bir sınıf farkı var, ama bunun sebebi ücret farkları değil. Ücret farklılıklarına dayalı bir sınıf çözümlemesi sonsuz sınıf olduğu sonucuna varacaktır. Aynı zamanda farklı bölgelerdeki ücret farklılıkları da sorun yaratacaktır, bu ya bölgesel sınıf farklılıkları olduğu ya da sınıf çözümlemesinde bölgesel varyasyonların bulunduğu sonucuna götürür bizi. Bu elbette ki saçmadır. Dahası böyle bir teori ücret farklılıklarının neyden kaynaklandığını göremez. Bir yönüyle ücretler süregiden sınıf savaşı tarafından belirlenir, yüksek ücretler işçilerin verdikleri başarılı mücadeleyi yansıtır. Ama bu hikayenin bir yönü, çünkü ücretler kapitalist sistemin bağlamında belirlenir. Ücretlerin yansıttığı şey kısmen farklı emek güçlerinin farklı değişim değerleridir; bazı kişiler daha fazla ücret alır çünkü onların emek güçlerinin yeniden üretimi daha pahalıdır. Daha genel olarak ücretler emek piyasasındaki dalgalanmalara göre belirlenir ve farklı tipteki emeklerin arz ve talebini yansıtır. En önemlisi ücret faklılıkları sermaye tarafından kasıtlı olarak proleteryayı bölmek için yaratılır. Sınıf kendine dönük olan kıskançlık ve elitizm tarafından bölünür. Ücret farklılıklarına dayanan bir sınıf çözümlemesine güvenmek, kapitalizm tarafından kendisinin ayakta kalması için yarattığı yapay ayrımları gerçek kabul etmek ve bununla da kalmayıp bu ayrımları kasıtlı olarak vurgulamaktır. Böyle bir teori kapitalizmin kendisinden beklediği görevi yerine getirir ve bizim faydamıza değil zararımızadır.

Komünist Analiz

Buraya kadar eleştirmiş olduğum sınıf analizleri özsel ya da mutlak olarak karşıdevrimcidir. Az ya da çok bilinçli olarak kapitalizmi savunmak için kullanılırlar (elbette ki her kullanılışlarında bu geçerli değildir). Bunlar ayrıca bence yanlış olan devrimci akımlar tarafından üretilmiş olan sınıf analizleridir. Jean Barrot'un "Komünist Hareketin Güneş Tutulması ve Yeniden Doğuşu" adlı kitapta yer alan "Kapitalizm ve Komünizm" isimli metni muhtemelen komünist teoriye en iyi giriştir. Özellikle de teorinin sınırlılıklarının ve normalde teorik etkinlik olarak adlandırılan 'etkinliğin' sefaletinin farkında olduğu için. Proletaryanın ne olduğuna dair tanımlaması Marks'ın teorisinin mükemmel bir modernleştirilmesi ve genelleştirilmesidir. Bu yazıda katılmadığım bir nokta onun proletaryayı "hiç sermaye hissesi (ya da birikmiş parası/tasarrufu) olmayanlar" olarak tanımlamasıdır. Barrot bu ibareyi Sol Komünist Bordiga'ya atfeder, ancak kendisinin

amacının "genel tanıma" ulaşmak olduğunu söyler. Bu tanımlamanın Barrot'un teorisindeki işlevi proletaryanın mücadelesini öncelikle ekonomik tahakküme karşı yapılan bir mücadele olarak göstermektir. Sınıf mücadelesi böylelikle sermayenin yarattığı hasarın bir fonksiyonu haline gelir. Bu süreç açıktır ki sınıf kompozisyonu ve sınıf mücadelesinin temel bir kaynağıdır ancak proletaryayı tanımlamaktan oldukça uzaktır.

Çoğu işçi kolektif bir biçimde ürettikleri ürünü görmez bile. Ürünün üretimine doğrudan dahil oldukları alanda, iş bölümü o kadar keskindir ki, üretim sürecine bireyselliklerini katabilecekleri hiçbir olanak yoktur.

Eğer bu tanımı kabul edersek, gelişmiş ülkelerde proletaryanın artık var olmaktan çıktığını öne süren (özellikle 60lı ve 70li yıllarda) sosyologların argümanlarını da kabul etmemiz gerekir. Ayrıca liberallerin ve Troçkistlerin devrimin üçüncü dünyadan başlayacağını öne süren argümanlarını kabul etmemiz gerekir. Troçkistlerin bunu savunmalarının sebebi batı işçilerinin bir işçi aristokrasisi haline geldiklerini ve gerçek proletaryanın fakirleşmiş deniz aşırı ülkelerin işçileri olduğunu düşünmeleri. Liberallerin sebebi ise batının onlar için (kimi kusurları olsa da) bir cennet olması ve üçüncü dünya ülkelerinin bu yaşam koşullarına ulaşabilmek için demokratik devrime ihtiyaç duymalarıdır. Barrot yabancılamayı proletaryayı meydana getiren temel bir unsur olarak görüyor fakat ekonominin belirleyiciliğine çok fazla bel bağlıyor. Barrot'un önerdiği gibi "hegel'in hukuk felsefesinin eleştirisi'nin önsözüne" gidecek olursak göreceğimiz şu olacaktır: "proletarya ... toplumun keskin biçimde parçalanmasıyla zeminlerini yitiren insan kitlelerinden, özellikle de orta sınıfın saflarından oluşur." Proletaryanın ortasınıf kaynağına dair bu tespit "Ekonomik ve Felsefi Elyazmaları"ndaki işçilerin emeklerinin ürünlerine yabancılaşmalarına dair açıklamalarla yakından ilişkilidir. "İnsan kendisini yalnızca zihinsel olarak bilincinde yeniden üretmez, aktif ve maddi olarak yeniden üretir ve bu yüzden kendisini bizzat kendisinin yaratmış olduğu bir dünyada hayal eder. İnsandan kendisinin üretmiş olduğu nesneyi koparıp alarak, yabancılaşmış emek ondan türsel varoluşunu koparıp alır..." [147, 1844 elyazmaları, 1993, sol yayınları]. İşçilerin kendilerini ürettikleri ürünün yaratılışında yarattıklarına dair bu fikir modern sanayi için neredeyse anlaşılmaz niteliktedir. Çoğu işçi kolektif bir biçimde ürettikleri ürünü görmez bile. Ürünün üretimine doğrudan dahil oldukları alanda, iş bölümü o kadar keskindir ki, üretim sürecine bireyselliklerini katabilecekleri hiçbir olanak yoktur. Marks'ın çağında bu durum farklıydı. O zamanlarda küçük burjuva üreticiler tek bir kapitaliste bağımlı proleterler olarak üretim yapmaları için imalathanelerde bir araya getiriliyorlardı. Ya da küçük burjuva ya da imalat işçileri yeni bir toplumsal kurum olan fabrikada bir araya getiriliyorlardı. Orta sınıf toplumunun çözülüşü ve parçalanışının bir sonucu olan bu yeni proleterler emeklerinin ürünlerinin yabancılaşmasını gerçekten de doğrudan hissedebilecek durumdalardı, çünkü önceden olsaydı kendilerinin sahip olacağı emeklerinin ürünlerine artık kapitalist el koyuyordu. Burada Marks'ın teorisinde yabancılaşmanın fakirleşmeye oranla çok daha fazla vurgulanan önemini ve yukarıdaki pasajda anlatılan yabancılaşmanın eski biçimini görebiliriz. Yabancılaşma halen proletarya için temel bir önkoşuldur, ama bugün çok daha ince biçimler almıştır. Bugün işçiler ürünlerinden öylesine yabancılaşmışlardır ki, onu kendi ürünleri olarak görmeleri pek nadirdir. Kendini ürettiğin ürün yoluyla yaratma sürecinin kendisi neredeyse yabancı bir kavramdır, başka bir dünyaya aittir.

Genel olarak konuşmak gerekirse Marks'ın sınıf teorisinin kendi zamanı için doğru olduğundan söz edebiliriz. Ancak sınıf teorisindeki en büyük yanlışlığını da işaret etmeliyiz. Devlet ve Anarşi'de Bakunin şöyle yazar: "eski işçiler . . . yönetici ve temsilci oldukları anda işçi olmaktan çıkarlar . . . ve tüm sıradan işçiler dünyasına devlet gibi yüksekten hor görerek bakarlar. Bu andan itibaren sıradan insanları değil, sadece onları yönetme iddialarını temsil ederler."

Marks buna şöyle cevap verir: "işçiler yönetici ya da temsilci olduklarında işçi olmaktan çıkmazlar, nasıl ki bir fabrika sahibi belediye meclisi üyesi olunca bir kapitalist olmaktan çıkmıyorsa". Marks burada meseleyi feci bir şekilde kaçırır. Proleterler yabancılaşmaları ile tanımlanırlar, nasıl ki burjuvalar sermayeye sahip olmalarıyla tanımlanıyorlarsa. Fabrika sahipleri normalde sahip olduklarından daha bile fazla yabancılaşmış toplumsal iktidarı (gücü) ele geçirerek (yani fabrika sahipliğinin yanında bir de meclis üyesi olarak) proleterleşmezler. Ama proleterler meclis üyesi olduklarında proleter olmaktan çıkarlar, çünkü bir yöneticinin ya da vekilin tanımları gereği sahip

oldukları iktidarı ele geçirmiş olurlar. Marks yabancılaşmadan ya da politik ekonomiden bahsettiğinde oldukça yararlıdır, ancak politika alanında (ve politik etkinliklerinde) neredeyse burjuva anlayışına sahiptir.

Sınıf Teorisi ve Kullanımı

Şimdiye kadar, toplum içindeki farklı grupların sınıfsal konumlarının belirlenişi, sahip oldukları ve kullanabilecekleri toplumsal güç miktarının çözümlenmesi yoluyla tanımlanmıştır. Fakat bu tanımlamanın ne anlama geldiği, bize nasıl yardımcı olabileceği söylenmemiştir. Sınıf çözümlemesi, farklı toplumsal grupların gerek günbegün sermayenin işleyişindeki, gerekse buna karşı devam eden mücadeledeki maddi çıkarlarının tanımlanması konusunda faydalıdır. Proleteryanın birçok kez devrimci sınıf olarak tanımlanmasının temel nedeni, kapitalizmin sürdürülmesinde doğrudan veya uzun vadede kesinlikle bir çıkarının olmamasıdır. Hem üretim araçlarına sahip olanları hem de yüksek mevkilerdeki yöneticileri kapsayan kapitalist sınıf, mevcut toplumdan doğrudan çıkar sağlayan sınıftır ve bu düzenin devamı için her ne gerekiyorsa onu yapmaya, onu örgütlemeye hazırdır. Orta sınıf yani küçük burjuvalar, köylüler ve yeni orta sınıf bu toplumsal düzenin artıklarıdır.

Orta sınıf hem sömüren hem de sömürülendir veya ikisi de olmayabilir; ufak bir ayrıcalıkları olmakla beraber gerçek bir güvenceleri yoktur. Proleterleşme, orta sınıfın yakın zamanda gerçekleşmesinden korktuğu sürekli bir tehdittir ve her zaman bunu engellemek için mücadele eder. Bu mücadele, proleteryaya karşı orta sınıf konumunu koruma mücadelesi olduğu zamanlarda gericidir. Fakat sermayenin tecavüzüne karşı bir mücadeleyse devrimci potansiyeli olabilir ve proleterya ile birleşik mücadeleye yönelebilir. Orta sınıf genelde mücadelesi ile değil, sadece toplumdaki konumuyla tanımlanır. Çünkü bu sınıfın sermaye ile ortak veya sermayeye karşı net bir sınıfsal çıkarı yoktur, bu nedenle asla sınıf olarak mücadele etmez.

Proleterya her şeyden önce mülksüzlüğü (mülksüzleştirilmişliği) ile tanımlanır. O bu topluma yabancılaşmış ve onunla hiç bir zaman bütünleşemeyecek bir 'olumsuzluk' olarak var olur. Bu radikal bağlar radikal mücadeleye yol açar. Proleter mücadeleler (potansiyel olarak) her zaman anti-kapitalisttir çünkü proleterya kapitalizm içinde bir kurtuluş bulamaz. Bu sebeple, mücadelesi kapitalizme karşı topyekûn bir mücadele olmaya meğillidir. Bu eğilim nadiren ön plana çıkar. Proleterya çoğu zaman, esas olarak kapitalizmin tanımladığı bir sınıf olarak var olur. Ancak mücadele içinden geçerek, kendisini bilinçli olarak kapitalizme karşı gelen bir topluluk olarak şekillendirebilir. Sınıfın var oluşunun maddi koşulları; radikal, yani devrimci sınıf bilincini önceler.

Kapitalist sınıf dünya nüfusu içinde sadece ufak bir azınlıktır. Kapitalizm rekabeti ve dolayısıyla rakip sermayeler arasında mücadeleyi gerektirir. Bu nedenle kapitalist sınıf hiçbir zaman tamamen birlik olamaz. Ancak, kapitalistler sadece kendi aralarında değil, diğer sınıfların tümüyle de mücadele etmek durumundadır. Yönetici sınıf birçok yönden daimi saldırı altındadır. Bunun sonucu olarak kapitalist sınıfın, yüksek yoğunluklu bir sınıf bilincine sahip hale gelmiştir. Güçlü bir antikapitalist mücadele ortaya çıktığında, rakip sermayeler geçici olarak savaş baltalarını gömerler ve proleteryaya karşı birlik olurlar. Klişeleşmiş burjuva tipi; büyük bir puro tüttüren, şişman, şapkalı ve hantal bir tiptir. Fakat şunun çok iyi farkında olmalıyız ki; yönetici sınıf küçük, hızlı ve zalimdir.

O halde bizim düşmanlarımız kimdir; sadece kapitalist sınıf mı yoksa hem onlar hem de orta sınıf mı? İş bu hale geldiğinde cevabımız; "ikisi de değil" olacaktır. Bizi gerçekten yok edenler ne zenginler ne de onların memurlarıdır, bizi yok eden şey kapitalizmin toplumsal ilişkileridir. Kurtulmamız gereken

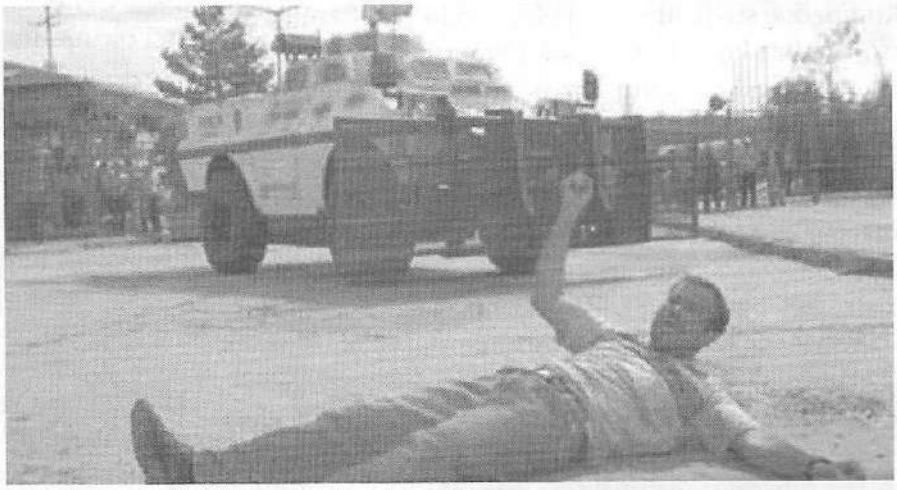

Seydişehir işçilerinin direnişinden bir görüntü

şeyler sermaye birikimi, ücretli emek, toplumsal tecrit, devlet, sınırlar ve daha nicesidir. Kapitalist sınıf kadar, orta sınıf ve hatta emekçi sınıf dahi bu ilişkilenme biçimlerini savunarak kendi kurtuluşumuza ve bir bütün olarak insanlığın kurtuluşuna karşı davranmış olurlar. Sınıf çözümlemesindeki ana nokta, kimlerin bu ilişkileri savunmaya, kimlerinse onlara saldırmaya meyilli olduğunu anlayabilmemizdir.

> Bizi gerçekten yok edenler ne zenginler ne de onların memurlarıdır, bizi yok eden şey kapitalizmin toplumsal ilişkileridir.

Bir keresinde Auschwitz' i tekrar inşa edip, bu ülkedeki en zengin %2'lik nüfusu da burada imha etmemiz gerektiğini söyleyen biriyle konuşmuştum. Bu tip bir aşırıcılıkta bir çeşit çekicilik var. Fakat ortada birkaç sorun vardı. Bunlardan biri bu adamın kendisini Anglo-Saxon (İngiliz asıllı) olarak tanımlayan Güney Afrikalı bir faşist olmasıydı. Birleşik Krallıkta zamanında Güney Afrika'dakinden daha fazla ırk ayrımcılığı olduğunu ve yönetici sınıfın tamamının Norman kökenli olduğunu iddia etti. Zenginleri silip yok etme isteği Nazilerin (Yahudi) finans sermayecileri imha etme isteğine benzer bir istekti. İkinci problem ise kendi çözümünün endüstriyel ve dolayısıyla kapitalist bir çözüm olmasıydı. Kurtuluşumuz için hapishaneleri, toplama kamplarını hatta kurşuna dizme timlerini bile kullanmamamızın gerekir. Bunun nedeni mutlak bir yaşam hakkına saygı duyan liberaller olmamız değil (öyle değiliz). Bunun nedeni bunların suçlular için olduğu kadar gardiyanlar için de canavarlaştırıcı kurumlar olması. Başkaldırıdaki şiddet özgürleştirici olabilir ama asla kurumsal olamaz. Amaçlarımıza ulaşmak için yeteri kadar şiddet kullanacağız; mücadelemizden yeni bir toplum yaratmalıyız, ümit ediyoruz ki olabildiğine insan bu insan topluluğu ile olabildiğine hızlı bir şekilde bütünleşecektir. Devrim geliştikçe, daha fazla insan ona katılacaktır. Bizler, mücadelemizi gerçekten paylaşan herkesle, normal şartlar altında oynadıkları roller ne olursa olsun birlik olmayı hedefliyoruz. Sitüasyonist Ratgeb/Vaneigem bunu çok başarılı bir şekilde vurgulamış: "yakın bir gelecekte, gördüğümüz yerde etkisiz hale getirmemize artık gerek kalmayacak olan polislere, insan gibi davranabileceğimizi düşünmek size de mutluluk vermiyor mu?"

Gerçekliğe Dönersek

Bu makale bir çözümleme aracı, bir teori sundu. Ama bunu çok soyut bir şekilde gerçekleştirdi. Bu düşünceler nereden geldi, bir kitaptan, tartışmadan veya rüyadan mı? Bu fikirler tamamen şekillenmiş bir halde ortaya çıkmadılar; diğer devrimcilerle konuştuklarım ve okuduğum farklı kitaplardan çıkardıklarım kadar, bu toplum içinde yaşadığım deneyimler ve ona karşı mücadelemden elde ettiğim kendi deneyimlerimi birleştirdim. Bu belki de on beş yıl önce başlayan ve hala devam eden bir süreç (ancak aşağı yukarı son sekiz yıldır sınıf hakkındaki görüşlerimde değişime uğrayan kısımlar ayrıntılar oldu). Size bazı deneyimlerimi aktaracağım, böylece nereden geldiğimi biraz daha anlayabileceğinizi ve tartışmamızı somutlaştıracağımızı umuyorum.

"Ama Hocam!"

Herhangi bir kolektif sınıf mücadelesi içinde ilk kez bulunuşum on bir yaşımdayken oldu. O zamanlar yaşadığım bölgedeki çok amaçlı bir okula gidiyordum. Çocukların çoğunluğu emekçi veya alt orta sınıftandı. (Tabi ki hemen hiç birinin herhangi bir toplumsal gücü yoktu, ama insanların "geçici olarak" sermaye birikim döngüsü dışında oldukları dönemlerde, sınıfsal arka planlarına bakmak muhtemelen akılcı tek yoldur.) O sene derslerin kesintiye uğraması ile sonuçlanan birtakım öğretmen grevleri olmuştu. Hatta bir kaç sefer eve erken yollandık ki bu muhteşemdi. Bazı mizah yeteneği iyi olan arkadaşlarımızın öğretmenleri "desteklemek" adına tüm grevlere katılmamız gerektiği gibi bir fikri vardı. Yaptığımız şey tenis kortlarının orada buluşup derslere girmemek oldu. Öğretmenlerin kendi davalarına destek için yapılan bu kitlesel "desteğe" tepkileri neydi? Bizimle bir birliktelik kurma konusunda hiçbir girişimleri olmadı. Tek tepkileri bizi her zamanki edilgenliğimize geri döndürmeye çalışmak oldu. Gözümün önünden hiç gitmeyen bir görüntü var; öğretmenlerden biri, bir solcu, beşinci sınıftakilerden biriyle greve katılmasını önlemek için kavga ediyordu. Bütün öğretmenler ve bütün öğrenciler gerçek durumun farkına varmışlardı; öğrenciler ve kadro (oradaki memurlar) arasında bir birlik değil, sadece bir sınıf çatışması olabilirdi. Öğretmenlerin, meslekleri icabı öğrencileri denetleme ve disipline etme gibi bir görevleri vardır. Aynı zamanda kapitalist propagandayı da yayarlardı. Görevleri, okul çocuklarını kapitalist düzene katmaktı, haftanın beş günü emirlere uymak; çocuklara okumayı öğretmek gibi daha az veya daha fazla faydalı şeyleri bile

kapitalizmin eğitimli iş gücüne ihtiyacı olduğu için yapıyorlardı. Öğretmenler, en azından zorunlu eğitimde çalışanlar, orta sınıfın bir parçasıdır; bunun nedeni sahip oldukları ve kullandıkları doğrudan erk ve egemen sınıf ideolojisini daimi kılmada -başrol olmasa da- oynadıkları roldür. Tabi ki öğretmenler topluca sınıf mücadelesi verirler. Bu mücadele kendilerinin "orta sınıf statülerinin" korunmasına yönelik değil de örneğin bir ücret artışı içinse, bir bakıma "proleter" bir içeriğe bile sahip olabilir. Fakat kapitalist topluma karşı yapılan mücadeleler, kapitalizmin yıkım tohumlarını taşıyan mücadeleler genişleyen, daha fazla ve daha fazla insanı birleştirmeye meyilli olan mücadelelerdir. Öğretmenler, kendi toplumsal konumları itibariyle proleteryanın geniş bir bölümünün (okul çocukları) dışında kalırlar ve kendi toplumsal konumları dışına çıkmak bundan çok daha fazlasını gerektirir. Bu, kendi resmi rollerine daha güçlü bir şekilde karşı çıkan bazı bireylerin olamayacağı anlamına gelmez, örneğin ben kesinlikle çatışmalara katılan birkaç öğretmenle tanıştım. Fakat sınıf çözümlemesi belirli bir sınıfsal konumdaki her bireyin davranışlarını değil, sadece bu grubun bir bütün olarak genel özelliklerini öngörmek içindir. Zorunlu eğitim sektöründe çalışmayan, egemen ideolojinin yeniden üretimine dahil olmayan, muhtemelen proleter olan ya da en azından bu konuma çok daha yakın belirli öğretmen kesimleri olduğunu da eklemeliyim. Özellikle devlet yüksek okullarında çalışan ve işyeri eğitimi verenleri kastediyorum. Bunun sebebi muhtemelen tanıdığım birkaç kişi için istisna yaratmak değil, bunu söylememin sebebi bu insanların onları orta sınıf yapabilecek (sermaye, iktidar, önemli bir işlev gibi) kriterlerden yoksun olmaları. Nasıl ki öğretmenler bu şekilde bir homojenlikten ve aynılıktan yoksunsa, hemen her sosyolojik gruplaşma için de bu geçerlidir. Bir kez daha söylemek gerekirse, sosyoloji, yani toplumdaki belirli grupların tanımlanması ve sınıflandırılması, devrimci sınıf çözümlemesi için kullanışlı değildir.

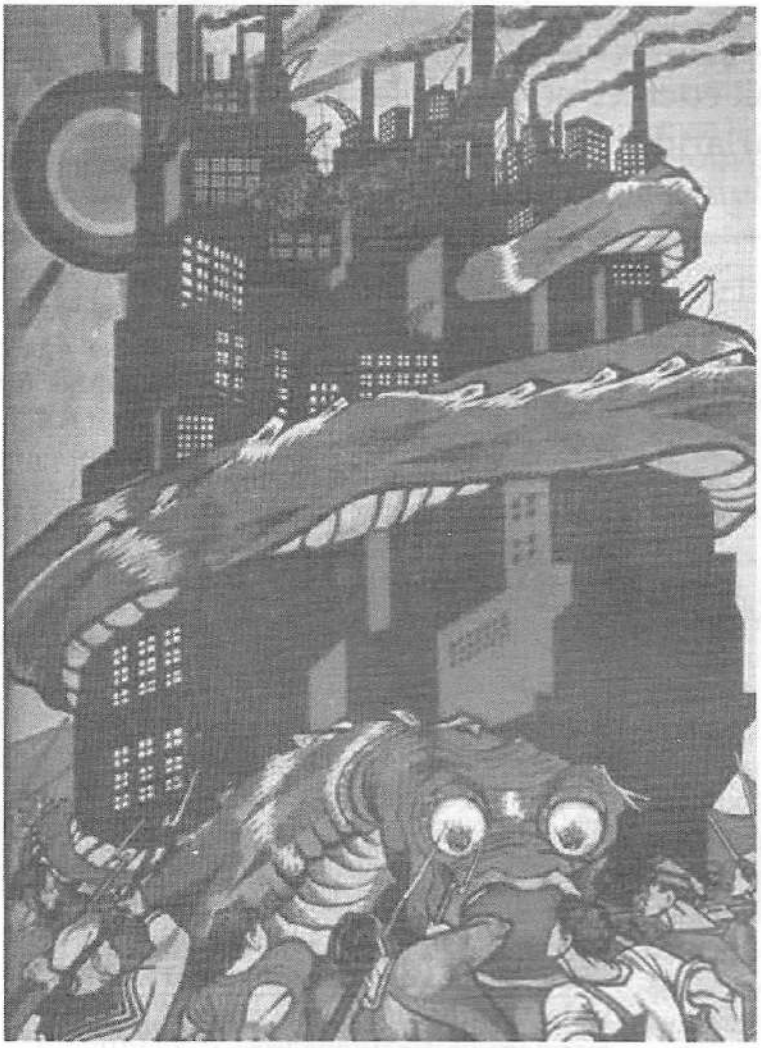

Bu Yasal!

Bugüne kadar sadece sendikanın olmadığı özel sektör işletmelerinde veya geçici ya da kayıtsız işlerde çalıştım. Bunun üstüne bir de benim okulu terk etmeden önce sendikaların temel bir anarşist eleştirisini yapmış olmam eklenince sonuç olarak ben hiçbir zaman bir sendikaya üye olmadım. Sendikalar, bana göre hep bu kapitalist toplumun örgütleriydi, bunun dışında veya buna karşı değillerdi. Sendika üyesi olmamam, sendikalara dair eleştirilerimin çoğunun okuduklarıma ve arkadaşlarımın, ailemin ve yoldaşlarımın deneyimlerine dayanan ikinci ağızdan bilgiler olması anlamına geliyordu. Sendikalarla doğrudan olarak yalnızca geniş işçi mücadelelerinde çelişki içine düştüm, bunlardan ilki de 1986–1987 yıllarında News International'a karşı verilen mücadeleydi. Bu mücadele işgücünün çoğunluğunun işten çıkarılmasıyla başladı. Sendika, sözüm ona kamuoyunun ikna olması için işleri yasal ve barışçıl tutmaya çalışıyordu. İşten atılan matbaacıların, yerel gençliğin ve aşırı uçtakilerin mücadelesi sürekli olarak şiddetliydi, polisleri, grev kırıcıları ve News International'ın mülklerini hedefliyordu.

Polis taktikleri de çok şiddetliydi. Sendika yüksek bürokratları tabi ki grev gözcüleri tarafından yapılan herhangi bir şiddet eylemini (ama polis tarafından yapılanları değil) avukatları yolluyla kesinlikle kınıyorlardı. Doğal olarak bu kimseyi

şaşırtmadı. Özellikle beni vuran şey, grev gözcülerinin yetkisindeki işçi temsilcisi Mike Hicks'in yaptıklarıydı. Öz-savunma olsa bile şiddet kullanımını sadece yasaklamakla kalmamış, polise saldıran herkesi "ajan provokatör" (polis ajanı) olmakla suçlamıştı. Bu tip bir eylemi savunan insanlara da fiziksel saldırıda bulunmuştu. Bu karşı devrimci eylemler sadece en yüksek sendika bürokratları tarafından değil, düşük düzeydeki bir sendika memuru tarafından da yapılıyordu. Hicks bir stalinistti ve bu nedenle az çok bilinçli bir karşı devrimciydi. Ama o ana kadar yaptıkları diğer sendika memurlarından çok farklılık göstermemişti. Sendikalar, değişken sermayenin -yani işçilerin- temsili işlevini üstlenen kapitalist kurumlardır. Kendi çıkarları doğrultusunda (dönem dönem kendi yararlılıklarını hem patronlara hem işçilere kanıtlamak için bir şeyler yapma ihtiyacı duyarlar) sömürünün oranı ya da şekli konusunda müzakerelere girişirler. Mevcut sistemin büsbütün içindedirler ve ancak bu sisteme karşı çıkan tüm mücadeleleri bastırma girişiminde bulunabilirler. Tüm seviyelerden sendika memurları sömürü düzeninin göbeğindedirler ve aslında proleteryadan ayrıdırlar. Bu ayrılık, onların ellerine geçirdikleri ve kullanmaktan büyük zevk aldıkları toplumsal erklerinden kaynaklanır. Onların orta sınıf doğaları; gündelik konularda işçilerin en militanı kesilirlerken, daha keskin mücadelelerde, işçileri, sendikayı, müdürü veya patronu temsil etmeye çalışan üçlü bir yol izleyen oynadıkları muhafazakar rolleriyle ortaya çıkar.

Emekçi sınıf ortamında yetişen biri olarak, herhangi bir ciddi devrimci politikaya bulaşmadan önce polislere karşı bir nefretim oluşmuştu. Arkadaşlarım ve ailem tutuklandı veya hapse atıldı, domuzlar bizi kontrol etmek için evimizin dibine geldiler, sokaklarda durdurulduk ve rahatsız edildik, okulumuza gelip beynimizi yıkadılar. Sadece sermaye ile olan ilişkiyi inceleyen "Marksist" sınıf kuramı, polisi proleter olarak tanımlar, çünkü polisler herhangi bir üretim aracına sahip değildirler. Bazı gruplar bu sonuçla yola çıkarlar ve polisin sendikalaşması çağrısında bulunurlar (Almanya'da sendikalı polisler daha baskıcı bir güç elde etmek için greve gitmişlerdi örneğin). Diğer gruplar polisler emekçi sınıf olarak tanımlamayı utanç verici bulurlar ve bu hatayı düzeltmek için kendi kuramlarını değiştirirler. Gerçekte polisler orta sınıftır, bunun nedeni genel geçer kuralın bir istisnası olmaları değildir. Polisler, yabancılaşmış toplumsal gücün başkalarının ellerinde toplanması olgusunun en saf örneklerdir. Öğretmenleri veya işçi temsilcilerini "nazik polisler" olarak tanımlayan devrimciler taşı gediğine koyarlar; bu diğer orta sınıf grupları asıl saf örneğin su katılmış halidir sadece.

Sendikalar, değişken sermayenin -yani işçilerin- temsili işlevini üstlenen kapitalist kurumlardır. Kendi çıkarları doğrultusunda (dönem dönem kendi yararlılıklarını hem patronlara hem işçilere kanıtlamak için bir şeyler yapma ihtiyacı duyarlar) sömürünün oranı ya da şekli konusunda müzakerelere girişirler. Mevcut sistemin büsbütün içindedirler ve ancak bu sisteme karşı çıkan tüm mücadeleleri bastırma girişiminde bulunabilirler.

Çelişkiler

Belirli sınıf teorilerindeki çelişkileri veya onların kapitalist çıkarlara hizmet ettiği noktaları işaret ettim. Ancak benim sunduğum şeyin hatasız bir şekilde her bireyi sınıflandırabileceğini iddia edemem. Sorunlu bölgelerden biri "ev kadınları" veya diğer ücretsiz tam zamanlı (ful time) "bakıcılık" meslekleri. (Evde kalan, eve ve çocuklara bakan genel bir ev kadını şablonu, 60'lardan beri çökmeye başladı. Bu hem kadın mücadelesine, hem de fabrika ve çekirdek aile modelinin farklılaşmasını gerektiren kapitalist yeniden yapılanmaya bağlıdır. Ama bu rol hala toplumdaki kadınlar için ilk ve orijinal rol modelidir, dolayısıyla da son derece etkilidir.)

"Ev kadınları" ve diğer bakıcılar kapitalist toplumda bir emek ortaya koyarlar. Onlar kapitalist toplumda kendisi de bir mal, bir meta olan 'emek gücü'nü üretir ve yeniden üretirler. Onlar sermaye tarafından artı-değer olarak el konan üretici bir emek ortaya koyarlar. Şunu da belirtmekte fayda var ki ücretli emekçiler kategorisi gibi, "ev kadınları" kategorisi de türdeş değildir. Bazı ücretli emekçilerin elde ettikleri ve kullandıkları toplumsal güçten dolayı orta sınıf olmalarına benzer durum "ev kadınları" için de geçerlidir. İlk bakışta hepsi aynı miktarda toplumsal güce

sahipmiş, dolayısıyla da aynı sınıftanmış gibi görünürler. Ancak bu şekilde bir iddia yanlış olacaktır. Okul çocukları ile ilgili olan yukarıdaki tartışmada da değinildiği gibi, geçinme (hayatta kalma) araçlarının yapılan bir iş karşılığında doğrudan ödenen bir ücret şeklinde emekçiye ödenmediği bu alanlarda, çoğu defa bahsedilen kişilerin "sınıfsal arka planına" bakmak gerekli olacaktır. Yani çalışmayan bir kadın, orta sınıf bir adamla evlenirse, muhtemelen o kadın da bir orta sınıf olacaktır. Kesinlikle kocasının bazı önemli çıkarları ve orta sınıf bilinci ona da yansıyacaktır. "Ev kadınlarının" toplumsal gücün doğrudan kullanımına sahip olmadıkları ve etkin bir şekilde ücretsiz emekçiler oldukları durumu hala geçerlidir, dolayısıyla bu durum "ev kadınlarının" sınıfsal konumlarının aşağı çeken bir güçtür, kısmi bir proleterleştirmedir. Öne sürdüğüm sınıf çözümlemesinde bunun zayıf bir nokta olduğunun farkındayım. Bu durumda ortaya başka sorunlar çıkıyor. Eğer eşler farklı sınıfsal konumlardan geliyorlarsa, diyelim ki biri bir müdür diğeri de şeflik kademesinde olmayan bir işçi ise; o zaman ne olacak? Ev kadınları örneğinden yola çıkarsak sıradan işçinin orta sınıfa yükseldiğini söylemek durumundayız. Eğer bu örnekler saçmalaşmaya başlarsa bunun nedeni çözümlemenin tamamen yanlış olması değil, bu kullanım biçiminin yanlış olmasıdır. Sınıflar, sömürü toplumuna içkin olan karşılıklı çelişkilerden doğan toplumsal olgulardır. Sınıf çözümlemesini, toplumdan yalıtılmış olarak ele alınan bireyleri çözümlemek için kullanmak devrimci değil ahlaki bir gayret olacaktır. Birçok sol görüşlü insanın tamamen görmezlikten geldiği önemli bir olgudur bu. Onların sınıf teorisini kullanmalarının tek sebebi kimi politik rakiplerini bireysel olarak çözümleme ve lanetleme (ve kendilerini meşrulaştırma) istekleridir.

Sınıf Birlikteliği

Sınıf, toplumdaki geniş gruplar arasındaki toplumsal bir ilişkidir. Bilimsel çözümlemeye açık bir nesne olmaktan çok, sınıflar arasındaki çelişkide var olan bir olgudur. Bu sınıf çelişkileri öncelikle, toplumsal iktidarın sahibi olan bir azınlıkla, toplumsal güçleri kendilerinden yabancılaştırılmış bir çoğunluk arasındaki iktidar mücadeleleridir. Kapitalist toplumda, yabancılaşma belirli biçimlere girer. Bunlar, doğrudan otorite ilişkileri ve sermayedir. Sınıf kuramının işlevi ve onun gerekliliğinin nedeni antikapitalist bir yaşam şeklinin yaratılması yoluyla kapitalist toplumu nasıl yok edebileceğimizi anlamaktır. Devrimci proleter mücadele proleteryayı hakim sınıf konumuna getirmektense kapitalist toplumsal ilişkilerin yıkımı yoluyla tüm sınıfların feshedilmesi mücadelesidir. Gerçek komünist hareket; bizi yok eden toplumsal ilişkilere karşı mücadele yoluyla yarattığımız toplumdur, bizim mücadelemizdir. Komünist veya anarşist toplum; bu insan topluluğunun genelleştirilmesinin, bu gerçek toplumsal hareketin zaferi olacaktır.

Dipnot:1 Marx'ın Kapital'i devlet kapitalizminin, sosyalizm taklidi yapmasından yarım yüzyıl önce yazılmış olsa da, Marx'ın yorumlarından bazıları Rusya'da var olan toplumsal duruma hala ışık tutmaktadır. "Bir sermayedarın emrindeki endüstriyel işçi ordusu gerçek bir orduda olduğu gibi işler yapılırken sermayedar (kapitalist) adına emirler yağdıran subaylara (müdürler) ve çavuşlara (ustabaşları) ihtiyaç duyar" ve bir kişinin sermayedar olmasının nedeni onun endüstri lideri olmasından kaynaklanmaz, tersine bir kişinin endüstride lider olmasın koşulu onun sermayedar olmasıdır. Endüstride liderlik sermayenin bir sonucudur". cilt 1, sayfa 314, Lawrence & Wishart. Back

Çeviri:
Kara Kızıl Notlar

Sınıf Kompozisyonu Üzerine Bir Tartışma Metni

Sınıf kompozisyonu devrim olanağı arayışımızın temel bir kavramıdır. Toplumu baştan aşağıya tabandan bir hareketle değiştirebilecek bir gücün arayışı içerisindeyiz. Her ne kadar fazla genel olsa da, sadece sömürülenlerin sömürüyü yıkabilme olanağına sahip oldukları doğrudur, ancak bu özgürleşme süreci gerçekten nasıl bir şeydir? Marksist-Leninistlerin bakış açısı bizim deneyimlerimizden farklıdır: bize göre "işçi sınıfı" birleşik bir şey değildir ve sınıfın bölünmüşlüğünü aşabilmek ve mücadelesine devrimci bir yön vermek için gerek duyduğu tek şeyin parti olduğunu düşünmüyoruz. Sınıf kompozisyonunun çözümlenmesi, işçi mücadelelerinde belirleyici olan şeyin ne olduğunu, bu mücadelelerin bir sınıf hareketine nasıl dönüşeceklerini ve bu sürece devrimciler olarak nasıl bir etkin katkımızın olabileceğini anlamamıza yardımcı olur.

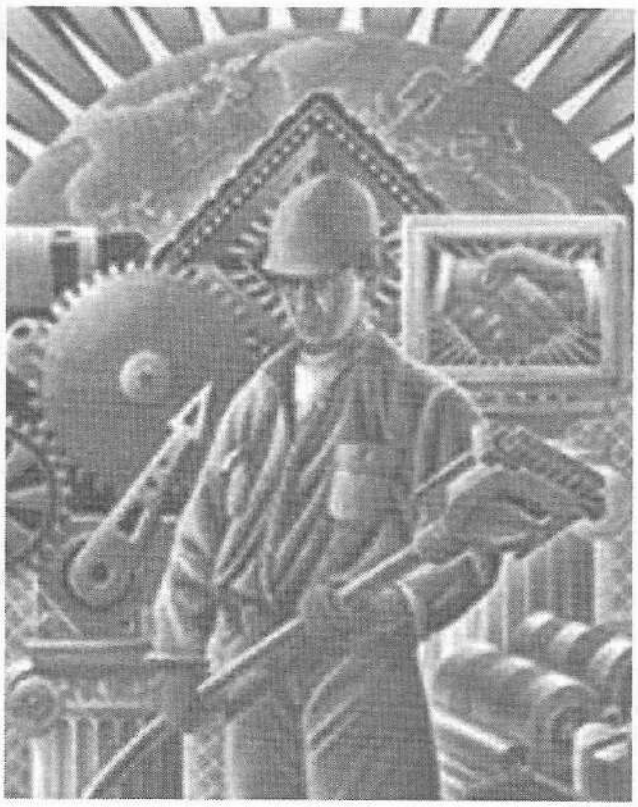

Sınıf kompozisyonu üzerine yapılacak bir araştırma bu sebeple, "devrimciler olarak rolümüz" ve politik stratejilerimiz üzerine yapacağımız daha derin tartışmalara bir başlangıç noktası oluşturabilir: CRO'nun Bologna'daki (İtalya'da bir kent) "işçi ağı", Kolinko'nun (Almanya'nın) Ruhr Bölgesindeki işçi araştırmaları, Brighton'daki (İngiltere'de bir kent) müdahaleler, Folkmakt'taki (İsveç'te bir hareket) gazete projesi ve diğerlerinin arasında bir uyum söz konusu mu? Hangi konularda farklı politik değerlendirmelere sahibiz ve daha fazla işbirliği için olasılıklar neler?

Politik eylem ile sınıf kavrayışı arasındaki ilişki üzerine birkaç söz ederek başlamak istiyoruz.

1. "Devrimcilerin rolü" kavramı temelini özel bir sınıf kavrayışından ve sınıfla kurulan özel bir ilişki biçiminden alır.

"Devrimcilerin rolü" ile ilgili tartışmalarda farklı politik akımlar (Leninizm, Sendikalizm, Konsey Komünizmi, vs) genelde sadece birbirleriyle "kıyaslanırlar". Yapılması gereken ise, devrimcilerin rolü ve onların örgütlenmesi ile ilgili birbirinden farklı anlayışların, gerçekte sınıfa ilişkin farklı kavrayışlardan ve sınıf mücadelesi ile kurulan özel bir tarihsel ilişkiden türediklerini görmek ve bu ilişkiyi çözümlemektir.

2. Farklı komünist akımların (Leninizm, Konsey Komünizmi, vs.) hepsi biçimsel bir sınıf kavramına sahiptir

Genel olarak farklı akımlar, sermayeyi sadece biçimsel bir sömürü ilişkisi olarak görürler: artık emek-süresi özel kişiler ya da devlet tarafından el konur. Sömürünün/işin gerçek maddi süreci görmezlikten gelinir. Sermayenin bu biçimsel tanımı beraberinde işçi sınıfının da biçimsel bir tanımını getirir: üretim araçlarına "sahip olmayışlarından" ötürü emek-güçlerini satmak zorunda olan bir sömürülen bireyler yığını. İşçi sınıfının bu benzer şekilde tanımlanmasından farklı politik sonuçlara varılır: Leninistler, tek uyumlulukları biçimsel bir benzerlik, yani "mülksüzlükleri (sahip olmayışları)" olan kitleleri bir araya getirebilecek bir politik parti ihtiyacını vurgularlar. Parti, sömürülenlerin kendiliğinden mücadelelerine stratejik bir yön vermelidir. Konsey Komünistlerinin önemsedikleri tek şey, sömürülen kitlenin mücadele içinde kendi örgüt biçimlerini yaratıyor olduğu olgusudur. Strateji sorununu görmezlikten gelirler. Temel görevlerinin, işçilerin kendi örgütlenme ve mücadele deneyimlerini işçiler arasında yaymak olduğunu düşünürler.

3. Biçimsel bir sınıf kavramı, emekçi sınıfın kendisini özgürleştirmesini açıklayamaz ve destekleyemez

Biçimsel bir sömürü kavramı (el konan artık emek-süresi), işçilerin geliştirebilecekleri kendilerini özgürleştirme imkanlarını ortaya koymakta yetersizdir. İşçilerin güçleri, üretim araçlarına "sahip olmamak" üzerinden tanımlanamaz. "Emekçi sınıfın sömürülmesi" olgusu bireyler arasında başlı başına gerçek bir bütünleşme, bir uyum yaratmaz. Özörgütlenme imkânı, yalnızca işçilerin birbirleriyle ve sermayeyle pratik ilişkilerinin kendisinden kaynaklanabilir: Üretim sürecinde beraber çalışırlar ve toplumsal iş bölümünün bir parçası konumundadırlar. Üreticiler olarak, sermayeye sadece biçimsel haliyle "ücretli işçiler" olarak değil, sermayeyi ürettikleri spesifik pratiklerinde de karşı çıkarlar. İşçilerin mücadelesi sadece bu ilişkiden yola çıkarak güçlenebilir. İşçilerin ayrı iş yerlerindeki, iş kollarındaki vs. yalıtılmışlığının üstesinden gelmenin yolu "tüm işçilerin sömürülüyor olması" gibi bir benzerlik üzerine kurulmuş bir örgütle "yapay bir şekilde" olamaz. Bu anlayışın izinden giden her girişim işçilerin edilgen olacakları hiyerarşik bir sendika oluşturmaktan daha ileri gidemez. Eğer işçilerin birlikteliği onların fiili toplumsal işbirliğinden ziyade sömürülen ücretli emeğin "biçimsel bütünlüğü" üzerine kuruluysa, hareket her zaman kendisi dışındaki bir örgüte ihtiyaç duyacaktır. Leninizm, işçi mücadelesinin sendikal biçimlerinin ortaya çıkışının altında yatan bu daha derin sebebi fark etmemiştir. Leninizm bu sorunu safi bir liderlik sorunu olarak ele almıştır: İşçi sınıfının dışsal birlikteliği sendikalar tarafından mı yoksa komünist parti tarafından mı inşa edilmeli? Leninizm eleştirileri genellikle bu dışsal birlikteliğin şeklinin sorgulanmasına indirgenmiştir: "demokratik değildir", işçilerin kendileri tarafından inşa edilmez, vs. Sol eleştiriler, çok nadiren üretim sürecinin kendisini işçi mücadelesinin ortaklaşmasının dayandığı koşullar açısından tanımlamışlardır. Bu nedenle mücadelelerin kendiliğindenliği içinde stratejik bir yön bulmak veya bunları desteklemektense, sadece bu kendiliğindenliği takip etme eğiliminde olmuşlardır. Benzer sınıf fikirlerine sahip olmalarına rağmen neden farklı politik anlayışlar gelişiyor?

Özörgütlenme imkânı, yalnızca işçilerin birbirleriyle ve sermayeyle pratik ilişkilerinin kendisinden kaynaklanabilir: Üretim sürecinde beraber çalışırlar ve toplumsal iş bölümünün bir parçası konumundadırlar.

4. Farklı politik anlayışların ve farklı Leninizm pratiklerinin ve bunlara dair yapılan sol eleştirilerin oluşmasının nedeni, bu anlayışların yüzleşmeleri gereken sömürü ve sınıf mücadelesinin farklı maddi koşullarıdır.

Konsey-komünistleri ve diğerleri temel olarak Leninist partinin tepeden bakan ve demokratik olmayan karakterini eleştirirler. Bize göre, partinin Bolşevik şeklinin 19.yy. sonları ve 20.yy. başlarında Rusya'daki belirli maddi koşullardan dolayı ortaya çıktığı çözümlemesini kabul eden bir eleştiri Leninizm'e dair daha derinlemesine bir eleştiri olacaktır. Dağınık ve yalıtılmış köyleriyle, okur-yazar oranının düşük olduğu, sadece birkaç sanayileşmiş bölgenin bulunduğu tarımsal bir toplum ancak dışsal bir kitle örgütü yoluyla politik olarak birleştirilebilirdi. Bu nedenle, Konsey Komünistlerinin en derinlikli eleştirisi bu tip bir örgütlenmenin, kendilerinin yani 1920'lerin Batı Avrupa'sının endüstriyel bölgelerinin tarihi durumu için kullanışlı ve uygun olmadığıydı. Fabrikaların işçileri

zaten bir araya getirdiğini ve 1918–1923 devrimci sürecinde işçi konseylerinin yaratılmasının emekçi sınıfın politik tepkisi olduğunu fark etmişlerdi. Günümüzde bu "maddi kökeni" yansıtan Leninizm eleştirileri çok az. Eleştiriler genellikle Leninizm ve diğer akımların maddi köklerine dokunmaktansa sadece politik bir düzeyde kalıyor. Artık, sömürünün ve işçi mücadelesinin örgütlenmesindeki değişiklikleri çözümleyerek, bu eleştirilerin yere sağlam basmasını sağlamalıyız. Yeni politik stratejilerin gelişimi için önkoşul budur. Sınıf kompozisyonu anlayışı bize bu noktada yardımcı olacaktır.

5.Sınıf kompozisyonu anlayışının çekirdeği, mücadelenin şekli ve üretimin şekli arasında yakın bir ilişkinin var olduğu tezidir.

İşçilerin beraber mücadele etmelerinin sebebi, "tüm işçilerin sömürülüyor" olduğu bilincine sahip olmaları değildir. İşçilerin mücadelesi somut iş koşullarından, gerçek sömürü koşullarından ortaya çıkar. İşçi mücadeleleri farklı şekillere bürünebilirler (geçmişte, farklı bölgeler veya sektörler vs. üzerinden olduğu gibi), çünkü somut emek-süreci ve dolayısıyla sömürünün maddi koşulları farklılık göstermektedir. Üretim biçimi ve üretimin toplumsal süreci içindeki konum bir mücadelenin şekli ve olanaklarını belirler: Kamyon sürücülerinin mücadelesi ile inşaat işçilerinin mücadelesi farklılık gösterir, dünya pazarı için üretim yapan fabrikadaki bir grevin sonuçları ile "call-center"larda yapılan bir grevin sonuçları farklı olacaktır. Üretimin biçimi ve işçi mücadelesi arasındaki uyumun çözümlenmesinde iki farklı sınıf kompozisyonu anlayışını birbirinden ayırıyoruz:

"Sınıfın teknik kompozisyonu", sermayenin işgücünü bir araya toplama şekillerini açıklar. Yani, şimdiki üretim sürecindeki koşulları (örneğin emeğin farklı bölümlere ayrılması, "idare" ve üretimin ayrılması, özel makine kullanımı) ve yeniden üretim şekillerindeki koşullar (mahalli, ailevi vs.).

"sınıfın politik kompozisyonu", işçilerin "teknik kompozisyonu"nu nasıl sermayeye karşı kullanabileceklerini açıklar. Kolektif bir iş gücü olmalarından kaynaklanan biraradalıklarını, öz-örgütlülüklerinin başlangıç noktası olarak alırlar ve üretim araçlarını mücadele araçları olarak kullanırlar. İşçilerin mücadele sürecinin hangi anında bu süreci "sınıfın politik kompozisyonu" olarak tanımlayabileceğimiz sorusu hala tartışmalı. Bir görüş, işçi sınıfının tek bir şirketin veya iş kolunun üretim koşullarından yola çıkarak kendi mücadelesini örgütlediği an bu terimin kullanılabileceğini söyler. Diğer bir görüş ise, toplumsal üretim sürecinin merkezi kesimlerindeki mücadeleler yoluyla bir sınıf hareketi olarak birleştirilebilecek bir işçi mücadelesi dalgasını yeni bir "politik sınıf kompozisyonu"nun ön koşulu olarak alır (örneğin 60/70'lerde sınıf hareketinin odağı temel olarak otomobil fabrikalarındaki mücadelelerdi). Aşağıdaki bölümde belirli üretim şekillerinin, mücadelelerin yollarını, içeriklerini ve bakış açılarını nasıl etkilediklerinin bir taslağını çizmek istiyoruz.

a) Mevcut örgütlülük

İşçilerin, kendi sorunları için bireysel çözümler veya kolektif çözümler bulmaları, temel olarak günlük emek-süreçlerinde birbirleriyle ilişkilenme yollarına bağlıdır. İş temel olarak bireysel performans ve yeteneğe dayanıyorsa (mesela el işi) çelişkilerle baş etmenin yolu daha çok bireysel temelli olacaktır. Emeğin bölünmesi işçiler arasında karşılıklı bir bağlılık yarattığı zaman ise kolektif bir eylemlilik ihtiyacı daha belirgin olur. Öz-örgütlülük potansiyeli iş sürecinin işçilerin birbirleriyle iletişim kurmalarına olanak tanıyıp tanımadığına da bağlıdır (birçok işçinin tek bir çalışma alanı veya yaşam alanında yoğunlaşması gibi).

b) Dolaysız güç

İşçi mücadelelerinin oluşmalarının, içeriklerinin ve hedeflerinin temeli, onların sermayeye karşı güç kazanıp kazanamayacakları sorusunda yatar. Bu sorunun cevabı farklı koşullara bağlıdır; örneğin işçilerin üretim ve birikim süreci açısından canalıcı noktalarda bulunup bulunmamalarına, mücadelenin spesifik bir ekonomik durumda (örneğin ekonomik büyüme döneminde veya arzın yükseldiği bir dönem-

de) ya da sermayenin işgücüne olan bağımlılığının arttığı özel bir düzenlenişinde (örneğin yüksek standartlardaki makineler 24 saat durmaksızın üretimi zorunlu kılar) gerçekleşip gerçekleşmediğine...

c) Politik içerik

Sermayeye bir sınıf olarak karşı durma bilinci, yani "politik bilinç" işçilere dışardan getirilemez. Politik bilinç ancak mücadelenin içinde gelişebilir. Bilincin bu gelişimi ayrıca, üreticilerin birbirleriyle olan pratik ilişkilerine ve onların üretim araçlarıyla olan ilişkilerine bağımlıdır. Spesifik kapitalist üretim biçimi iş bölümüne ve makineleşmeye dayanan seri-üretimdir. İşçilerin sömürüyü sendikalist bir bakış açısıyla ürünün adaletsiz bir şekilde bölüşümü olarak mı, yoksa politik bir bakış açısıyla kendi kanunları olan toplumsal bir ilişki olarak görecekleri içinde çalıştıkları koşullara bağlıdır. Bu, Leninistlerin iddia ettikleri gibi işçilerin sahip olduğu "doğru ya da yanlış bilinç" sorunu değildir, sömürünün sadece biçimsel (özgür ücretli emek) olarak mı, maddi olarak (hiyerarşik iş bölümü, makinenin kontrolü altındaki iş süreci, vs) mı kapitalist olduğu sorusu ile ilişkilidir.

Üretimin spesifik koşullarının işçi mücadelelerinin politik içeriğini ve bu mücadelelerin bir üretim biçimi olarak sermaye ile olan ilişkisi nasıl etkilediğine dair birkaç örnek:

Ücret biçimi ile olan ilişki: Kapitalizmde "işin para ile olan bireysel değiş-tokuşu" olarak beliren ücret ilişkisi sermayenin kolektif emek gücünü sömürdüğü gerçeğini gizler. Aynı işi yapmak zorunda olan diğer bir yüz işçi ile beraber işe alınmış bir işçi "bireysel kontratların" sadece bir sahtekarlık olduğunu, örneğin özel yeteneklere ve bu yüzden de "satılık özel bir işe" sahip olan bir el hüneri işçisine göre daha rahat fark edebilir.

İşle olan ilişki: Kapitalizmde iş soyuttur. Bir kişinin yerine getirdiği spesifik görevler önemsizdir. Önemli olan işin ürüne/metaya artık emek-zamanı eklediği gerçeğidir. Diğerleriyle beraber vasıfsız bir işi yerine getirmesi gereken bir işçinin iş ile olan ilişkisi vasıflı bir işçiye göre farklı olacaktır. Bunlardan birincisi işi soyut bir deneyim olarak yaşar ve onun işini yüceltmesi ve işinin sınırları içinde örgütlenmesi daha düşük bir ihtimaldir.

Diğer işçilerle olan ilişki: Sınıf kavramının biçimsel kavranışı pek bir yere varamaz. İş gücünün işyerindeki düzenlenişine (kompozisyonuna) baktığımızda bu kendisini özellikle ele verir. Şeflerin, ustaların ya da idari personelin de "ücretli işçiler" oldukları ve bu yüzden de sömürüldükleri ortadadır, ancak hemen her mücadele bu "küçük patronları" karşısında bulur ve onlara karşı ilerlemek zorundadır. Toplumsal üretim sürecinin (hiyerarşik) iş bölümü, işçi sınıfının içindeki ırkçı ve seksist bölünmelerin dayanağıdır. Böylece sermaye bir yandan işçileri bölerken, öte yandan da her renkten, cinsiyetten, ulustan, vs. işçiyi üretim sürecinde bir araya getirir. İşçiler arasındaki bölünmelerin sorgulanıp, yok mu edilecekleri yoksa tersine kuvvet mi kazanacakları sorusu genelde mücadelenin içinde cevabını bulur. Renkli bir kompozisyona sahip fabrikalar ya da spesifik sektörler bu süreci özellikle keskin biçimde yaşarlar.

Üretim araçlarıyla ilişki: Sermaye, ölü emeğin (makineler, iş aletleri) canlı işgücüne hükmettiği bir üretim tarzının süreci ve sonucudur. Makinelerin ritmine uymak zorunda olan ve teknolojik gelişmeye rağmen kendi durumunun iyileşmediğini fark eden bir işçi sermayeyi çelişkili bir üretim tarzı olarak görüp ona saldırmaya daha yatkındır. El işine dayalı bir emek sürecinde çalışan ve hala aletlerinin "efendileri" olan işçiler "patron"u bir sömürü sembolü olarak görmeleri daha olasıdır.

Ürünle ilişki: Seri üretim dallarındaki işçiler, kalitenin ikincil bir rolü olduğunu ve esas meselenin miktar olduğunu kavrarlar. İşçiler genellikle ürünün kullanım değeriyle bağlantı kuramazlar, çünkü üretim sürecinin sadece ufak bir kısmını ve ürünün daha kullanım değerine kavuşmamış halini gözlemleyebilirler. Pek çok işçi bir ürün üzerinde çalışmaz, ama endüstri benzeri koşullar altında "hizmet" üretirler. Ürünlerin bu "gayrimaddilikleri"nin işçi mücadelesini nasıl etkilediğini tartışmalıyız. Bizim için "elişine dayalı" işçilerin, tarım işçilerinin ve "endüstriyel" koşullar altında çalışmayan diğer proleterlerin nasıl anti-kapitalist bir bilinç geliştirdikleri açık bir sorudur. Farklı şartlara rağmen ve dışarıdan aracılığın yokluğunda [bazılarının tabiriyle "Küreselleşeme Karşıtı" Hareket, "Halkların Küresel Eylemi" (Peoples Global Action), "Zapatistalar" ve farklı "toplumsal hareketler"i bağlantılandırmaya çalışan diğer örgütler] bu mücadelelerin "endüstriyel

proletarya"nın mücadeleleriyle nasıl birleşebileceği hayati bir sorudur.

d) Genişleme

Mücadelelerin genişlemeleri aynı zamanda "kendiliğindenliğe", toplumsal duruma ve basitçe şansa dayalıdır. Siyasal bir strateji için genişlemenin maddi temellerini analiz etmek önemlidir: Tek bir mücadele ile toplumsal üretim arasındaki ilişki nedir? Şirketler tek tek küçük ya da büyük boyutta toplumsal işbölümüne bağlıdır: uluslararası üretim zincirleri, ulaşım, üniversitelerdeki "bilimsel iş"le bağlantılar, "hizmet sektörü"ne bağlantılar ve dağıtım. O zaman bir mücadelenin toplumu etkilemesinin değişik yolları vardır: Örneğin bir grevin bir işçi kitlesinin gündelik hayatına etkileri yoluyla. Grevin içinde doğrudan bulunmayan işçiler, üreticiler olarak onun sonuçlarını örneğin eksik parçalar yüzünden kendi işlerini yapamadıkları için fark ediyorlar mı? Ya da tüketiciler olarak örneğin sabahleyin günlük gazetelerini bulamadıkları için fark ediyorlar mı söz konusu grevi? Bir mücadelenin genişlemesi için diğer işçilerin sadece medya yoluyla bilgilenmesi yeterli değildir, önemli olan onların gündelik işlerine/hayatlarına etki etmesidir. Bu etkiler günümüzdeki üretimin toplumsal boyutunu ortaya koyuyor ve işyerlerinin birbirlerinden "izole" oldukları görüşünü yıkıyorlar. Ayrıca işçilerin işgücü olarak edindikleri toplumsal vasıflar ve yetenekler, kendi faaliyetleriyle mücadelelerini yalıtılmışlıktan kurtarma potansiyellerini belirler: Örneğin üretim sürecinin kaotikliğinin nasıl örgütleneceğine dair beceriler ve doğaçlama çözümler geliştirilebilme yeteneği, iletişim araçlarını kullanma becerisi, göçmen işçilerin deneyimleri ve bağlantıları vs.

Sınıf mücadelesi tarihi boyunca kitlesel bir başkaldırı, yani çoğunluğun eşzamanlı bir başkaldırısı hiçbir zaman gerçekleşmemiştir. Gerçekleşen şey her zaman, proleteryanın küçük bir bölümünün (tek bir fabrikanın, sektörün, bölgenin vs. işçilerinin) işleri karıştırması, proleteryayı ileri doğru itmesi ya da sınıf hareketinin sembolü ya da odağı haline gelmesidir.

e) Politik genelleşme

Sınıf mücadelesi tarihi boyunca kitlesel bir başkaldırı, yani çoğunluğun eşzamanlı bir başkaldırısı hiçbir zaman gerçekleşmemiştir. Gerçekleşen şey her zaman, proleteryanın küçük bir bölümünün (tek bir fabrikanın, sektörün, bölgenin vs. işçilerinin) işleri karıştırması, proleteryayı ileri doğru itmesi ya da sınıf hareketinin sembolü ya da odağı haline gelmesidir. Bu odakların ortaya çıkışının temelinde ne "yüksek bir bilinç" vardır, ne de bunlar şans eseri ortaya çıkarlar. 60 ve 70lerde bu rolü oynayanlar esas olarak otomobil fabrikası işçileriydi (ç.n. İngiltere'den bahsediyor). Otomobil sektörü önceki onyıllardaki kapitalist ekonomik büyümenin motoru olmuştu. Farklı yoksul bölgelerden metropollere gelmiş olan binlerce işçiyi içeriyordu. Uluslararası düzeydeki teknoloji ve iş örgütlenmesinden ötürü sektördeki işçilerin yaşadıkları genelleşmiş, ortaklaşmıştı. Otomobil sektörü hemen hemen her sektörle kurduğu üretken ilişkiyle uluslar arası işbölümünün merkezi konumundaydı. Her ne kadar üretilen ürün artan zenginliğin bir sembolü olsa da, ondan bir tane elde etmenin tek yolu kişinin kendisini fabrikanın egemenliğine teslim etmesiydi. Başka dönemlerde ve yerlerde hareketin merkezi konumuna gelen bölgeler olmuştu. Bunun sebebi bu bölgelerdeki "gelenekten" ziyade söz konusu sektörlerin üretimin toplumsal sürecindeki önemleridir, örneğin liman kentleri ve maden bölgeleri. Gelişimin merkezlerinde sermeye ve devletin ilişkisi (altyapının planlanması, iş-gücü piyasası politikaları, özel kanunlar, vs.) daha kolay fark edilir ve söz konusu toplumun küresel karakteri ("yabancı yatırımları", göç, vs.) daha açıktır. Torino (İtalya) gibi kentler 50 ve 60ların örneğidir, bugün için ise Güney Amerika'daki sivitşop (ç.n. sweatshop: çok kötü şartlarda çok ucuz işgücü çalıştıran genelde üçüncü dünya ülkelerindeki fabrika ve atölyeler için kullanılan bir terim) bölgeleri ve Çin'deki "Özel Gelişme Bölgelerinden" söz edilebilir. Avrupa'da da gelişme bölgeleri vardır (örn. Polonya'nın batı sınırı, Dresden -Almanya kenti- etrafındaki bölge, Piemont -İtalya kenti-)

Bu merkezlerin dışında da mücadelelerin gelişip, genişleyebileceğini düşünüyoruz, ancak grev hareketlerinin genelde düştükleri bunalımın sebebi merkezlerin harekete katılmaması ya da yenilmiş olmasıdır. Bu sebeple "genelleşme" sorunu bir "politik önderlik" sorunu değildir, hareketlerin kendilerini toplumsal üretim saflarında ne kadar top-

lumsallaştırabilecekleri ve sermayeyi merkez noktalarından vurabilecekleri sorunudur.

f) Komünist eğilimler

"Komünist eğilim" kavramından birbirinden oldukça farklı anlamlar anlaşılabilmektedir. Komünist eğilim bir yandan sömürüye karşı olan mücadelelerde ifadesini bulan insanların daha iyi bir topluma olan "insani ihtiyacıdır". Öte yandan Ortodoks anlayışın komünist eğilim kavramından anladığı, üretim güçlerinin gelişiminin kapitalizmi yıkacak ve komünizmi mümkün kılacak olmasıdır. Leninizm ve "sol komünistlerin" hareketlerin çoğu çok mekanik bir "üretim güçleri" kavrayışına sahiptir. Bunların üretim güçleri kavramından anladığı teknolojinin gelişimi ve rekabetin şiddetli gücü sayesinde artan iş bölümüdür. Komünizmin temeli, gelişen üretim güçlerinin bireysel çalışma zamanın azalmasını mümkün kılmasıdır. Leninistler ve sol komünistlerin ilgilendikleri tek şey üretim güçlerinin yanlış ellerde olmasıdır. Bu akımlar teknolojinin maddi biçiminin (üretim bandı), biliminin (Taylorizm) ve toplumsallaştırmasının ("küreselleştirme") kendilerinin barındırdığı çelişkilerin, işçiler üzerindeki kapitalist egemenliğin temeli olduğu gerçeğini ihmal ederler. Bu çelişkinin sona erdirilmesi ancak hem üretimin maddi koşullarını değiştiren, hem de mücadele boyunca üretim güçlerini "toplumsallaştıran" bir sınıf hareketinin eylemi ile gerçekleşebilir. Bu yüzden mücadeleler toplumsal olanaklar (devasa maddi zenginliğin üretimi, artan üretkenlik) ve gerçeklik (ağır ve sıkıcı işlerin yoğunluğu ve fakirlik) arasındaki çelişkiye vurmalıdırlar.

Başka bir temel bir sorun eşitsiz gelişimdir: üretim güçleri kendi başlarına işçilerden kopuk "bir üretim güçleri aşaması" olarak var olmazlar. Teknolojinin seviyesi, bilimin kullanımı, emeğin iş bölümüne tabi olma seviyesi her sektörde, bölgede, vs. farklıdır. İşçiler iş sürecinde farklı gelişim aşamaları ile muhatap olmak zorundadırlar, bu yüzden mücadele verirken farklı toplumsal üretim güçlerinin farklı olanakları ve çelişkileri ile ilişkilenirler. Az gelişmişlik bölgelerinde (sıfır ya da az yatırımın bulunduğu, yatırımların "emek yoğun sömürüye yapıldığı bölgeler) "komünizme duyulan ihtiyaç", kapitalistin toplumsal üretkenliği "kullanmasının" bir sonucu olarak her şeyden önce,

yoksulluğa ve emek yoğun üretime tepki göstermek şeklinde ifadesini bulacaktır. Gelişmenin merkezlerinde çelişki kendini, "teknolojik gelişmeye" ve "bolluğa" rağmen, angaryanın ve göreli yoksulluğun hala yaşama hâkim olması gerçeğinde kendini gösterecektir. Eşitsiz gelişimin hangi noktalarından mücadeleler kendilerini yeni bir "üretim gücü" olarak toplumsallaştırabilir/küreselleştirebilir? Temel soru budur. Hangi mücadeleler yükseldikleri maddi koşulların bir sonucu olan daha iyi bir üretim biçiminin (teknolojinin durumu, bilim, iş bölümü vs..) olanaklılığını ve umudunu ifade edebilecekler?

Komünist devrim bu yapay "gelişmişlik ve azgelişmişlik" durumunu alaşağı etmek zorundadır. Bu sürecin, toplumsal üretimin hangi aşamalarında başlayacağını ve gücünü arttıracağını araştırmak zorundayız. "Üretim güçlerinin içinde bulunduğu aşama" ile sınıf mücadelelerinin hedeflediği "Ütopya" arasında bir uyum ve tutarlılık bulunduğunu gösteren iyi örnekler bulmak zordur. Tarım toplumlarındaki başkaldırıların "toplumsal ütopyası", toprağı kendi "anarşik" yöntemleriyle ekip biçme talebinden öte bir şey değildi. Geçen yüzyılın başında Batı Avrupa'da ortaya çıkan fabrika mücadeleleri, tüm fabrikaların ve dolayısıyla tüm toplumun işçilerin kontrolünde işletilmesi gibi sosyalist bir beklenti oluşturdu. 60 ve 70'lerin mücadeleleri ise; üretimde "bilimselleşmenin", makinelerin yarattığı dehşetin, emeğe ve ürüne yabancılaşmanın artışını ifade ediyordu. Bütün toplumun (okullar, üniversiteler, şehirlerin altyapısı) "mevcut üretim sürecine" daha çok bağlanmasıyla, "işçilerin mücadelesi" ve diğer toplumsal hareketler arasındaki ayrışmalar çözülmeye başladı. Hareketin merkezi (fabrikalar, üniversiteler) modern toplumun birçok "verimli olanağına" sahipti. Fabrika içindeki iş bölümünün artışı ve montaj hattı yeni grev biçimleri örgütlemek için kullanıldı; işgal edilen fabrikalar ve üniversiteler merkezi buluşma noktaları haline geldi, hareket "yeni bir bilim" ve yeni iletişim araçları geliştirdi vs.. Bunun yapılmasıyla, hareketin kendisi daha "verimli" bir hale geldi ve geliştirilen "üretim

güçleri" toplumun diğer kesimlerine dağıtıldı. Hareket "gelişmiş üretim güçlerini" kendi taleplerine yansıttı: "işçi kontrolündeki fabrika" değil, "fabrikanın otomasyonu (otomatik bir şekilde kendi kendine işlemesi)" ve herkese bolluk...

6. Sınıf kompozisyonu, iç tutarlılığı ve sınıf mücadelesi eğilimini ifade eder

Yukarıda sözü edilen sorunlar sınıf mücadelesinin stratejisi sorununu gündeme getirirler. Strateji ancak kapitalizmin eğilimlerinden türetilebilir. Top-lumsal üretim sürecinde kapitalizm, sınıf çelişkisine bir tepki olarak gelişmiş ve azgelişmiş parçaları yaratır ve bu parçaları birbirine bağlar, ki bu sistemin dinamik karakterinin bir ifadesidir. Yüksek teknolojili fabrikaların içinde farklı teknolojik düzeylerdeki bölümler bulunmaktadır. Bu fabrikaların kendileri "üçüncü dünya" svitşoplarına (sweat-shop) dek uzanan farklı gelişmişlik standardındaki üreticiler ile alış veriş halindedir. Gelişmişliğin farklı düzeylerde olması sınıf mücadelesinin bölünmüşlüğünün ve eşitsizliğinin maddi kökenidir.

Kendilerini "eşitsiz gelişim" üzerinden genelleştiren işçi mücadeleleri üretim koşullarının gittikçe daha çok benzeşmelerine yol açar. 60-80'lerde araba fabrikalarındaki işçilerin mücadeleleri; Meksika, Brezilya gibi az gelişmiş bölgeleri de kapsayacak şekilde, dünya çapındaki belli başlı fabrikalarda üretim koşullarının benzeşmeleriyle sonuçlanmıştı: Hem teknoloji seviyesinde bir benzeşme hem de ücret ve ürün arasındaki ilişki bakımından işçilerin benzeşmesi. Sermaye, "politik sınıf kompozisyonu"na yani sınıf mücadelesinin genelleştirilmesine; "teknik bir yeniden düzenlemeyle", eşitsiz gelişimin daha yüksek bir seviyede yeniden üretimi yoluyla tepki gösterir: Bölgeler "sanayisizleştirilir", diğer bazı bölgelerde sermaye büyük teknolojik sıçramayı yapar, eski "çekirdek" fabrikalar bir üretim zincirinin farklı birimlerine bölünür, ürün "küreselleştirilir" vs... Sanayi, geleceğin sınıf hareketlerinin genelleşebileceği yeni noktalar olabilecek gelişim merkezleri yaratır. Bu nedenle, yeni sınıf hareketinin iç tutarlılığı beklenen bir şeydir. Stratejileri devrimcilerin kafalarındakinden ayrı bir şekilde gelişmeyecektir, bu stratejiler maddi gelişim (iş bölümü ve makineler vs..) süreci içinde bulunmaktadır.

7. Devrimcilerin görevi, sınıf mücadelelerinin potansiyellerini hesaplamak ve göstermek amacıyla kapitalist gelişimi çözümlemektir.

Devrimcilerin yegâne rolü sınıf mücadelelerinin kendiliğinden elde edemeyeceği "politik bilinçlilik" kavramı ile açıklanamaz. Bu bilinç sadece gerçekten yaşananlara dair genel bir bakış açısından ve bunların yorumlanmasından ortaya çıkabilir. Sınıf mücadelesinin genişlemesi ve genelleşmesinin gücü ve öz-örgütlülük imkânları üretim koşulları tarafından belirlenir. Devrimcilerin görevi maddi koşullar, pratikler ve mücadele perspektifleri arasındaki tutarlılığı göstermektir. Sınıf hareketi, gelişmişlik ve azgelişmişlik ağı içinde yer alacaktır. Bu sebeple, bu ağın farklı parçaları ile eşitsizliğin politik nedenleri arasındaki bağlantıyı göstermeliyiz. İşçi mücadelesinin maddi altyapısının çözümlemesi, bizim nerelerde müdahale etmemiz gerektiğini de belirleyecektir. "Kendiliğinden" mücadele modellerini takip etmek ve bunları belgelemek yeterli değildir. Gelecek için stratejik öneme sahip olan noktaları arayıp bulmak zorundayız. Bu alanlar "en gelişmiş" veya "birikimin merkezi" olmuş alanlar olmak zorunda değildir. Çoğu kez farklı gelişme seviyelerini birbirine bağlayan sektörler (farklı fabrikalar arasındaki ulaşım, üretim ve dağıtım arasındaki "enformasyon işleri") mücadelelerin genelleşmesinde önem taşıyan sektörlerdir. Bunun için gruplar arası yapılan gayrı resmi bir bilgi alışverişinden daha fazlasına ihtiyacımız var, örgütlü bir şekilde tartışmaya ve örgütlü bir şekilde düzene müdahaleye ihtiyacımız var.

Çeviri:
Kara Kızıl Notlar

İşçicilik

Antagonizm Collective

İşçicilik kapitalist ideolojinin kendinden menkul devrimcilere özgü bir formudur. Bu ideoloji, ücretli emeğin neden olduğu sömürü ve yabancılaşmayı farkedenler arasında, ücretli emeğin kabulünü teşvik eden ve propagandasını yapan bir ideolojidir. Bu sebeple o yabancılaşmanın en yüksek biçimlerinden biridir.

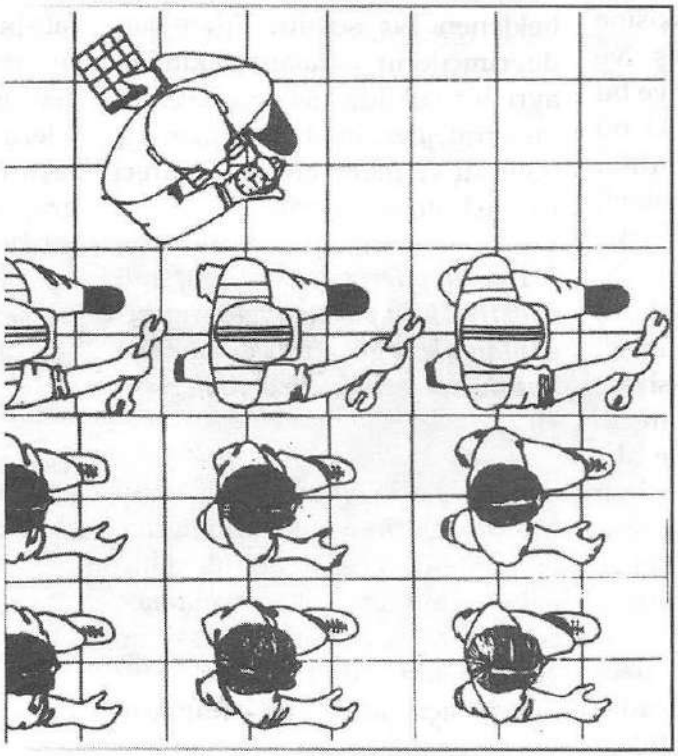

İşçiye tapınma anlayışı Stalinizm ve Nazizm gibi çeşitli devlet ideolojilerinde bulunur. İşçiler ulusun, ekonominin, sermayenin yeni inşacıları olma görevlerinden dolayı onurlandırılır.

İşçicilik bütün ücretli emeği değil "üretici" emeği yüceltir. Hatta büro işçilerini ve servis endüstrisi işçilerini de küçümseyerek sadece sermayenin yeniden üretimi ile en yakında ilişkisi olanları kutsar.

İşçicilik el emeğine, "çekiç· ile yapılan işe" tapar. Onun proleter imgesi kaslı yapılı erkektir. Büro ve mağaza emeğini reddederek, o seksist doğasını açık ederek kadın ücretli emekçilerin büyük bir kısmını da dışlar.

İşçicilik işçi hareketlerinin en başından beri varolmuştu. İlk işçi toplulukları Hıristiyanlıktan esinlenmiş gayretkeş bir tutumluluğu ve ağır işi yüceltmişti. Bu ahlakçı düşünceler, Hıristiyan ideolojisinin işçi sınıfı içinde kalmış bir ayağıdır.

İşçiciliğin en sağlam taraftarları başka çaresi olmadığı için el emeğini kullanan işçiler değil, fakat ahlaki bir tercih yapıp "devrimci" el emekçisi olmaya karar veren eski marjinallerdir. Onların işçiciliğe olan bu bağlılıkları, kendi sınıfsal statülerinin belirsizliğini telafi etme çabası ve farklı tercihlerde bulunmaya meraklı proleterleri kınama isteklerinin ifadesidir.

İşçicilik teoride, devrimin işçilerin kapitalizm altındaki günlük mücadelelerinin sertleşmesinden doğacağını varsayar. Devrimler tarihi her defasında bu teoriyle çelişmiştir. Fransız ve Rus devrimleri kadınların mücadeleleri ile başlamıştı. Alman ve Portekiz devrimleri askeri itaatsizlikle başlamıştı. Paris 68 devrimi ise bir öğrenci mücadelesi ile başlamıştı. İşçicilik tarihin teorisini yalanlamasını, teorisini düzelterek değil, fakat tarihi yalanlayarak çözer. Her durumda, işçi olmayanların oynadığı rol ya marjinalleştirilmiş ya da inkâr edilmiştir.

Buna karşılık gerçek devrimci te-

ori kapitalizmin zayıflık anlarını kavramak için gerçek olayların analizine yönelir.

İşçicilere göre üretici işçiler hayati öneme sahip bir konumdadırlar, çünkü onlar emeklerini geri çekerek kapitalizmin yıkılmasını sağlayabilirler. Gerçekte üretici işçilerin merkezde oldukları fikri abartılıdır; ne de olsa üretim, birikim döngüsünün tek bir parçasıdır. Haberleşme, dağıtım ve dolaşım ile uğraşan işçiler de güçlü kozlara sahip olabilirler. Banka işçilerinin bir grevi sermaye üzerinde bir araba fabrikası işçilerinin grevinden çok daha güçlü bir etkiye sahip olabilir. Benzer bir şekilde bir kent isyanları dalgası da daha güçlü bir etki yapabilir.

Proleterya arasında mücadelesi bir ayrıcalık taşıyan önemli ve merkezi fraksiyonlar arayışı, işçicilerin sahip olduğu hiyerarşik bir perspektifi gözler önüne serer. Bu komünizmin sadece onu pratiğe dökecek ordulara ihtiyaç duyan çoktan şekillenmiş bir program olduğu düşüncesinin ardılıdır. Bu anlayış 2. Enternasyonel tarzı sosyal demokrat ya da sendikalist tarzdaki antik sosyalizmden kalmadır.

Bu tarz bir teori sınıf mücadelesini erler ve komutanlarla yürütülen bir tür (burjuva) savaşı şeklinde görür; "Devrimci" programı yapar, işçiler de onu pratiğe döker.

İşçicilik ve entellektüelizm karşıt gibi görünse de aslında aynı madalyonun iki yüzüdürler. Birbirlerini tamamlarlar. İşçicilerin genelde entelektüellere yönelik kendi eleştirileri vardır, ama bu sadece başka entelektüeller içindir yoksa işçiciler için değil. İşçilere göre işçiler, kendisini uzmanlaşmış bir düşünürden başka bir şeymiş gibi gören işçici dışındaki entelektüellerden sakınmalıdır. İşçicilik, kapitalizme içkin olan (onun ayrılmaz bir parçası olan) düşünce ve eylemin karşıtlığını ve düşüncenin fiili ayrıcalığını besler.

Devrimci özne sadece üretici işçiler değildir ve hatta bütün işçiler bile değildir. O toplumsal güçten ve toplumsal refahtan yoksun olanlar, zincirlerinden başka kaybedecek birşeyi olmayanlar yani proleteryadır. Buna ek olarak, eğer proleteryanın kendisi etkinse proleter olmayan katmanlar da devrimci durumda tam bir rol alabilir. Bu en iyi Mahnovist hareket içindeki devrimci köylülerin ve İspanya iç savaşındaki komünist komünitelerin durumunda görülebilir.

Komünist hareketin hedefi ne işçi devleti ne de proleterya diktatörlüğüdür. O kapitalizm karşıtı mücadele yoluyla insan toplumundaki bütün sınıfların yıkımıdır.

Kaynak:
http://www.geocities.com/CapitolHill/Lobby/3909/our80s90s/workerism.html

Çeviri:
Kara Kızıl Notlar

"BOLŞEVİKLER VE İŞÇİ DENETİMİ

1917'den 1921'e Devlet ve Karşı Devrim"

Önsöz

Maurice Brinton

Bu küçük kitabın iki amacı var: "İşçi denetimi" üzerindeki güncel tartışmaya yeni olgusal malzemeyle katkıda bulunmaya çalışmak ve Rus Devrimi'nin yazgısı üzerine yeni bir çeşit çözümlemeye girişmek. Gösterileceği üzere, iki hedef birbiriyle ilişkilidir.

İşçi denetimi

"İşçi denetimi" hakkında yine konuşuluyor. Ulusallaştırma (ister Batı, isterse de Doğu türü olsun) ve "işçi sınıfı partisi" yönetimi (ister Doğu, isterse de Batı türü olsun) açık biçimde başarısız olmuştur. Sıradan insanların umut ve beklentilerini karşılamamışlar veya onlara içinde yaşadıkları koşulları belirlemekte herhangi bir gerçek söz hakkı vermemişlerdir. Bu, "işçi denetimi" konusuna ve yüzyılın başında farklı bir bağlamda genel geçer olan düşüncelere yeni bir ilgi uyandırmıştır.

Bugün, genç liberaller ve işçi "solcuları", yorgun sendika memurları ve şu ya da bu türden "Troçkistler" gibi oldukça farklı insanlar anarkosendikalistlerden ve "özgürlükçü" (libertarian) Marksistlerden söz etmeye bile gerek yok- "işçi denetimi" üzerine konuşuyor. Şu iki şeyden birini akla getiriyor bu: Ya bu insanlar ortak hedeflere sahipler -ki pek olası görünmüyor- ya da sözcükler ifade ettikleri kadar maskelemeye de hizmet etmektedir. Tarihin kritik bir aşamasında farklı "işçi denetimi" kavrayışlarını savunanların birbirleriyle nasıl karşı karşıya geldiklerini anımsatarak ve kimlerin kazandığını, neden bunların kazandığını ve sonuçlarının neler olduğunu göstererek karışıklığı bir miktar gidermeyi umuyoruz.

Tartışmanın tarihsel kökenlerine bu dönüş, arşivcilik düşkünlüğünden veya zor anlaşılırlık merakından ileri gelmiyor. Britanya'da devrimci hareket -birçok Avrupa ülkesindekinden farklı olarak- bütününde ampirik, "dene ve gör" türü bir yaklaşımı tercih ederek teoriyle hiçbir zaman fazla ilgilenmemiştir. Bu, hareketin metafizik spekülasyonun bataklığına gömülmekten sakınmasına zaman zaman yardım etmiş olabilir; ama, genel maliyeti -netlik ve tutarlılık bakımından- ağır olmuştur. Hedefler ve ilerlemeyi engelleyen güçler açık seçik anlaşılmaksızın -kısaca, bir tarih anlayışı olmaksızın-devrimci mücadele, "yönü olmayan bir hareket"

haline gelmeye yüz tutar. Net perspektifler olmayınca, devrimciler, kendi geçmişlerinin sınırlı bilgisiyle kolayca uzak durabilecekleri tuzaklara düşmeye -ya da çıkmaz sokaklara saptırılmayaeğilim gösterirler.

"İşçi denetimi" hakkındaki karışıklık (en azından Britanya'da) kısmen terminolojiktir. Britanya hareketinde (ve daha az bir ölçüde de İngiliz dilinde), arasıra örtüşebilirse de, genellikle çok ayrı işlevler olan "denetim" ile "yönetim" işlevleri arasında açık seçik bir ayrıma nadiren gidilir. Fransız, İspanyol veya Rus siyasal literatüründe iki ayrı terim ("contröle" ve "gestion", "control" ve "gerencia", "kontrolia" ve "upravleniye"), sırasıyla, üreticilerin üretim süreci üzerindeki kısmi veya topyekün egemenliğine işaret eder. Bir an üzerinde düşünmek, bu ayrıma niçin gitmek zorunda olduğumuza açıklık kazandıracaktır,

Akla iki olası durum geliyor. Birinde, işçi sınıfı (kolektif üretici) tüm temel kararları alır. Bunu, kendisini tamamen özdeşleştirdiği veya bütünüyle egemen olabileceğini düşündüğü, kendi tercihi olan örgütler (fabrika komiteleri, işçi konseyleri vb) sayesinde doğrudan kendisi yapar. Seçilmiş ve geri çağrılabilir delegelerden oluşan bu organlar, olasılıkla, bölgesel ve ulusal bir temelde, federasyon halinde birleşir. Ne üretileceğini, bunun nasıl üretileceğini, hangi maliyetle üretileceğini, kimin pahasına üretileceğini (yerel birimlerin olası en yüksek özerkliğine izin vererek) kararlaştırırlar. Olası diğer durum ise, bu temel kararların "başka yerlerde", "dışardan", yani devlet tarafından, parti tarafından veya üretim sürecinin kendisinde derin ve doğrudan kökleri olmayan başka bazı örgütler tarafından alındığı durumdur. "Üreticilerin üretim araçlarından ayrılması" (tüm sınıflı toplumların temeli) korunur. Bu tip düzenlemenin ezici etkileri çok geçmeden kendini gösterir. Söz konusu birimin (agency) devrimci iyi niyetleri neler olursa olsun, siyasal kararların zaman zaman onaya veya değişikliğe sunulması hakkında koyabileceği (ya da koymayabileceği) kayıtlar neler olursa olsun, bu gerçekleşir.

nusunu başlattığı 1961'den beri, başkaları "işçilerin doğrudan denetimi", "işçilerin tam denetimi" vb için çağrıda bulunmaya başlamıştır - bunlar, önceki formülasyonların yetersizliğinin (ya da hiç değilse belirsizliğinin) sessiz kabulü anlamına gelir.

Bütün bunlara bir dilsel kesinlik sorunu, terminolojik veya öğretisel bir savuşturma diye bakmak basiretsiz bir görüş olacaktır.

Yönetmek, birisinin, hükümran bir kişi veya kolektivite olarak, ilgili tüm olguların tam bilgisiyle kararları kendisinin almasıdır. Denetlemek ise, başkalarının aldığı kararları gözetlemek, gözden geçirmek veya yoklamaktır.

Bu iki durumu tanımlayan sözcükler var. Yönetmek, birisinin, hükümran bir kişi veya kolektivite olarak, ilgili tüm olguların tam bilgisiyle kararları kendisinin almasıdır.* Denetlemek ise, başkalarının aldığı kararları gözetlemek, gözden geçirmek veya yoklamaktır. "Denetim" hükümranlığın sınırlanmasını ya da, en fazlası, kimi insanlar hedefleri belirlerken, diğerlerinin bu hedeflere ulaşmada uygun araçların kullanılıp kullanılmadığına baktığı bir iktidar ikiliği durumunu ifade eder. "İşçi denetimi" hakkındaki tartışmalar tarihsel olarak tam da böylesi ekonomik ikili iktidar durumlarında patlak vermeye eğilim göstermiştir.

Tüm ikili iktidar biçimleri gibi ekonomik ikili iktidar da esasen istikrarsızdır. Bu ikilik, ya (işçi sınıfının "denetimin" gitgide daha azını kullanmasıyla) bürokratik iktidarın pekiştirilmesine doğru ya da (İşçi sınıfının bütün yönetsel işlevleri üstüne almasıyla) işçi yönetimine doğru evrilecektir. "Solidarity"nin "işçilerin üretimi yönetimi" savu-

Geçmişin de, bugünün de kefaretini ödemek zorundayız. Siyaset sahnesine gökten zembille inmedik. Bu kavramların derin anlama sahip olduğu, devrimci, özgürlükçü bir geleneğin parçasıyız. Ve de siyasal boşluğun içinde yaşamıyoruz. Sürekli bir mücadelenin söz konusu olduğu özgül bir tarihsel bağlamda yaşıyoruz. Bu mücadelede, farklı toplumsal katmanların (burjuvazi, bürokrasi ve proletarya) çatışan çıkarları, şu ya da bu netlikle formüle edilen farklı talep tiplerinde ifade edilmektedir. Bu tartışmalarda denetim ve yönetim üzerine farklı düşünceler öncelikli rolü oynamaktadır. Çocuk bilmecelerinden farklı olarak, sözcüklerin tastamam bizim seçtiğimiz anlama gelmelerini sağlayamayız.

Üstelik, devrimci hareketin kendisi bu toplumsal arenadaki güçlerden biridir. Hoşumuza gitse de, gitmese de -ve kendisi tam anlamıyla ayırt etse de, etmese de devrimci hareketin büyük kısmı Bolşevizm'in özellikleri, gelenek-leri ve örgütsel kavrayışlarıyla doludur. Ve Rus Devrimi'nin tarihinde özellikle 1917 ile 1921 arasında- "İşçi

denetimi"ne karşı "işçi yönetimi" sorunu önemli yer tutmuştur. "1917'den 1921'e kadar, sınai idare sorunu yeni toplumsal düzenin biçimlenişi hakkındaki ilkesel ayrılığın en hassas göstergesiydi... Komünist hizipler arasındaki fiili çatışmanın en sürekli ve kışkırtıcı odak noktasıydı bu."[1] Ve, diye vurgulamak gerek, Bolşeviklerle devrimci hareket içindeki diğer eğilimle arasındaki çatışmanın... Binlerce devrimci öldürülecek, yüzbinlercesi de -mücadele edilerek hesabı görülerek hapsedilecekti.

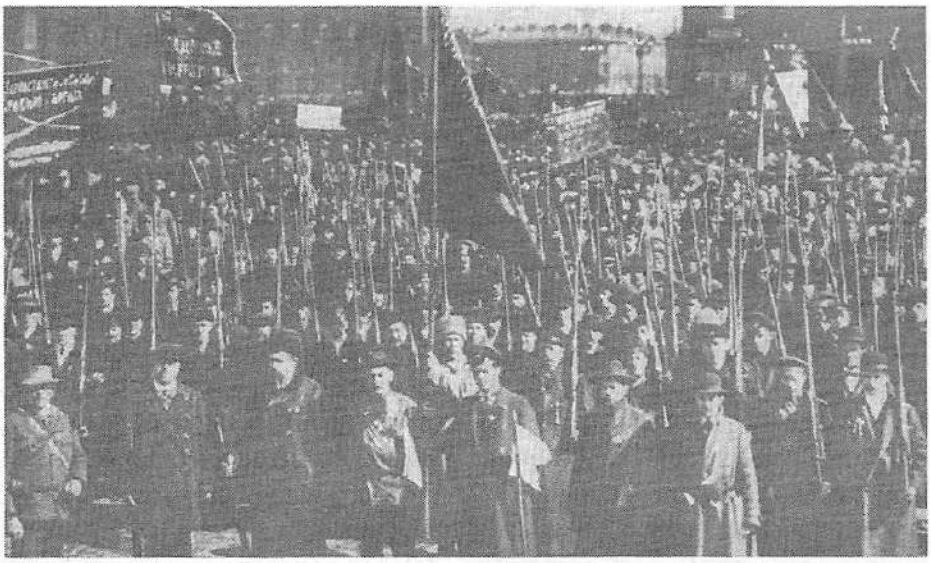

Devrimci harekete yeni girenlerin büyük bölümü bu tartışmalara yabancı olacaktır. Ama bu durum bir erdem olarak görülmemeli. Aydınlığa kavuşturma esastır; ancak burada yeni sorunlar çıkıyor ortaya. Gerçekte ne olduğuna ilişkin bir parça bilgisi olan devrimcilerin birçoğunda var olan metodolojik sefalet, tarihdışıcılık (hatta zaman zaman anti-entelektüelizm) yoldaki ilk trajik engeldir. Ve "teoriye olan ihtiyaç" ile "tarih çalışmanın gerekliliği" üzerine en çok gürültü koparan başkalarının (Bolşevizmin geride kalan varislerinin), en çok saklayacak (kendi tarihsel öncelleri gerçekten gün ışığına çıkarılabilir) ve en çok kaybedecekleri (kemikleşmiş inançlarına meydan okumak için tutarlı bir alternatif belirebilir) şeyleri olanlar olması şimdiki durumun ironilerinden biridir.

"İşçi denetimi" hakkındaki karışıklığın bir kısmı ne terminolojiktir ve ne de geçmiş tartışmalara ilişkin bilgisizlikten kaynaklanır. Kastidir. Sözgelimi bugün, gözünü kırpmadan "işçi denetimi"ni savunan kimi katılaşmış, kıdemli Leninistler veya Troçkistler bulunabilir (Sosyalist Emek Birliği'nde, Enternasyonel Marksist Grup'ta ya da Enternasyonel Sosyalizm "Önderliği"nde, örneğin). Hareket içinde şimdi yaygın olan karışıklığı kendi lehine çevirmeye çabalayan bu insanlar "işçi denetimi"nden, sanki a) Bu sözcüklerle, siyasette acemi olanların onların demek istediğini sanabilecekleri şeyi (yani üretimi ilgilendiren en temel sorunlar hakkında emekçi halkın kendisinin karar vermesi gerektiğini) kastediyorlarmış gibi ve b) Sanki onlar -ve bağlılık iddiasında bulundukları Leninist öğreti- bu çeşit talepleri daima desteklemiş gibi veya sanki Leninizm, "işçi denetimi"ni sadece özgül ve çok sınırlı tarihsel bağlamlarda manipülatif amaçlar uğruna kullanılacak bir slogan diye değil de, daima, yeni bir toplumsal düzenin evrensel olarak geçerli temeli diye görmüş gibi söz ediyorlar.[2]

Özyönetim sorunu zor anlaşılır değildir. Olası en keskin terimlerle tartışılması sekterlik anlamına gelmez. Özyönetim, çağımız devriminin temel konusudur. Yalnız bu bile, elinizdeki küçük kitabın niye yazıldığını açıklar. Yine de, bu dönemin (Rusya, 1917-1921) araştırılmasının daha derin içerimleri vardır. Şimdi kısaca eğileceğimiz bir görev olan Rus Devrimi'nin yazgısının yeni bir çeşit çözümlenmesi için temel sağlayabilir.

Rus Devrimi

1917'de (ve daha sonra) Rusya'da neler olduğuna yeni bir bakış tarzı önermek, yanlış anlaşılmaya davet ile eşanlamlıdır. Üstelik, sorulan sorular ve ileri sürülen metodoloji güncel kullanımdakinden farklı olursa, bu önerme hemen hemen kesinlik kazanır. Daha önce değinmeye fırsat bulduğumuz üzere, çarpıtarak sunma, kendisi için hiçbir şeyin yeni bir düşünce kadar acı verici olmadığı geleneksel solda yaşam tarzıdır.

Son 50 yılda, solun var olan tüm örgütleri Rus Devrimi hakkında bütün bir mitoloji (ve hatta bütün bir anti-mitoloji) oluşturdu. Parlamenter sosyal-demokrasi fetişistleri "Bolşevizmin başarısızlığını" onun "antidemokratik pratiklerinde" gördüler. Onlara göre, ilk günah Kurucu Meclis'in dağıtılmasıydı. Kendinden menkul "komünist hareket" (Stalinistler, Troçkistler, Maoistler vb) evlada yakışır bir gururla, muhteşem, sosyalist, Ekim Devrimi'nden söz etmektedir. Devrimin başlangıçtaki başarılarıyla övünmeye ve bunları popülerleştirmeye çabaladıkları halde, sonradan ne olduğunu, ne zaman olduğunu, niçin olduğunu ve bunun kime olduğunu değerlendirmelerinde farklılaşıyorlar. Çeşitli anarşistlere göre, devletin veya "siyasal iktidar"ın derhal yıkılmamış

olması, temel anlama sahip hiçbir şeyin gerçekleşmediğinin nihai kanıtı ve kıstasıdır.[3] Gerçi bunu ücret sisteminin yıkılmamasına, Rus nüfusunun çoğunluğunun SPGB bakış açısını dinleme hakkına sahip olmamasına ve o zaman var olan Rus kurumlarında parlamenter çoğunluk sağlamayı gözetmemesine atfetmekle birlikte, SPGB de hemen hemen aynı sonuca varır.

Bütün taraflarda insanlar Rus Devrimi'ni kendi propagandalarına eklemek amacıyla kullanmaya çabalıyorlar sadece kendi özgül tarih çözümlemelerine veya kendilerinin şimdiye ilişkin özgül reçetelerine uygun düşen yanlarını alıkoyarak. Rus Devrimi'nde yeni olan, yerleşik teorilerle çelişir veya kurulu kategorileri parçalar görünen ne varsa, sistematik biçimde "unutturulmuş", önemsiz gösterilmiş, çarpıtılmış, yadsınmıştır.

Canalıcı 1917-1921 deneyimini yeniden değerlendirmeye yönelik her türlü girişim muhalefet doğuracaktır mutlaka. İlk tepki gösterecekler "devrimci" örgütleri (ve "devrimci" ideolojiyi) tahrip ve yenilenme ikili tehlikesinden yıllardır koruyan "apparatçikler" olacaktır. Ne var ki, gerçekten devrimci siyasetin yolunu arayan birçok dürüst militanın zihninde de muhalefet uyanacaktır. Burada değinilen, basit bir psikolojik direniş değil, çeşitli "önderlikler"in gerici rol ve etkisine başvurularak örtbas edilemeyecek olan, çok daha derin bir olgudur. Eğer ortalama militan Rus Devrimi'nin ilk aşamalarında ortaya çıkan kimi sorunların tam anlamını kavramakta güçlük çekiyorsa, bu sorunların işçi sınıfının durmadan yüz yüze geldiği en önemli ve zor olanlar arasında (en önemli ve zor olanı olmasa da) olmaları nedeniyledir. İşçi sınıfı tepedeki siyasal kadroda basit bir değişikliğin ötesine giden bir devrim yaptı. Üretim araçlarının eski sahiplerini mülksüzleştirmeye (böylece de var olan mülkiyet ilişkilerini derinliğine değiştirmeye) muktedirdi. Ama ne derece bunun da ötesine gidebildi? Üretim ilişkilerini ne derece devrimcileştirebilirdi ya da buna hazırladı? Üretim ilişkilerinin tüm sınıflı toplumlarda cisimleştirdiği ve sürdürdüğü otorite yapısını ortadan kaldırmayı istiyor muydu? Üretime ve (böylelikle toplumun bütününü) yönetmeye kendisinin ne ölçüde hazırlamıştı ya da bu görevi başkalarına devretmeye ne derece yatkındı? Ve egemen ideoloji, işçi sınıfını, tescilli düşmanlarının yerine "onun adına" konuşma iddiasındaki partiyi geçirmek zorunda bırakarak, ne ölçüde zafer kazanacaktı?

"Rus Devrimi'nin destansı dönemi"ni duygusal olmadan çözümleme arayışındaki herhangi bir kimsenin karşılaştığı tehlikelerden biri, o zaman siyaset sahnesinde etkin olan şu veya bu eğilim ya da bireyle (örneğin Osinsk, Kollontai, Maksimov, Mahno veya Miysnikov) "geriye dönük özdeşleşme" tehlikesidir. Anlamsız bir siyasal eğlencedir bu.

Bu sorulan yanıtlamak tuzaklarla kuşatılmış çok önemli bir görevdir. "Rus Devrimi'nin destansı dönemi"ni duygusal olmadan çözümleme arayışındaki herhangi bir kimsenin karşılaştığı tehlikelerden biri, o zaman siyaset sahnesinde etkin olan şu veya bu eğilim ya da bireyle (örneğin Osinsk, Kollontai, Maksimov, Mahno veya Miysnikov) "geriye dönük özdeşleşme" tehlikesidir. Anlamsız bir siyasal eğlencedir bu. Çabucak öyle bir ruh durumuna yol açar ki, devrimciler, olayların ana doğrultusunu anlamaya çalışacaklarına (ki yerinde uğraş da budur), kendilerini şöylesi sorular sorarken bulurlar: "Şu veya bu anda ne yapılması gerekiyordu?"; "Şu veya bu eylem zamansız mıydı?"; "Şu veya bu kongrede kim haklıydı?" vb. Bu tuzağa düşmediğimizi umuyoruz. Sözgelimi, İşçi muhalefetinin parti önderliğine karşı mücadelesini incelerken, bu bizim İçin "taraf tutma" sorunu değildir. Çatışan güçlerin gerçekten neyi temsil ettiğini anlama sorunudur. Örneğin, toplumsal hayatın her alanındaki bürokratikleşme rüzgârına meydan okur görünenlerin itkileri (ile ideolojik ve daha başka sınırları) nelerdi?

Bir başka tehlike (veya aynı tehlikenin bir başka biçimi) bu alana ilk kez girme cesareti gösteren, ama yine de resmi mitolojinin hâlâ başlarını döndürdüğü kişileri tehdit etmektedir. Tam da yıkılmak istenen masalın içinde sarmaş dolaş hale gelme tehlikesidir bu. Sözgelimi, Stalin'i (veya Troçki'yi veya Lenin'i) "yıkmak" isteyenler doğrudan hedeflerine başarıyla ulaşabilirler. Ama, bu dönemin en temel yeni özelliklerini görmeme, sezmeme ve saptamama pahasına "başarılı" olabilirler: Bu temel özellik, var oluş koşullarını toptan değiştirme arayışındaki işçi sınıfının özerk eylemidir. Bu kapandan uzak durduğumuzu umuyoruz. Öne çıkmış bireylerin ifadelerini hayli uzunca aktardıysak, bu, sadece onların tarihin verili bir anında insanların eylem ve düşüncelerine kılavuzluk eden

ideolojilerin örneğini sunmaları yüzündendir. Anlatım boyunca, bundan başka, Bolşeviklerin söyledikleri veya yaptıklarıyla ciddi olarak uğraşmanın tek yolunun, onların söz ve eylemlerinin toplumsal rolünün açıklanması olduğunu düşündük.

Şimdi kendi metodolojik öncüllerimizi belirtmeliyiz: "Üretim ilişkilerinin" -bireylerin veya grupların zenginliğin üretilmesi sürecinde birbirleriyle girdikleri ilişkilerin- her toplumun gerçek temelleri olduğunu ileri sürüyoruz. Belirli bir üretim ilişkileri kalıbı bütün sınıflı toplumların ortak paydasıdır. Bu kalıp, üreticinin üretim araçlarına egemen olmadığı, tersine, hem kendi emeğinin ürünlerinden ve hem de "üretim araçlarından ayrıldığı" bir kalıptır. Tüm sınıflı toplumlarda üretici üretim sürecini yönetenlerin tabiyeti konumundadır. İşçilerin üretimi yönetmesi -üretim süreci üzerinde üreticinin topyekün egemenliğini imde ettiği biçimiyle- marjinal bir sorun değildir bizim için. Siyasetimizin çekirdeğidir. Sayesinde üretimdeki otoriter ilişkilerin (emir verici, emir alıcı) aşılabileceği ve komünist veya anarşist özgür bir toplumun ortaya konabileceği tek araçtır bu.

Üretim araçlarının üretim ilişkilerini devrimcileştirmeksizin el değiştirebileceğini (sözgelimi, özel ellerden kolektif olarak bunlara sahip olan bürokrasinin ellerine geçebileceğini) de kabul ediyoruz. Böylesi durumlarda -ve mülkiyetin biçimsel statüsü ne olursa olsun- toplum hâlâ sınıflı bir toplumdur; çünkü, üretim hâlâ üreticilerin kendilerinden başka bir ajan tarafından yönetilmektedir. Başla deyişle, mülkiyet ilişkileri üretim ilişkilerini zorunlulukla yansıtmaz. Gizlemeye de hizmet edebilirler; ve aslında çoğu zaman gizlemişlerdir de.[4]

Çözümlemenin bu kadarı hayli yaygın biçimde kabul edilmektedir. Şimdiye kadar girişilmemiş olan şey, Rus Devrimi'nin tarihini bu kapsamlı kavramsal çerçeveyle ilişkilendirmektir. Burada, böyle bir yaklaşımın belli başlı çizgilerine işaret edebiliriz yalnızca.[5] Buna göre anlaşılan Rus Devrimi, Rus işçi sınıfının, eziciliği gitgide doğrulanan üretim ilişkilerinden kurtulmak için başarısız bir girişimini tem-

sil etmektedir. 1917'nin kitlesel ayaklanması burjuvazinin siyasal üstünlüğünü (üzerinde kurulu olduğu ekonomik temeli: üretim araçlarının özel mülkiyetini paramparça ederek) parçalamak için yeterince güçlü olduğunu kanıtladı. Var olan mülkiyet ilişkileri sistemini değiştirdi. Ama, bütün sınıflı toplumların ayırt edici özelliği olan otoriter üretim ilişkilerini değiştirecek (bu yöndeki kahramanca girişimlere karşın) kadar güçlü olamadı. İşçi sınıfının (fabrika komitesi hareketinde en etkin olan) bazı kesimleri devrimi bu yönde etkilemeye elbette çaba harcadılar. Ancak, girişimleri başarısız kaldı. Bu başarısızlığın nedenlerini çözümlemeye -ve yeni efendilerin eskilerin yerini nasıl almaya başladıklarını görmeye- değer. Sınai yaşam koşullarının topyekün dönüşümünü hedefleyenlere karşı mücadeleye sokulan güçler nelerdi? İlkin, tabii ki burjuvazi vardı. Böylesi bir topyekün toplumsal ayak-lanmada kaybedecek her şeyi vardı burjuvazinin. İşçi yönetimi ile karşı karşıya geldiğinde, sadece üretim araçlarının sahipliğini değil, aynı zamanda, uzmanlıkta ve karar alma otoritesinin uygulanmasında kazanılan ayrıcalıklı konumlarının imkânını da kaybetmeye adaydı. Tabii burjuvazi, devrim önderlerinin "ulusallaştırmadan daha öteye gitmeyeceklerini" ve sanayi ile diğer alanlardaki emir verici-emir alıcı ilişkisini el değmeden bırakmaya istekli olduklarını görünce rahat bir nefes aldı. Doğru; burjuvazinin geniş kesimleri kaybettikleri mülkiyetlerini yeniden kazanmak için umutsuzca savaştılar. İç savaş uzun ve kanlı bir olaydı. Ancak, mülksüzleştirilmiş burjuvaziye gelenek ve kültür bağlarıyla az veya çok yakından bağlı olanların binlercesine pek kolayca "devrimci kaleye" -deyiş yerindeyse arka kapıdan- yeniden girme ve "işçi devleti"ndeki emek sürecinin yöneticileri rolünü yeniden üstlenme fırsatı sunuldu. Bu beklenmedik fırsata şiddetli bir arzuyla sarıldılar. Kitleler halinde ya partiye katılarak ya da onunla işbirliğine girmeyi kararlaştırarak, Lenin'in veya Troçki'nin "çalışma disiplini" ya da "tek adam yönetimi" yanlısı her sözünü sinik bir memnuniyetle karşıladılar. Çok geçmeden birçoğu ekonomideki yönlendirici konumlara (yukarıdan) atanacaktı. Partinin kendisinin çekirdeğini oluşturduğu yeni siyasal- idari "elit" ile birleşen, mülksüzleştirilmiş sınıfın daha "aydınlanmış" ve teknolojik bakımdan vasıflı kesimleri üretim ilişkilerinde egemen konumları geri aldılar.

İkinci olarak, Fabrika Komitesi Hareketi "sol"daki açıktan açığa düşman eğilimlerle, örneğin Menşeviklerle uğraşmak zorundaydı. Menşevikler, devrim sadece burjuva-demokratik tipte bir devrim olabileceğinden, işçilerin üretimi yönetme girişimlerinin geleceğinin olamayacağını tekrar tekrar vurguladılar. Bütün böylesi çabalar "anarşist" ve "ütopik" olmakla suçlandı. Menşevikler çeşitli yerlerde Fabrika Komitesi Hareketi'ne ciddi bir engel olduklarını gösterdiler; ama, muhalefet öngörülü, ilkeli ve tutarlıydı.

Üçüncüsü -ve keşfedilmesi çok daha zor olanı- Bolşeviklerin tavrıydı. Bolşevikler, mart ile ekim arasında fabrika komitelerinin gelişmesini desteklediler; ancak, 1917'nin son birkaç haftasında, bunları hadım etmek için daha uygun olan yeni sendika yapısında bütünleştirme çabasına girerek şiddetle karşılarına geçeceklerdi. Bu küçük kitapta tamamıyla tanımlanan bu süreç, kapitalist üretim ilişkilerine karşı hızla büyüyen meydan okuyuşu dönüm noktasına varmaktan alıkoymakta önemli bir rol oynayacaktı. Bunun yerine Bolşevikler, mart ile ekim arasında açığa çıkan enerjileri burjuvazinin siyasal iktidarına karşı (ve bu iktidarın dayandığı mülkiyet ilişkilerine karşı) başarılı bir hücum kanalına akıttılar. Bu düzeyde, devrim "başarılı" idi. Ama Bolşevikler, sanayide "hukuk ve nizamı" -kısa bir dönem için şiddetle sarsılmış olan üretimdeki otoriter ilişkileri yeniden pekiştiren bir hukuk ve nizamı- yeniden sağlamakta da "başarılı" idiler.

Parti neden bu tarzda hareket etti? Bu soruyu yanıtlamak, Bolşevik Parti'nin ve onun Rus işçi sınıfıyla ilişkisinin burada girişebileceğimizden çok daha bütünlüklü bir çözümlemesini gerektirir. Yine, atıp tutmak yerine daima anlamaya çalışarak mitolojiden de ("büyük Bolşevik Parti", "Lenin'in işlediği silah", "devrimin öncüsü" vb), anti-mitolojiden de ("totaliteryanizmin, militarizmin, bürokrasinin vb-cisimleşmesi olarak parti") uzak durulmalıdır. Yüzeysel düzeyde, partinin ideolojisi de, pratiği de bu yüzyılın ilk on yılında Çarlık Rusyası'nın özgül tarihsel koşullarında temellendi sıkı sıkıya. Yasadışılık ve baskı partinin örgütsel yapısını ve sınıfla ilişkisini kavrayışını (haklılaştırmasa da) kısmen açıklar.[6] Anlaşılması daha zor olan şey, bu tip örgütlenmenin ve sınıfla bu tip ilişkinin partinin sonraki tarihi üzerinde kaçınılmaz biçimde doğuracağı etkileri değerlendirmiş görünmeyen Bolşevik önderlerin saflığıdır.

> Partinin kendisinin çekirdeğini oluşturduğu yeni siyasal- idari "elit" ile birleşen, mülksüzleştirilmiş sınıfın daha "aydınlanmış" ve teknolojik bakımdan vasıflı kesimleri üretim ilişkilerinde egemen konumları geri aldılar.

Partinin ilk dönem tarihi üzerine yazan, Bolşevik ortodoksisinin hiç de daha az temsilcisi olmayan Troçki şöyle diyecektir: "Siyasal bir mekanizmaya özgü alışkanlıklar şimdiden yeraltında biçimleniyordu. Genç devrimci bürokrat, bir tip olarak şimdiden doğuyordu. Gizlilik koşulları, gerçekten, demokrasinin seçimler, sorumluluk ve denetim gibi formaliteleri için oldukça yetersiz bir alan sunuyordu. Ancak, kuşku yok ki, komitedeki adamlar bu sınırlamaları zorunluluğun dayattığından epeyce fazla daralttılar. Zorunlulukla kitlelerin sesine dikkatle kulak verilmesini gerektiren durumlarda dahi, hükmetmeyi tercih edip kendilerinden çok devrimci işçilere karşı uzlaşmaz ve sert davrandılar. Krupskaya, Bolşevik komitelerde olduğu gibi kongrenin kendisinde de hemen hemen hiç işçi olmadığını belirtiyor. Entelektüeller hâkimdi. 'Komitedeki adam' diye yazıyor Krupskaya, 'genellikle kendine tamamen güvenen bir kişiydi... Kural olarak parti içi demokrasiyi hiç kabul etmezdi... Herhangi bir yenilik istemezdi... Kendisini hızla değişen koşullara uydurmayı arzulamaz ve bunu nasıl yapacağını da bilmezdi'."[7]

Bütün bunların neye yol açacağı ilk olarak 1905'te hissedildi. Sovyetler pek çok yerde ortaya çıkmıştı. "Bolşeviklerin Petersburg Komitesi, savaş halindeki kitlelerin partiye bağlı olmayan temsili gibi bir yenilikten dehşete düşmüştü. Sovyete ültimatom vermekten başka yapacak daha iyi bir şey bulamadı: Derhal sosyal-demokrat bir programı benimse veya dağıl. Bolşevik işçi grubu da dahil olmak üzere, bütün olarak Petersburg Sovyeti bu ültimatomu gözünü dahi kırpmadan reddetti"[8] Bolşevizmin daha sofistike savunucularından biri, Broué şöyle yazacaktı: "Bolşevik Parti içinde Sovyetlere en çok taraftar olanlar bile, bunları, en iyi durumda partinin yedekleri olarak gördüler sadece... Parti, Sovyetlerde oynayabileceği rolü ve kitlelere önderlik etme açısından partinin etkisini arttırmak için sovyetlerin sunduğu fırsatı sonraları keşfedebildi ancak."[9] Sorun burada az ve öz olarak konuluyor. Bolşevik kadrolar, kendi rollerini devrimin önderliği olarak gördüler. Onlar

tarafından başlatılmayan ya da denetimlerinden bağımsız olan bir hareket sadece kuşkularını uyandırabilirdi.[10] Bolşeviklerin Sovyetlerin yaratılmasına "şaşırdıkları" söylenmiştir sık sık. Bu hüsnütabir bizi yanıltmamalı. Bolşeviklerin tepkisi sade "şaşırmaktan" çok daha derin anlama sahipti -bütün bir devrimci mücadele anlayışını, işçilerle devrimciler arasındaki bütün bir ilişki anlayışını yansıtıyordu. Rus kitlelerinin kendi eylemi, 1905 kadar eski bir tarihten beri, bu tavırları modası geçmiş olarak kınamaya hazırdı bile.

Bolşeviklerle kitleler arasındaki bu ayrılma 1917 sıralarında kendini yeniden açığa vuracaktı. Buna ilkin Şubat Devrimi esnasında, tekrardan "Nisan Tezleri" zamanında ve daha da sonra Haziran Günleri döneminde tanık olundu.[11] Partinin 1905'te de, 1917'de de "hatalar" yaptığı tekrar tekrar kabul edilmiştir. Ama bu "açıklama" hiçbir şeyi açıklamaz. Sorulması gereken bu hataları neyin olası kıldığıdır. Ve yalnızca, partinin yaratılmasından dosdoğru devrim zamanına kadar, parti kadrolarının yürüttüğü çalışma tarzı anlaşılırsa, buna yanıt bulunabilir. Parti önderleri (Merkez komitede olanlardan aşağılarda yerel gruplardan sorumlu olanlara kadar), çarlığa karşı mücadele koşullarının ve kendi örgütlenme anlayışlarının bileşik etkisi yüzünden, gerçek işçi hareketiyle ancak zayıf bağlar kurmalarına izin veren bir konuma yerleştirilmişlerdi. "Bir yetenek gösteren ve herhangi bir umut vaat eden bir işçi-ajitatörün" diye yazıyordu Lenin, "fabrikada çalışmaması gerekir. Parti desteğiyle yaşaması... ve yeraltı statüsüne geçmesi için gereğini yapmak zorundayız."[12] Tabii, Bolşevik kadroda işçi sınıfı kökenli birkaç kişi de sınıfla gerçek bağlantılarını çok geçmeden kaybetti.

Bolşevik Parti 1917'den önce ve sonraki tavrını açıklamaya yardım eden bir çelişkiyle maluldü. Gücü kendisini destekleyen ileri işçilerde yatıyordu. Bu destek zaman zaman yaygın ve samimiydi, hiç kuşkusuz. Ama bu işçiler partiyi denetleyemezlerdi. Önderlik sıkı bir biçimde profesyonel devrimcilerin elindeydi.

> Parti, kurum olarak, Rus işçi sınıfının denetiminden toptan uzaktı.

Bir anlamda kaçınılmazdı bu. Gizli bir basın ve propagandanın yayılması, ancak, sürekli hareket halinde olan ve zaman zaman da denizaşırı sığınaklar aramaya zorlanan militanlar tarafından düzenli olarak sürdürülebilirdi. Bir işçi sadece işi bırakması ve kendini partinin emri altına sokması koşuluyla Bolşevik kadroya dahil olabilirdi; ki o zaman parti onu özel misyonlarla şu veya bu kente gönderirdi. Parti aygıtı devrimci uzmanların elindeydi. Çelişki, partiye gücünü veren gerçek zinde güçlerin onu denetleyememesiydi. Parti, kurum olarak, Rus işçi sınıfının denetiminden toptan uzaktı. Rus Devrimi'nin 1917 sonrasında karşılaştığı sorunlar bu çelişkiyi getirmediler; şiddetlenmesine hizmet ettiler, o kadar. Partinin 1917'deki ve daha sonraki tavırları tarihinin ürünleridir. Parti içinde 1918 ile 1921 arasında çeşitli muhalefetlerce hazırlanan girişimlerin çoğunu bu şekilde boşa çıkaran budur. Verili bir ideolojik öncülün (Partinin önceden buyrulmuş hegemonyası) pratikte zorunlulukla belli sonuçlara yol açtığını algılamayı başaramadılar.

Ama, belki de bu bile çözümlemeyi yeterince ileri götürmüyor. Daha da derin bir düzeyde, bu çeşit örgütlenme ve kitle hareketiyle bu çeşit ilişki anlayışının ta kendisi, burjuva ideolojisinin, burjuva toplumunu amansızca yıkmayı gözetenlerin zihni üzerinde bile söz konusu olan bilinmedik etkisini yansıtmaktadır. Toplumun zorunlu biçimde "önderler" ve "önderlik edilenler"e bölünmesi gerektiği anlayışı, kimileri hüküm sürmek için doğmuşken diğerlerinin belli bir aşamanın ötesine gerçekten geçemeyeceği nosyonu, fi tarihinden beri tarihteki her yönetici sınıfın örtük varsayımları olmuştur. Bolşeviklerin bile bunları kabul etmesi, Marx'ın, "Her çağın egemen düşünceleri egemen sınıfın düşünceleridir" demesinin ne kadar doğru olduğunu göstermektedir. Bu çeşit düşünceler üzerine kurulu, "verimli", sımsıkı kenetlenmiş bu çeşit bir örgütlenme olunca, ortaya çıkan fabrika komitelerinin devrimi sonuna kadar götürememesi pek de şaşırtıcı değildir.

Komitelerin yüz yüze geldiği son zorluk Komite Hareketinin kendisine içkindi. (Belirli bireyler olağanüstü parlaklık gösterdiyse de ve Komite Hareketi sınıf mücadelesinin 1917'de ulaşılan en yüksek görünümünü temsil ediyorsa da, bütün olarak hareket kendisine ne olduğunu anlayacak ve ciddi bir direniş gösterecek güçte değildi. Deneyimini genelleştirmeyi başaramadı ve geriye bıraktığı kayıtlar ne yazık ki parça parça bir halde. Kendi hedeflerini (işçi özyönetimi) açık ve olumlu terimlerle dile getiremeyince, başkalarının boşluğu doldurması kaçınılmazdı. Tamamen dağılmakta olan burjuvaziye ve toplumu parçalayan sorunlara kendi çözümlerini kabul ettirmek için henüz yeterince güçlü veya bilinçli olmayan işçi sınıfına

karşı, Bolşevizmin de, bürokrasinin de zaferi kaçınılmazdı.

Rus Devrimi'nin çözümlenmesi, işçi sınıfının, kendisinden ayrı, özgül bir grubun üretimi yönetmesine izin vermekle, zenginlik üreten araçları denetleme olanağını bile bütünüyle kaybettiğini göstermektedir. Üretken emeğin üretim araçlarından ayrılması sömürü toplumuna götürür. Üstelik, Sovyetler gibi kurumlar artık sıradan işçilerce etkilenemeyince, rejim de bundan böyle sovyet rejimi diye adlandırılamaz. Hayalgücü ne kadar zorlanırsa zorlansın, rejimin hâlâ işçi sınıfının çıkarlarını yansıttığı varsayılamaz. Temel soru -burjuvazinin altedilmesinden sonra üretimi kim yönetmektedir?- bu nedenle artık sosyalizm hakkındaki herhangi bir ciddi tartışmanın merkezi olmalıdır. Bugün, sayısız Leninist, Stalinist ve Troçkist tarafından popülerleştirilmiş olan eski denklem (burjuvazinin tasfiyesi = işçi devleti) kesinlikle yeterli değildir.

1917'de Rus işçileri, toplumun işçilerin kendilerince yönetimini sağlama alabilecek organlar yarattılar (Fabrika komiteleri ve sovyetler). Ama, sovyetler Bolşevik görevlilerin eline geçti. Kitlelerden ayrı bir devlet aygıtı hızla yeniden oluşturuldu. Rus işçileri, sayesinde hem sanayii ve hem de toplumsal hayatı yönetecekleri yeni kurumlar yaratmayı başaramadılar. Bu nedenle, bu görev başkalarınca, özgül görevi bu haline gelen bir grup tarafından üstlenildi. Bürokrasi, siyasal kurumlarının efendisi de olduğu bir ülkede, iş sürecini örgütledi.

Bütün bunlar çeşitli temel kavramların ciddi bir biçimde yeniden değerlendirmesini zorunlu kılmaktadır. İşçi iktidarı partinin iktidarı ile -Bolşeviklerce tekrar tekrar yapıldığı gibi- özdeşleştirilemez veya eşitlenemez-. Rosa Luxemburg'un sözleriyle, işçi iktidarı, her şeyi sınıf adına yöneten bir azınlık tarafından değil, sınıf tarafından yürütülmelidir. Kitlelerin etkin katılımından çıkmalı, doğrudan etkileri altında kalmalı, bütün nüfusun denetimine sunulmalı, halkın artan siyasal farkındalığından doğmalıdır. "İktidarı alma" kavramına gelince; bu, hâlâ 1917 Petrogradı'nda yaşıyor görünen birçokları için açıkça ifade ettiği gibi, bir azınlığın yerine getirdiği yarı askeri bir ani ayaklanma anlamına gelemez. İşçi sınıfının kazandıklarının burjuvazinin geri alma girişimlerine karşı savunulması -gerekli olmakla birlikte- anlamına da gelemez yalnızca. "İktidarı alma"nın gerçekte belirttiği şey, işçi sınıfının büyük çoğunluğunun hem üretimi ve hem de toplumu yönetme yeteneğini nihayet gerçekleştirmesi ve bu amaçla örgütlenmesidir.

...hâlâ 1917 Petrogradı'nda yaşıyor görünen birçokları için açıkça ifade ettiği gibi, bir azınlığın yerine getirdiği yarı askeri bir ani ayak-lanma anlamına gelemez.

Bu metin hiçbir anlamda Rusya'nın 1917 ile 1921 arasındaki ekonomik tarihi değildir. Olsa olsa, seçici bir sınai kronolojidir. Çoğu durumda olaylar kendi adlarına konuşmaktadır. Birkaç yerde, özellikle büyük tarihsel tartışmalardaki bütün başkahramanlarınhatalıoldukları veya olanların gerçek anlamına değerini vermekten onları alıkoyan bir düşünce sisteminin tuzağına düştükleri zaman, kendi görüşlerimizi açıklama fırsatı bulduk. İç savaşın aşamaları gibi olaylardan sadece konu bağlamındaki çeşitli tartışmaları oturtmak -ve anlatılan önlemlerin birçoğunun "iç savaşın sonucu olarak" alındığı gerekçesindeki yalanı ilk ve son defa ortaya çıkarmak- için söz edildi.

Anlatı boyunca parti içindeki mücadelelere, şu veya bu nedenle partiye asla katılmayan ya da başından beri partinin ne yapmaya çatıştığını keşfeden milyonların eylemlerinden daha çok vurgu yapılmıştır diye itiraz edilecek belki de; "suçlama" doğru, ama ihmal de hemen hemen kaçınılmaz. Binlerce insanın istekleri, kaygıları, kuşkuları, umutları, özverileri, günlük hayat koşullarını dönüştürme dilekleri ve bu yolda mücadeleleri parti kongrelerinin kararları veya parti önderlerinin konuşmaları kadar tarihin biçimlendirici bir gücüdür kuşkusuz. Ancak, ne kuralları ve ne de yasaları olan, ne kürsülere ve ne de ozanlara sahip bir faaliyet, neredeyse tanım itibarıyla, tarihin karanlıklarında kalan bir faaliyettir. Sorunun farkında olmak, zekiceyse de, kayıp malzemeyi geri getirmez. Ve bunun gibi bir deneme de geniş ölçüde dökümantasyon sorunudur. Kitleler tarihi yaparlar, yazmazlar. Ve yazanlar da, hemen hemen daima, olayların dengeli sunuluşundan çok, atalara tapmayla veya geriye dönük haklılaştırmayla daha fazla ilgilidirler.

Başka suçlamalar da yapılacak. Lenin ve Troçki'den alıntılar reddedilmeyecek; ama, bunların "seçici" olduğu ve "başka şeylerin de" söylendiği belirtilecek. "Suç"u kabul ediyoruz yine. Ancak şunu vurgulamakisterizki,"nesnellikleri" (sözgelimi Deutscher'inki gibi) incelikli haklı çıkarma çabaları

için paravanadan başka bir şey olmayan yeterince hagiyograf var piyasada. Bu malzemeyi gün ışığına çıkarmanın başka bir sebebi daha var üstelik. Devrimden elli yıl sonra -ve "yalıtılmasının" kırılmasından çok sonra-, bugün Rusya'daki bürokratik sistem Paris Komünü modeliyle (seçilmiş ve geri çağrılabilir delegeler, bir işçinin ücretinden daha fazlasını almama vb) açıkça çok az benzerlik taşıyor. Aslında, Rusya'nın toplumsal yapısına ilişkin herhangi bir öngörü bütün Marksist teori külliyatında yok gibidir. Bundan dolayı, işçi önderlerinin 1 Mayıs konuşmaları gibi sonsuza kadar belagat âleminde kalacak ifadeler yerine, 1917'nin Bolşevik önderlerinin Rusya'nın evrimini belirlemeye yardım eden açıklamalarını aktarmak daha uygun görünüyor.

* Kavramsal bir karışıklığa yol açmamak için özgün İngilizce metinde geçen "management" sözcüğünü "yönetim" ve "administration" sözcüğünü de "idare" diye çevirmeyi uygun gördük. (Ç.n.)

1. R.V.Daniels. The Conscience of the Revolution, (Harward University Press, 1960), s. 81

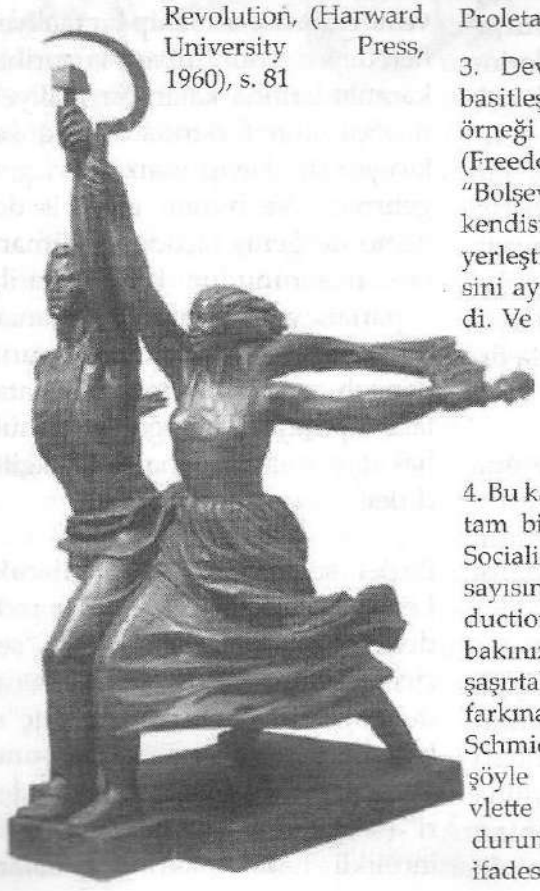

2. Troçkist eğilimlerin tümü bu türden yalanlara başvurmaz. Bazıları gayet açık bir biçimde gericidir. Sözgelimi K. Coates ve A. Topham şöyle diyorlar: " 'İşçi denetimi'nden, sendikaların, kapitalist çerçevede, yönetim güçlerine saldırgan tecavüzlerini göstermek için ve 'işçi özyönetimi'nden de, toplumsallaşmış ekonomiyi demokratik biçimde idare etme girişimlerine işaret etmek için söz etmek bize anlamlı görünüyor" (Industrial Democracy in Great Britain, Macgibbon and Kee, 1968, s.363)
Troçki'nin kendisi de bu denli açık sözlüydü. "İşçi denetimi"ni sendikalarca yerine getirilecek bir işlev olarak anlamasa da "denetim" ile "yönetim"i yeterince açık biçimde ayırıyordu. "Bizim için, denetim sloganı burjuva rejiminden proleter rejimine geçişe tekabül eden üretimde ikili iktidar dönemiyle bağlantılıdır... Bütün insanlığın dilinde, denetimden, bir kurumun bir başkasının işini gözetimi ve taraması anlaşılır. Denetim çok etkin, otoriter ve her şeyi kapsayıcı olabilir. Ama yine de denetim olarak kalır. Bu sloganın ana fikri bile kapitalistin ve onun idarecilerinin işçilerin rızası olmaksızın artık bir adım dahi atamadıkları, ama öte yandan da işçilerin ne şimdiye kadar yönetim tekniğini kazanmış ne de henüz bunun için esas olan organları yaratmış oldukları, sanayideki geçiş rejiminin doğal bir sonucudur" (L.Troçki, What Next? Vital Questions for the German Proletariat, 1932).

3. Devrimin yazgısının böyle aşırı basitleştirilmiş çözümlemesinin bir örneği Voline, Nineteen Seventeen'de (Freedom Press, 1954) bulunabilir. "Bolşevik parti bir defa iktidara gelince kendisini mutlak hâkim konumuna yerleştirdi. Çabucak yozlaştı. Kendisini ayrıcalıklı bir kast olarak örgütledi. Ve daha sonra işçi sınıfını yeni biçimler altında, kendi çıkarları doğrultusunda sömürmek için dümdüz etti ve hükmü altına aldı!"

4. Bu kavramın -ve bütün içerimlerinin- tam bir tartışması için P.Chavueu'ün Socialisme ou Barbarie'nin 2 No'lu sayısındaki "Les rapports de production en Russie".adlı yazısına bakınız. Kavram birçok "Marksisti" şaşırtabilirse de, Engelsin açıkça onun farkına varmış olması ilgi çekicidir. Schmidt'e mektubunda (27 Ekim 1890) şöyle yazıyordu: "Modern bir devlette hukuk sadece genel ekonomik duruma tekabül etmemeli ve bunun ifadesi olmamalı, ama aynı zamanda, iç çelişkileri sebebiyle kendisini boşa çıkarmayan, iç tutarlılığı olan bir ifade olmalıdır. Ve bunu başarmanın cezasını da ekonomik koşulların inanılır yansıtılışı çeker gitgide... Ekonomik ilişkilerin yasal ilkeler olarak yansıması zorunlu olarak başaşağı bir yansımadır. (Marx-Engels- Selected Correspondence, s. 504-5)

5. Böyle bir çözümlemenin mümkün olabileceği mükemmel bir risalede ileri sürüldü: Notes pour une analyse de la Revolution Russe (N.d.), J.Barrot. (Librarie La Vieille Taupe', I rue des Fosses-St.-Jacques, Paris 5'ten elde edilebilir.)

6. Her ikisi de, 1901 ile 1917 arasında Bolşevizmin teorisinde (krş.Lenin: "Ne Yapmalı" ve "Bir adım ileri, iki adım geri") ve pratiğinde açık biçimde ana hatlarıyla çizilir.

7. L.Troçki, Stalin (Londra, 1947), s.61. Göndermede bulunulan kongre 3. Parti Kongresi' dir (25 Nisan-10 Mayıs 1905).

8. L.Troçki, agy, s.64-65.

9. P.Broué. Histoire du Parti Bolshevik. (Editions de Minuit, Paris 1963) s.35

Kaynak:
Bolşevikler Ve İşçi Denetimi 1917'den 1921'e Devlet ve Karşı Devrim

Çeviri:
Necmi Erdoğan
Ayrıntı Yayınevi, 1990
Bu kitap Solidarity / Red & Black Yayınları'nın 1975 basımından çevrilmiştir

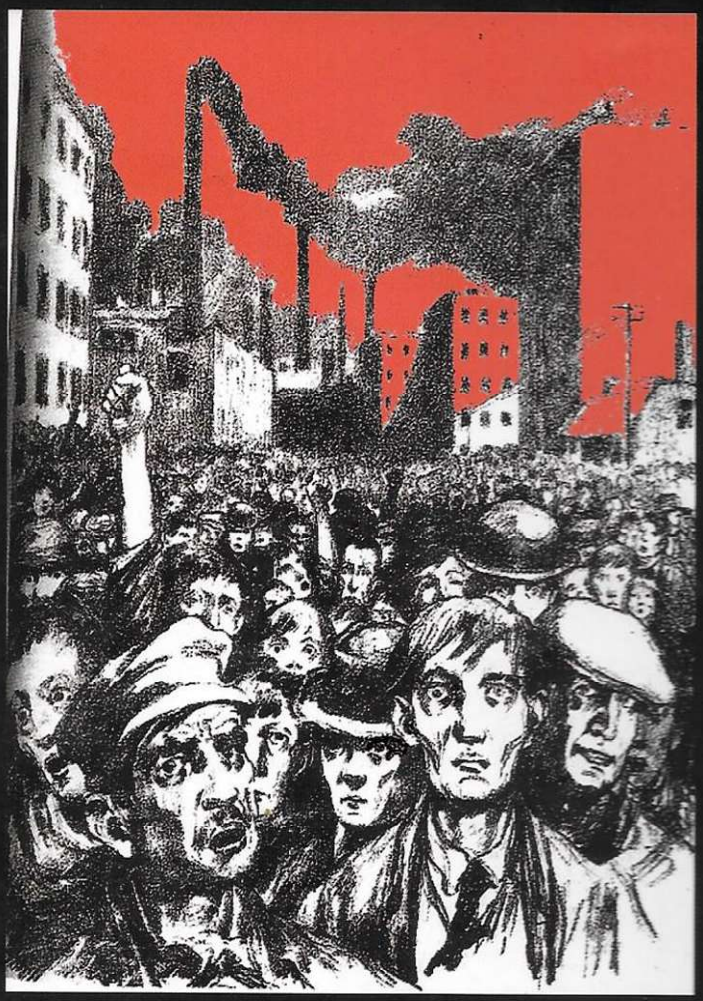

İşçilerin köleleştirilmesi süreci ve işçilerin özgürlük özlemi sonucu doğmuş sınıf mücadelesi, bu baskı koşullarında anarşizm fikrinin doğuşuna yol açmıştır: sınıflara ve devlet ilkesine dayanan bir toplumsal sistemin reddi ve bunun işçilerin özyönetimine dayanan, özgür, devletçi olmayan bir sistemle yer değiştirmesi fikri.

Yaşasın Dünya İşçilerinin Toplumsal Devrimi!

DIELO TROUDA (İŞÇİ DAVASI) GRUBU

Paris, 20.6.1926.